

Ársskýrsla

2019

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Ársskýrsla

2019

Efnisyfirlit

Ársskýrsla

Ávarp stjórnarformanns	3
Afkoma	4
Lífeyrir	5
Iðgjöld	6
Tryggingafræðileg staða	8
Innlend hlutabréf	12
Innlend skuldabréf	14
Erlend verðbréf	16
Eignasafn	18
Verðbréfavíðskipti og lánveitingar	19
Séreignarsparnaður	20
Lán til sjóðfélaga	22
Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna Stjórnarháttayfirlýsing 2019	23
Fjárfestingarstefna 2019	28
Áhættustýring	31
Hluthafastefna	36
Stjórn	40
Samfélagsábyrgð	41
Viðskiptalíkan	44

Ársreikningur

Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2019	57
Áritun óháðs endurskoðanda	60
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2019	62
Efnahagsreikningur 31. desember 2019	63
Sjóðstreymi árið 2019	64
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingar- deildar 31. desember 2019	65
Skýringar	66
Kennitölur	97
Kennitölur	98
Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2019	100
Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2019	101
Deildaskipt sjóðstreymi árið 2019	102

Annual Report

Report of the Board of Directors 2019	105
Independent Auditor's Report	108
Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2019	110
Balance Sheet as of December 31, 2019	111
Statement of Cash Flows 2019	112
Statement of Actuarial Position	113
Financial Indicators	114
Financial Indicators	115

Ljósmyndir:

Jóhannes Long:
bls. 40 Stjórn

Umsjón: Gerður Björk Guðjónsdóttir

Hönnun og prentvinnsla: Prentmet Oddi, umhverfissvottað fyrirtæki

Ávarp stjórnarformanns

Þótt gastað hafi um stjórn Lífeyrissjóðs verzlunarmanna á árinu 2019 reyndist það þó vera – þegar öllu er til skila haldið – eitt besta ár í sögu sjóðsins. Þótt það sé mikið fagnaðarefni fyrir þá sem gert er að greiða til sjóðsins og sem treysta á að sjóðurinn ávaxti fé þeirra, er það um leið mikil áskorun fyrir stjórn og starfsmenn að viðhalda þessum góða árangri. Sérstaklega í ljósi tveggja óhjákvæmilegra grundvallarbreytinga á umhverfi lífeyrissjóðanna en þær eru í meginatriðum tvíþættar: Annars vegar sú þróun, sem virðist vera um allan heim, að vextir fara lækkandi, hins vegar er það hækkandi aldur mannfólksins þar sem Íslendingar eru framarlega í flokki.

Lækkandi vextir eru vissulega fagnaðarefni fyrir allan almenning sem þarf að bera vaxtakostnað af lánum sínum og annan óbeinan vaxtakostnað, t.d. í verði vöru og þjónustu. Lífeyrissjóður byggir á vaxtatekjum sem tryggja næga ávöxtun fjármuna sjóðfélaganna til að geta greitt þeim viðunandi lífeyri í samræmi við iðgjöldin sem þeir hafa greitt í sjóðinn. Eftir því sem vextir almennt verða lægri verða lífeyrissjóðir að leita nýrra leiða til að ávaxta fjármuni sjóðfélaga, án þess að taka of mikla áhættu.

Mannfólkið verður eldra. Við lifum lengur og það svo um munar. Í forsendum lífeyrissjóðsins, sem stofnaður var 1956, var byggt á ævilíkum á þeim tíma. Lífeyrisréttindi voru áætluð samkvæmt iðgjaldagreiðslum og upphafi lífeyristöku við 70 ára aldur allt til ársins 1997, þegar lífeyrisaldur LV var lækkaður í 67 ár. Þeir árgangar sem nú koma inn á vinnu- markaðinn lifa hins vegar lengur og fá þar af leiðandi greiddan lífeyri mun lengur en áður var gert ráð fyrir. Fjármunir sjóðsins þurfa sem sagt að duga til að greiða sjóðfélaganum lífeyri lengur og sá tími er enn að lengjast ár frá ári. Hvernig á að tryggja að lífeyris- sjóðurinn ráði við það án þess að lækka lífeyris- greiðslurnar? Þetta eru meginviðfangsefni stjórnar og stjórnenda sjóðsins næstu misseri og ár.

En þótt vel hafi gengið í starfi sjóðsins á liðnu ári er árangur lífeyrissjóðs þó best mældur yfir langan tíma. Skuldbindingar sjóðsins eru til æviloka sjóðfélagans og því getur sjóðurinn einbeitt sér að langtímafjárfestingum. Reynslan sýnir að langtímasjónarmið í fjárfestingum skila árangri umfram skammtímasjón- armið. Séu undanfarnir tveir áratugir skoðaðir sést að Lífeyrissjóður verzlunarmanna stendur vel að vígi til að takast á við þær breytingar sem í vændum eru. Meðalraunávöxtun síðustu 20 ára var 4,1% en 6,0% síðustu tíu ár. Þá er tryggingafræðileg staða sjóðsins jákvæð sem nemur 8,6%, en tryggingafræðileg staða er mælikvarði á hve vel sjóðurinn er í stakk búinn til að standa undir skuldbindingum sínum um greiðslu lífeyris til sjóðfélaga.

Ljóst er að á næstu misserum verða aðilar vinnu- markaðarins og stjórnvöld að ná niðurstöðu um hvernig lífeyrissjóðirnir eigi að bregðast við hækkandi aldri þjóðarinnar. Þar þarf að gæta bæði réttlætis og sanngirni, að reglum verði breytt á þann veg að hver kynslóð sjóðfélaga fái lífeyrisréttindi í samræmi við aldur og iðgjöld, að fyllsta jafnræðis verði gætt milli sjóðfélaga þannig að einhverjir fái ekki meira en þeim ber og aðrir minna. Um þetta þarf að nást víðtæk sátt og við þolum ekki langa bið eftir því.

Því betri sem ávöxtun sjóðsins er, því léttara verður að tryggja jafnverðmætar mánaðarlegar lífeyris- greiðslur í fleiri og fleiri mánuði. Lífeyrissjóður verzlunarmanna býr svo vel að hafa í þjónustu sinni öflugt teymi eignastýringar, áhættustýringu og fleiri krafta sem nauðsynlegir eru til að ná árangri á fjármálamörkuðum. Reynslan sýnir að eigin eignastýring er hagstæðari en útvistun eignastýringar á almennum markaði eins og hér á landi, en útvistun getur verið nauðsynleg á sérhæfðum mörkuðum. Fjármálamarkaðir eru kvikir, ekki aðeins eru gengis- sveiflur tíðar heldur tekur innihald þeirra, eða „vöru- framboð“, einnig breytingum og þróast. Með virkri þátttöku og góðri vöktun eigum við möguleika á að hámarka afkomu sjóðsins við þessar aðstæður.

Hér hef ég nefnt tvö helstu viðfangsefni okkar hjá Lífeyrissjóði verzlunarmanna næstu misserin, jafnvel árin. Ég legg áherslu á að þessi mikilvægu verkefni draga að sjálfsögðu á engan hátt úr nauðsyn þess að hefðbundnu starfi sé sinnt af engu minni alúð og krafti en verið hefur. Hjá sjóðnum starfar fjölbreyttur hópur starfsfólks sem býr yfir mikilli þekkingu og reynslu og leggur alúð sína og metnað í að vinna í þágu sjóðfélaga.

Að lokum þakka ég fyrir hönd stjórnar sjóðfélögum samfylgdina á árinu og starfsfólki sjóðsins fyrir ánægjulegt og árangursríkt samstarf.

Stefán Sveinbjörnsson
Stjórnarformaður

Afkoma

Nafnávöxtun sameignardeildar á árinu 2019 var 18,9% sem samsvarar 15,8% raunávöxtun. Hreinávöxtun, það er þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá fjárfestingartekjum, var 18,7% sem samsvarar 15,6% hreinni raunávöxtun. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára var 6,1% og síðustu tíu ára 6,0%. Hrein raunávöxtun sjóðsins síðustu tuttugu árin var 4,1%. Þá er meðalraunávöxtun sjóðsins síðustu 30 árin 5,2%.

Fjárfestingartekjur sjóðsins námu 136,2 milljörðum króna og vægi erlendra eigna var um 40% í árslok.

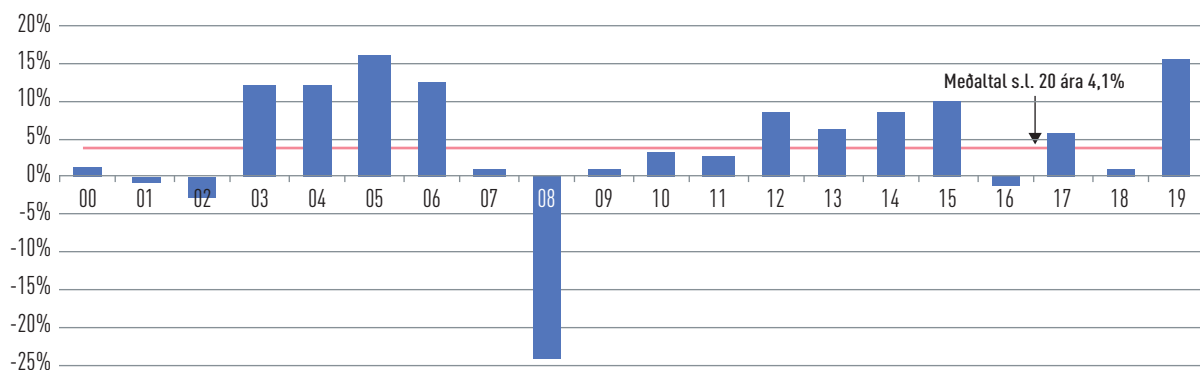
Langtíma raunávöxtun

Lífeyrissjóðurinn er langtímafjárfestir sem gefur honum tækifæri til að horfa til langs tíma við val á fjárfestingarkostum. Reynslan hefur sýnt að á löngum tíma er þeim umbunað með hærri langtímaávöxtun sem eru tilbúnir að taka á sig verðsveiflur.

Raunávöxtun

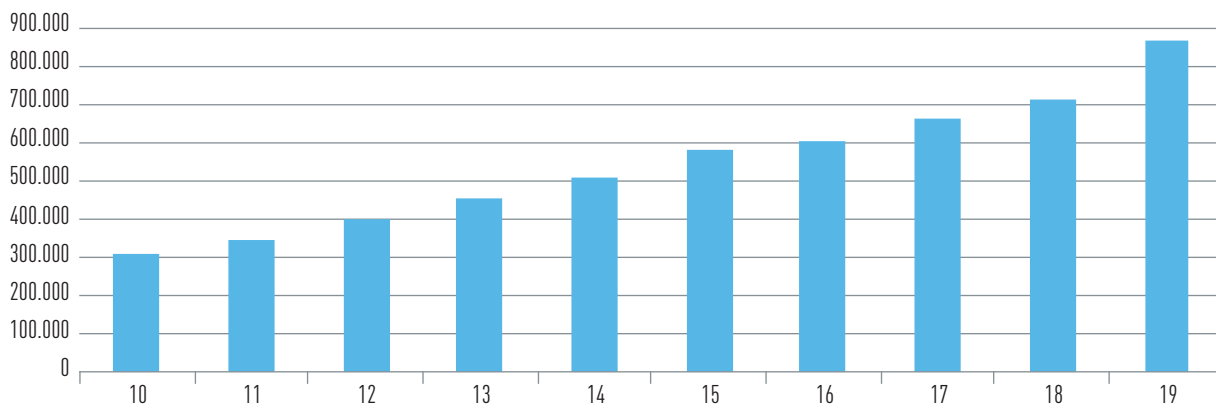
	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Hrein raunávöxtun	15,6%	1,0%	5,7%	-1,2%	10,2%	8,7%	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%
Fimm ára meðalávöxtun	6,1%	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%	5,9%	4,4%	-2,4%	-3,8%	-2,0%
Tíu ára meðalávöxtun	6,0%	4,6%	1,7%	1,2%	2,5%	3,1%	3,4%	3,9%	2,8%	2,4%
Tuttugu ára meðalávöxtun	4,1%	3,9%	4,2%	4,4%	4,9%	4,7%	4,6%	4,6%	4,5%	4,7%

Hrein raunávöxtun síðustu 20 ár

Hrein eign til greiðslu lífeyris 2010–2019

í milljónum króna

Lífeyrir

Með aðild að Lífeyrissjóði verzlunarmanna ávinna sjóðfélagar sér rétt til ævilangs lífeyris við starfslok. Auk þess njóta þeir réttar til örorkulífeyris ef orkutap verður meira en 50%. Þá á maki rétt á makalífeyri við fráfall sjóðfélaga og börn hans rétt á barnalífeyri við orkutap eða fráfall sjóðfélaga.

Þróun fjölda lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslna

Lífeyrisþegar voru 19.011 í árslok 2019 og fjölgaði þeim á árinu um 7,8%. Á liðnu ári hóf 1.681 sjóðfélagi töku ellilífeyris samanborið við 1.578 árið áður. Þar af voru 632 eða 38% lífeyrisþega sem hófu töku lífeyris við 67 ára aldur. Lífeyrir sameignardeildar í hlutfalli af iðgjöldum nam 46,8% á árinu 2019 samanborið við 44,5% árið áður.

Á síðasta ári voru lífeyrisþegar ríflega tvöfalt fleiri en þeir voru árið 2009, einum áratug áður. Í lok árs 2009 voru lífeyrisþegar 9.348, í lok 2019 voru þeir 19.011. Á þessu tímabili hefur lífeyrisþegum fjölgað að meðaltali um 7,4% á ári og lífeyrisgreiðslur hækkað að meðaltali um 10,5% á ári.

Lífeyrisgreiðslur úr sameignardeild námu 16.039 milljónum króna og hækkuðu um 12,0% milli ára.

Fjöldi lífeyrisþega

	2019	2018	Breyting %
Ellilífeyrir	12.786	11.772	8,6
Örorkulífeyrir	4.068	3.787	7,4
Makalífeyrir	1.621	1.540	5,3
Barnalífeyrir	536	531	0,9
Samtals	19.011	17.630	7,8

Lífeyrisgreiðslur

í milljónum króna

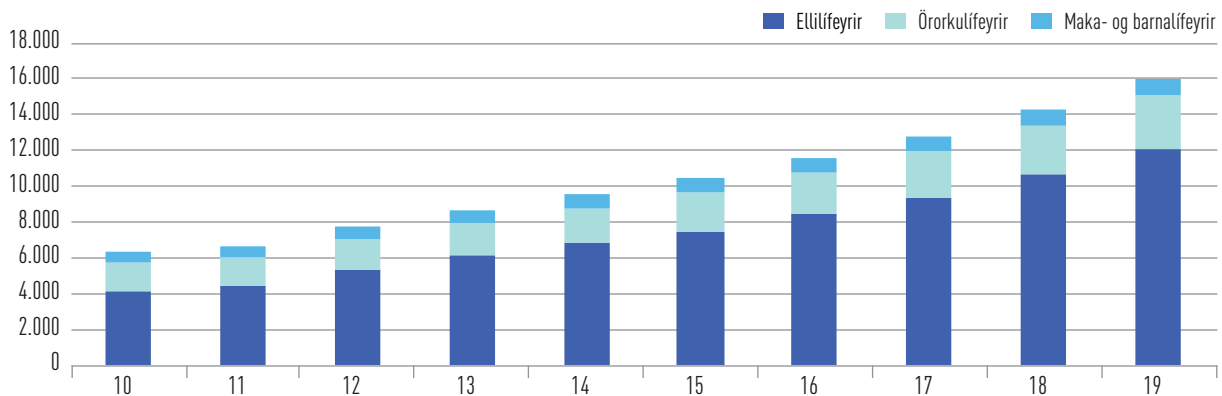
	2019	2018	Breyting %
Ellilífeyrir	12.091	10.676	13,3
Örorkulífeyrir	2.974	2.727	9,1
Makalífeyrir	848	794	6,8
Barnalífeyrir	126	118	6,8
Samtals	16.039	14.315	12,0

Skipting lífeyrisgreiðslna

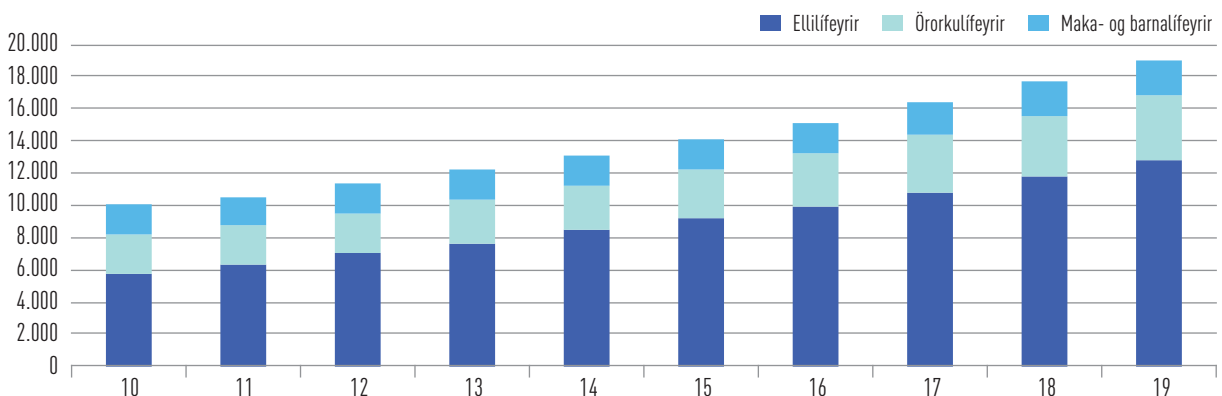
	2019	2018
Ellilífeyrir	75,4%	74,6%
Örorkulífeyrir	18,5%	19,0%
Makalífeyrir	5,3%	5,6%
Barnalífeyrir	0,8%	0,8%

Lífeyrisgreiðslur 2010–2019

í milljónum króna

Fjöldi lífeyrisþega 2010–2019

Iðgjöld

Iðgjaldagreiðslur til sameignardeildar námu 34.450 milljónum króna samanborið við 32.360 milljónir árið 2018 sem er hækkun um 6,5%. Á árinu greiddu alls 50.605 sjóðfélagar iðgjald til sjóðsins. Þar af voru 36.503 sjóðfélagar sem að jafnaði greiddu iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Samtals greiddu 8.954 launagreiðendur iðgjöld vegna starfsmanna sinna á liðnu ári.

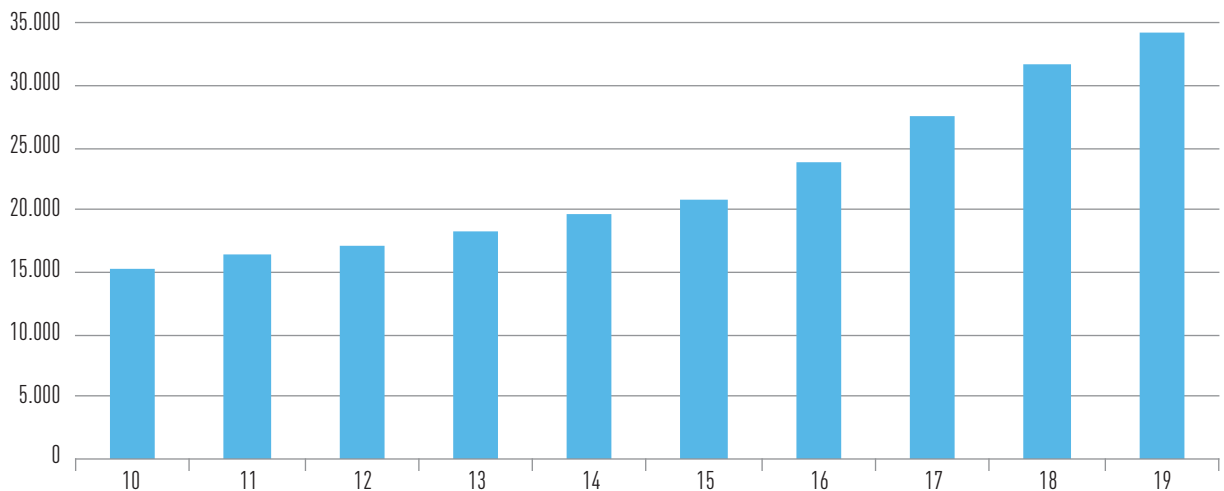
Samkvæmt samkomulagi ASÍ og SA frá 2016 er mótframlag launagreiðenda 11,5%. Þar er jafnframt kveðið á um að hver og einn sjóðfélagi geti valið um hvort iðgjaldahækkunin fari í sameignardeild eða í séreignarsjóð sem tilgreind séreign.

Iðgjöld og fjöldi greiðenda

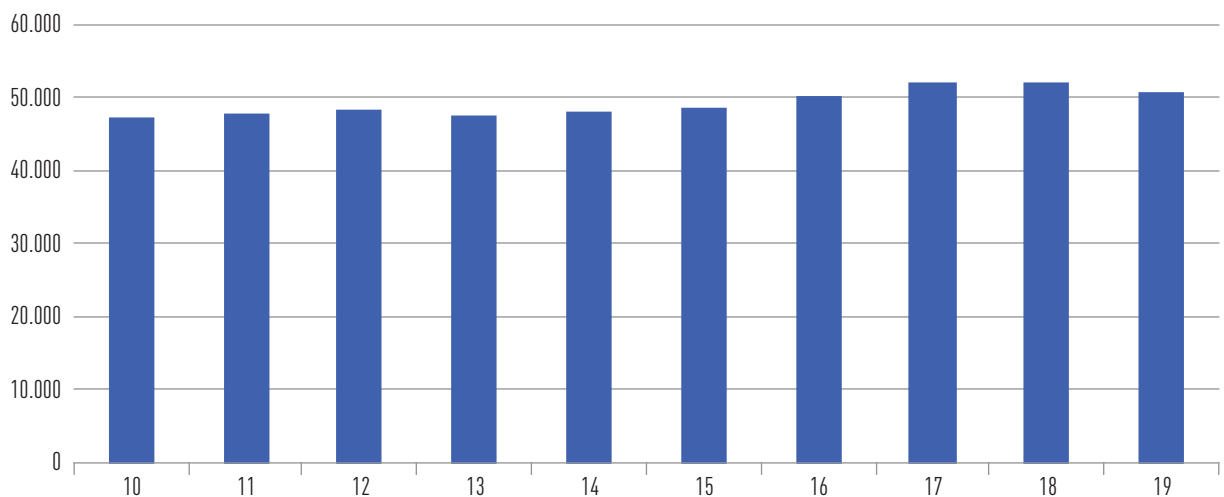
	2019	2018	Breyting %
Iðgjöld í milljónum	34.450	32.360	6,5
Meðalfjöldi sjóðfélaga	36.503	36.788	-0,8
Heildarfjöldi sjóðfélaga	50.605	52.100	-2,9
Fjöldi launagreiðenda	8.954	8.868	1,0

Iðgjöld 2010–2019

í milljónum króna

Fjöldi greiðandi sjóðfélaga 2010–2019

Aðild að sjóðnum

Öllum launþegum og þeim sem stunda atvinnurekstur er skylt samkvæmt lögum að greiða iðgjald til lífeyris-sjóðs frá og með 16 ára til 70 ára aldurs. Launþegar sem eru félagar í VR eiga aðild að sjóðnum. Aðild eiga jafnframt félagar í öðrum samtökum verzlunarmanna og þeir sem byggja starfskjör sín á kjarasamningi VR eða starfa á starfssviði sjóðsins. Ennfremur er þeim launþegum rétt og skylt að eiga aðild að sjóðnum sem byggja starfskjör sín á kjarasamningi VR og eiga ekki skyldu aðild að öðrum lífeyrissjóði. Sjálfstæðum atvinnurekendum og sjálfstætt starfandi einstaklingum er heimil aðild að sjóðnum.

Aldursskipting greiðandi sjóðfélaga

Aldur	2019	2018	2017	2016	2015
16 – 19	11,3%	11,8%	12,0%	12,0%	11,8%
20 – 29	28,2%	28,7%	28,9%	28,4%	27,7%
30 – 39	20,3%	20,1%	19,8%	20,0%	20,6%
40 – 49	17,6%	17,2%	17,3%	17,4%	17,8%
50 – 59	13,8%	13,8%	13,9%	14,1%	14,1%
60 – 69	8,8%	8,4%	8,1%	8,1%	8,0%

Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga á árinu 2019 var 37 ár og um 40% þeirra voru yngri en 30 ára.

Skipting iðgjalda eftir aldri

Aldur	2019	2018	2017	2016	2015
16 – 19	2,5%	2,7%	2,6%	2,6%	2,6%
20 – 29	17,8%	17,8%	17,6%	16,5%	15,7%
30 – 39	22,4%	22,6%	22,5%	23,0%	24,0%
40 – 49	25,9%	25,7%	26,1%	26,4%	26,8%
50 – 59	20,3%	20,5%	20,6%	21,0%	20,8%
60 – 69	11,1%	10,7%	10,6%	10,5%	10,1%

Skipting iðgjalda vegna ársins 2019 eftir aldri sýnir að um helmingur iðgjaldanna, eða 48%, er vegna sjóðfélaga á aldrinum 30 til 49 ára.

Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða lífeyrissjóðsins er metin árlega af tryggingastærðfræðingi. Niðurstöðurnar eru kynntar stjórn og á ársfundi. Gerð er grein fyrir megin niðurstöðum hennar á yfirliti um tryggingafræðilega stöðu sameignardeildar í ársreikningi á bls. 65 og í skýringu 16 á bls. 81.

Tryggingastærðfræðingur sjóðsins er Vigfús Ásgeirsson hjá Talnakönnun hf. Hann er ráðinn af stjórn og hefur hlotið viðurkenningu Fjármálaeftirlitsins.

Hvað felst í tryggingafræðilegri úttekt

Í tryggingafræðilegri úttekt er metið hvort jafnvægi sé á heildareignum og heildarskuldbindingum lífeyrissjóðsins. Þannig er annars vegar lagt mat á hreina eign sjóðsins til greiðslu lífeyris ásamt reiknuðu núvirði framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga og hins vegar núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og áætlaðra framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga. Ef mismunur á þessum heildareignum og heildarskuldbindingum reynist meiri en 10% ber að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Sama gildir ef munurinn er umfram 5% í aðra hvora áttina fimm ár í röð.

Við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda er reglum samkvæmt notuð 3,5% vaxta- viðmiðun umfram vísitölu neysluverðs.

Ítarlegar reglur um tryggingafræðilega úttekt eru í lögum nr. 129/1997, m.a. 39. gr., reglugerð nr. 391/1998, samþykktum sjóðsins og leiðbeinandi reglum Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana.

Staða sjóðsins

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er nú 8,6% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 5,4% árið 2018.

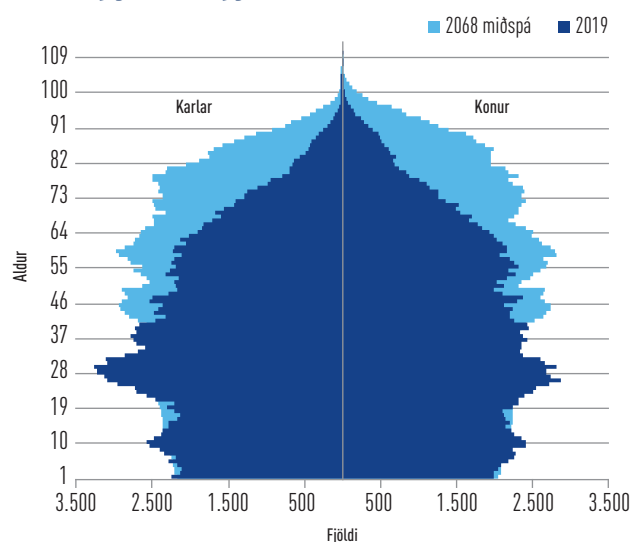
Tryggingafræðileg staða sjóðsins er sterk og rennir styrkum stöðum undir lífeyrisréttindi sjóðfélaga. Réttindin byggja á lögum og réttindaákvæðum samþykktu sjóðsins, núverandi eignasafni, framtíðariðgjöldum og væntri framtíðarávöxtun. Sá lífeyrir sem sjóðfélagar vænta getur orðið lægri eða hærri eftir því hvernig til tekst að ávaxta eignir sjóðsins til framtíðar. Þá hafa ýmsir lýðfræðilegir þættir áhrif á getu sjóðsins til að greiða lífeyri þar sem sjóðurinn er sameignarsjóður sem veitir rétt til ævilangs lífeyris, örorkulífeyris, makalífeyris og barnalífeyris. Þróun ævilengdar sjóðfélaga og tíðni örorku eru meðal helstu lýðfræðilegu áhættuþátta sem hafa áhrif á fjárhæð lífeyris sjóðfélaga. Einnig hafa þættir eins og hjúskaparstaða og barneignatíðni áhrif.

Þróun ævilengdar

Þróun ævilengdar íslensku þjóðarinnar hefur verið til umræðu í tengslum við lífeyrisréttindi. Eins og fram hefur komið í þeirri umræðu lifa landsmenn nú almennt lengur en áður. Lífaldur er nú til muna hærri en til að mynda við stofnun Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 1956.

Fjallað er um þróun mannfjöldasýr og lífaldurs í mannfjöldaspá Hagstofu Íslands fyrir árin 2019 til 2068. Mynd 1 hér að neðan, sem birt er í mannfjöldaspá Hagstofu Íslands, sýnir glöggst hvers er að vænta gangi spáin eftir. Breytingum á kyn- og aldurssamsetningu mannfjöldans er gjarnan lýst með svokölluðum aldurspýramída. Hann sýnir fjölda karla og kvenna í hverjum árgangi. Eins og myndin sýnir er gert ráð fyrir að fjölgun verði í meirihluta aldurshópa á milli áruna 2019 og 2068, en þó einkum í elstu aldurshópunum.

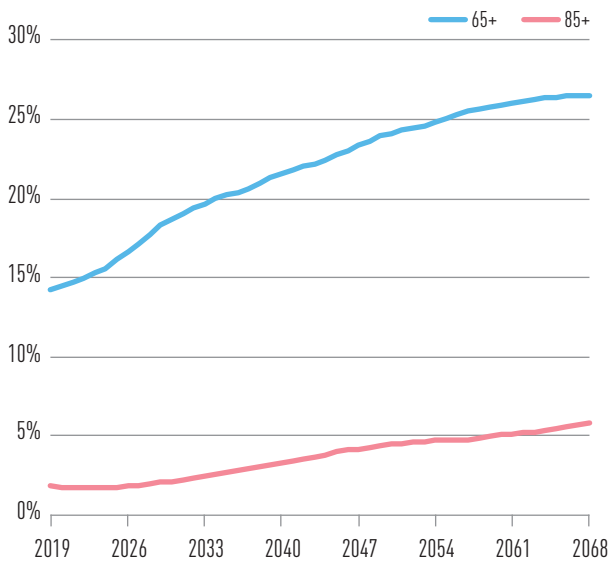
Aldurspýramídi þjóðarinnar

Mynd 1: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofu Íslands og sýnir aldurspýramída þjóðarinnar árið 2019 m.v. miðspá hagstofunnar fyrir árið 2068.

Í mannfjöldaspá Hagstofunnar er m.a. fjallað um það með hvaða hætti hækkandi lífaldur kemur misjafnlega fram eftir aldurshópum. Eins og fram kemur á mynd 2, er gert ráð fyrir því að árið 2035 verði hlutfall 65 ára og eldri yfir 20% mannfjöldans og árið 2055 yfir 25%. Það er nú 14,2%. Spáð er að hlutfall þeirra sem eru 85 ára og eldri byrji hins vegar ekki að hækka fyrr en árið 2025 en fram að því verði það nokkuð innan við 2%. Fram til ársins 2043 er gert ráð fyrir að það hlutfall tvöfaldist og fari í tæp 6% undir lok spátímabilsins.

Hlutfall 65 og 85 ára og eldri af mannfjölda

Mynd 2: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofu Íslands og sýnir hlutfall fólks yfir 65 og 85 ára af mannfjöldanum á hverju ári frá 2019 til 2068 m.v. miðspá hagstofunnar.

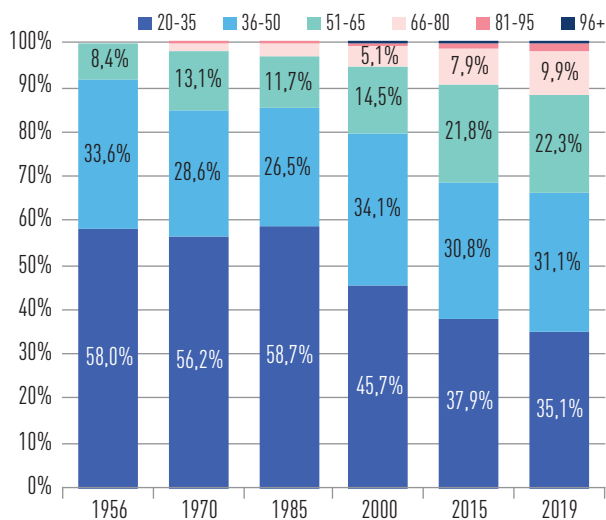
Viðbúið er að lífeyrissjóðir þurfi að taka beint tillit til lífaldursþróunar undanfarna ára sem og væntinga um áframhaldandi hækkun lífaldurs þjóðarinnar. Lengri lífaldur leiðir til þess að sjóðfélagar fá greiddan mánaðarlegan lífeyri í lengri tíma en áður var gert ráð fyrir. Því er óhjákvæmilegt að mánaðarlegur lífeyrir lækki ef ekkert frekar verður aðhafst. Umræður um viðbrögð við þessari þróun hafa m.a. farið fram á meðal aðila vinnumarkaðarins, á vettvangi Landssamtaka lífeyrissjóða og Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga. Meðal annars hefur verið rætt um að fresta töku lífeyris úr 67 ára aldri í 70 ára.

Aldurssamsetning sjóðfélaga og þjóðarinnar

Fróðlegt er að skoða þróun aldurssamsetningar sjóðfélaga annars vegar og þjóðarinnar hins vegar yfir nokkurt árabil. Myndir 3-6 sýna þróun aldurssamsetningar á hverju fimmtán ára tímabili frá 1955/6 til 2019.

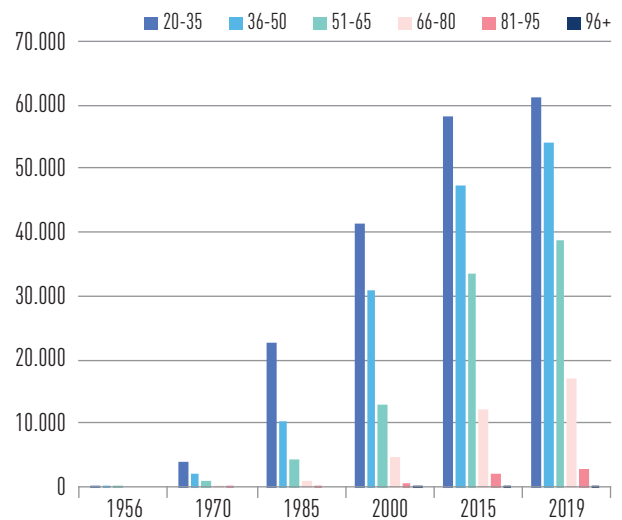
Af myndunum má ráða að sjóðfélögum hefur fjölgað hratt undanfarna áratugi, þó heldur meira í eldri aldurshópum frá árinu 2000. Þá sýna myndirnar að sjóðfélagar eru að meðaltali yngri en nemur meðalaldrí landsmanna almennt.

Hlutfallsleg skipting sjóðfélaga eftir aldri

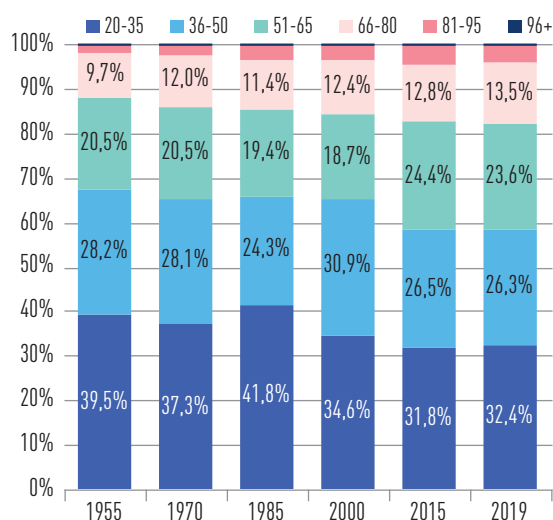
Mynd 3: Þróun hlutfallslegrar skiptingar sjóðfélaga eftir aldri (20 ára og eldri). Hlutfall sjóðfélaga í yngsta aldurshópnum var nokkuð jafnt fram til 1985 en fer lækkandi eftir það. Það má glögg sjá að það fjölgar umtalsvert í hópi þeirra sem eru 51 árs og eldri frá árinu 2000. Hlutfall þeirra sem eru 66 ára og eldri er 11,5% árið 2019 samanborið við 3,1% árið 1985. Miðað við mannfjöldaspá Hagstofu Íslands má gera ráð fyrir áframhaldandi vexti í þessum aldurshópi næstu árin.

Fjöldi sjóðfélaga í hverjum aldurshópi

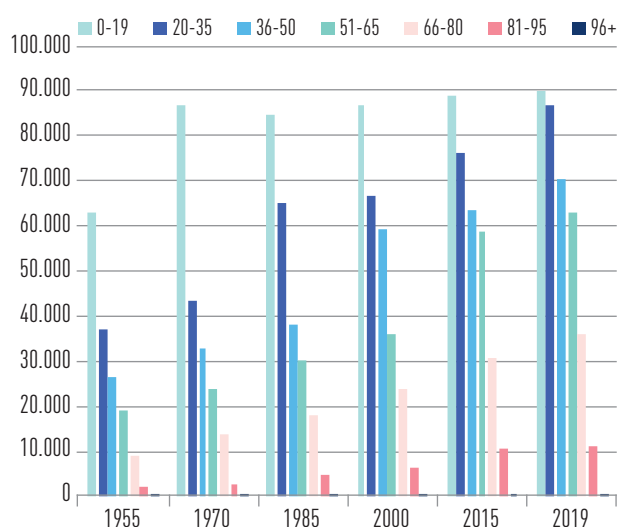
Mynd 4: Fjölgun sjóðfélaga eftir aldurshópum undanfarna áratugi (20 ára og eldri). Fjölgað hefur í öllum aldurshópum, þó sýnu meira í eldri aldurshópnum sem er í takt við aldurssamsetningu þjóðarinnar.

Hlutfallsleg skipting þjóðarinnar eftir aldri

Mynd 5: Þróun hlutfallslegrar skiptingar þjóðarinnar eftir aldri (20 ára og eldri). Glöggt kemur fram að hlutfall eldri aldurshópa er að vaxa á sama tíma og hlutfall yngri aldurshópa fer lækkandi. Miðað við fyrirliggjandi spár um þróun mannfjölda og lífaldurs eru vísbendingar um að fjölga muni hraðar í hópi lífeyrisþega (67 ára og eldri) næstu tvo áratugina og að hlutfall þeirra muni jafnvel tvöfaldast.

Þjóðin – fjöldi í hverjum aldurshópi

Mynd 6: Fjölgun þjóðarinnar eftir aldurshópum undanfarna áratugi (20 ára og eldri). Fjölgað hefur í öllum aldurshópum. Fjölgun í eldri aldurshópunum hefur verið hlutfallslega meiri frá árinu 2000.

Yfirlit yfir þróun einstakra þátta í tryggingafræðilegri stöðu

í milljórdum króna

Áfallin staða

	2019	2018	2017	2016	2015
Eignir	806,9	680,6	636,1	584,6	566,1
Skuldbindingar	705,5	634,6	578,8	536,4	488,6
Eignir – skuldbindingar	101,4	46,0	57,3	48,2	77,5
% af skuldbindingum	14,4%	7,3%	9,9%	9,0%	15,9%

Áfallin skuldbinding er samtala þeirra lífeyrisréttinda sem núverandi sjóðfélagar og lífeyrisþegar hafa áunnið sér.

Framtíðarstaða

	2019	2018	2017	2016	2015
Eignir	543,9	517,8	451,5	383,2	337,0
Skuldbindingar	538,1	502,8	443,1	392,8	342,1
Eignir – skuldbindingar	5,8	15,0	8,4	-9,6	-5,1
% af skuldbindingum	1,1%	3,0%	1,9%	-2,4%	-1,5%

Framtíðarskuldbinding er samtala skuldbindinga vegna réttinda sem núverandi sjóðfélagar munu ávinna sér með áframhaldandi greiðslum iðgjalda til sjóðsins.

Heildarstaða

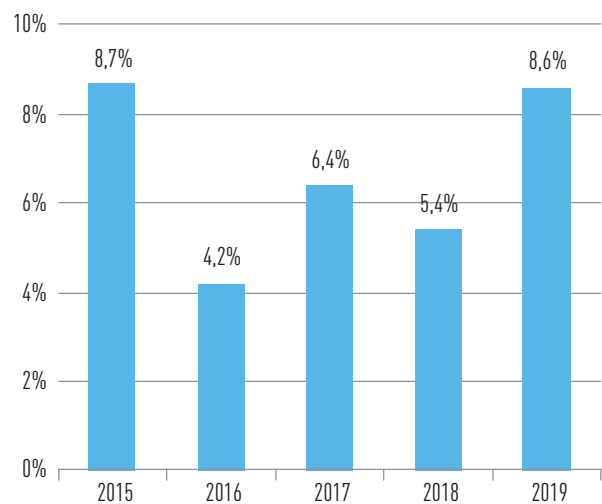
	2019	2018	2017	2016	2015
Eignir	1.350,8	1.198,4	1.087,6	967,8	903,0
Skuldbindingar	1.243,6	1.137,4	1.021,9	929,2	830,7
Eignir – skuldbindingar	107,2	61,0	65,7	38,6	72,3
% af skuldbindingum	8,6%	5,4%	6,4%	4,2%	8,7%

Heildarskuldbinding er samtala áfallinna skuldbindinga og framtíðarskuldbindinga.

Heildarstaða í árslok

Tölurnar á bls. 10 sýna að áfallin staða sjóðsins í árslok 2019 var jákvæð um 14,4% og framtíðarstaðan var jákvæð um 1,1%. Þannig eru heildareignir sjóðsins 8,6% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 5,4% í árslok 2018. Á myndinni um þróun tryggingafræðilegrar stöðu undanfarin fimm ár má sjá að tryggingafræðileg staða sjóðsins hefur sveiflast nokkuð og kemur það m.a. til vegna sveiflna í ávöxtun eigna sjóðsins og vegna lýðfræðilegra breytinga, aðallega vegna aukinnar ævilengdar sjóðfélaga. Reglulega eru eftirlifendatöflur, sem notaðar eru við tryggingafræðilega úttekt, endurskoðaðar miðað við nýrri gögn. Við þá endurskoðun hefur komið fram að lífaldur þjóðarinnar er að hækka. Það hefur áhrif til lækkunar á tryggingafræðilegri stöðu. Eftirlifendatöflur sem lagðar eru til grundvallar tryggingafræðilegri úttekt fyrir lok árs 2019 byggja á gögnum frá árunum 2014-2018, en fyrri úttekt var byggð á gögnum frá árunum 2010-2014. Munur á tölunum leiðir til þess að tryggingafræðileg staða sameignardeildar lækkar um 2,3 prósentustig.

Þróun tryggingafræðilegrar stöðu

Mynd 7: Þróun tryggingafræðilegrar stöðu.

Innlend hlutabréf

Heildarvísitala íslenskra hlutabréfa (OMXIGI) hækkaði um 27,8% á árinu 2019 en vísitalan segir til um ávöxtun þeirra tuttugu félaga sem skráð eru á Aðal-lista kauphallarinnar í árslok 2019 að teknu tilliti til arðs. Árið var heilt yfir gott hjá flestum félögum þar sem fimmtán félög skiluðu jákvæðri ávöxtun, fjögur skiluðu neikvæðri ávöxtun og eitt félag stóð í stað að teknu tilliti til arðs. Helsti drifkraftur ávöxtunar vísitölunnar var góð ávöxtun stærsta félagsins í kauphöllinni út frá markaðsvirði, Marel hf., sem hækkaði um 68,5% á árinu en félagið vigtaði 39% af vísitölunni í lok árs.

Velta með hlutabréf á Aðal-lista kauphallarinnar jókst um 21,3% á árinu 2019 og nam 612 milljörðum króna. Markaðsverðmæti skráðra hlutabréfa í árslok var um 1.251 milljarður. Engar nýskráningar voru á árinu en Kvika hf. og Iceland Seafood International hf., sem áður höfðu verið skráð á Nasdaq First North, færðu sig yfir á Aðal-lista kauphallarinnar. Marel hf. fór í hlutafjárútbod á árinu samhliða tvíhliða skráningu félagsins, en hlutabréf félagsins voru tekin til viðskipta í Euronext kauphöllinni í Amsterdam.

Fyrirtæki virðast einkum hafa einbeitt sér að hagræðingu í rekstri á liðnu ári. Árið var þó ekki án áskorana því gjaldþrot WOW air hf. hafði víðtæk áhrif, bæði á ferðaþjónustu almennt sem og innlent hagkerfi auk þess sem Icelandair varð fyrir áhrifum af kyrrsetningu Boeing MAX 737 flugvéla. Engum loðnukvóta var úthlutað á árinu sem hafði áhrif á sjávarútveginn en á móti hefur verðþróun sjávarafurða almennt verið jákvæð undanfarið. Einkafjárfestar hafa í auknum mæli fjárfest í skráðum hlutabréfum en á móti virðast erlendir fjárfestar hafa dregið úr hlutabréfaeign sinni á árinu.

Á árinu 2019 var greint frá því að FTSE og MSCI væru með til skoðunar hvort íslensk hlutabréf ættu heima í vísitölum þeirra. Jákvæð niðurstaða slíkrar skoðunar myndi þýða að íslensk hlutafélög yrðu gjaldgeng í alþjóðlegar vísitölur og í kjölfarið eru líkur á því að markaðurinn myndi fá aukna athygli erlendra fjárfesta og virkni markaðarins aukast. Niðurstaða FTSE var jákvæð en sama var ekki uppi á teningnum hjá MSCI sem þó mun endurskoða ákvörðun sína á þessu ári.

Arðgreiðslur skráðra hlutafélaga hafa verið nokkuð stöðugar undanfarin ár auk þess sem félög hafa í auknum mæli aukið endurkaup eigin bréfa. Slík þróun er jákvæð og bendir til þess að markaðurinn sé að þróast nær því sem tíðkast á helstu hlutabréfamörkuðum.

Nánari upptalningu á eign sjóðsins í einstökum hlutafélögum má sjá í skýringu 9 á bls. 74 og 75.

Hlutabréfaviðskipti og ávöxtun

Vægi innlendra hlutabréfa í eignasafni sjóðsins í árslok 2019 nam 15,7% samanborið við 15,1% í árslok 2018. Aukið vægi milli ára skýrist einna helst af góðri ávöxtun á markaði auk þess sem sjóðurinn jók við eignarhlut sinn í Bláa Lóninu og HS Orku. Heildararðgreiðslur af innlendum hlutabréfum námu um 4,9 milljörðum á árinu.

Á árinu 2019 var nafnávöxtun innlendra hlutabréfa LV 25,2% sem samsvarar 22,0% raunávöxtun. Sé horft til skráðra hlutabréfa eingöngu nam nafnávöxtun 25,6% sem samsvarar 22,4% raunávöxtun. Ef eignarhlutur LV í Eyri Invest, sem heldur utan um kjölfestuhlut í Marel, er meðtalinn í ávöxtun innlendra skráðra hlutabréfa, nam nafnávöxtun þeirra á árinu 2019 alls 29,9%. Yfir 5 ára tímabil nemur nafnávöxtun innlendra hlutabréfa 12,7%, samanborið við 12,3% ávöxtun heildarvísitölunnar (OMXIGI).

Innlend hlutabréfaeign í árslok

	2019	2018
Eign í milljónum króna	135.290	107.005
Hlutfall af eign	15,7%	15,1%

Fimm stærstu eignir lífeyrissjóðsins í skráðum innlendum hlutafélögum

í milljónum króna

Félag	Fjárhæð
Marel hf.	38.399
Brim hf.	8.192
Reitir fasteignafélag hf.	6.533
Síminn hf.	5.874
Arion banki hf.	5.750

Fjárfesting í innlendum framtakssjóðum, þar með talið sprotasjóðum

Á undanförunum árum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til þátttöku í innlendum framtakssjóðum og nemur eignarhlutur sjóðsins í slíkum sjóðum á bilinu 9 til 20%. Megintilgangur framtakssjóða er að fjárfesta í íslensku atvinnulífi og horfa þeir ýmist til sprota-fyrirtækja, lítilla og meðalstórra fyrirtækja eða stærri fyrirtækja er stefna á skráningu í Kauphöll Íslands. Um nýliðin áramót námu ógreiddar áskriftarskuldbindingar sjóðsins til innlendra áskriftarsjóða um 5,4 milljörðum króna.

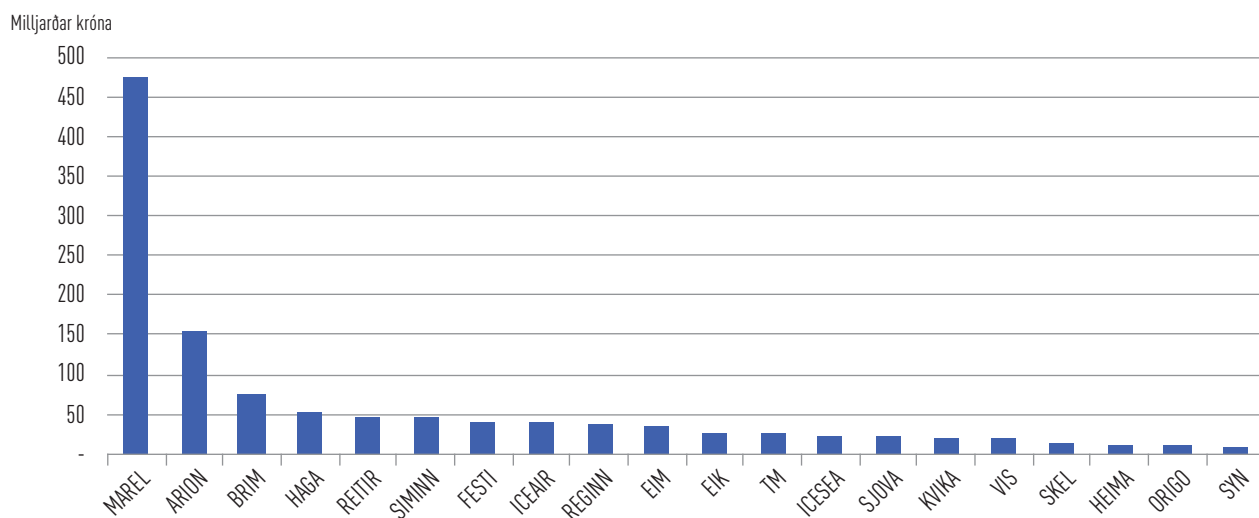
Upptalningu á innlendum framtakssjóðum er í skýringu 9 á bls. 75.

Þróun heildarvísitölu innlendra skráðra hlutabréfa - OMX Iceland All-Share GI

Ávöxtun heildarvísitölu innlendra skráðra hlutabréfa (OMXIGI) á árinu 2019, með arði.

Markaðsvirði félaga á aðallista Nasdaq Ísland

Markaðsvirði hlutafélaga á NASDAQ Ísland í milljörðum króna í árslok 2019.

Innlend skuldabréf

Innlend skuldabréfaeign sjóðsins, að skuldabréfa-sjóðum og sjóðfélagalánum meðtöldum, nam 378 milljörðum króna í árslok 2019 samanborið við 344 milljarða árið áður. Innlend skuldabréf eru um 44% af eignum lífeyrissjóðsins. Lífeyrissjóðurinn hefur um langt árabíl fjárfest í innlendum skuldabréfum og vega þar þyngst skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs ásamt veðskuldabréfum og öðrum fasteignatengdum verðbréfum.

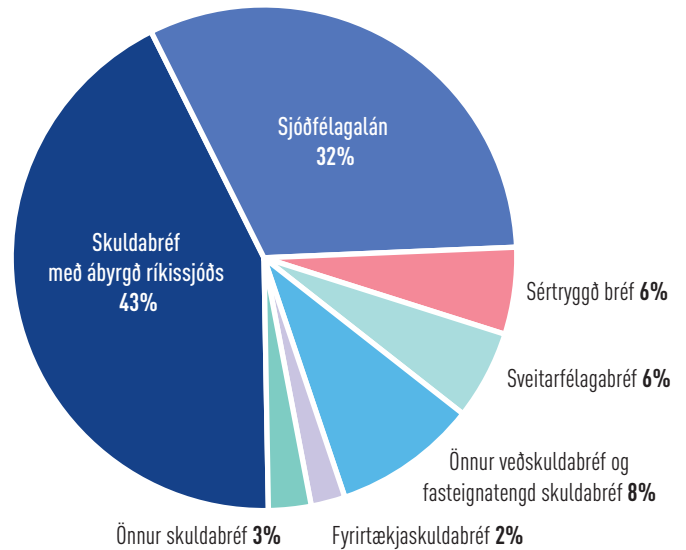
Helsta breyting á skuldabréfasafni sjóðsins árið 2019 var áframhaldandi hækkun hlutfalls lána til sjóðfélaga, en veitt voru ný sjóðfélagalán á árinu fyrir 47,5 milljarða króna en hrein útlán námu 27,2 milljörðum króna. Hlutfall sjóðfélagalána af innlendu skuldabréfasafni nemur 32% í árslok 2019 samanborið við 27% í árslok 2018.

Hagvaxtar- og verðlagsþróun

Það hægðist á hagvexti á árinu 2019 og mældist hann 0,2% á fyrstu níu mánuðum ársins eftir 4,8% hagvöxt á árinu 2018. Lækkunin skýrist helst af minni útflutningstekjum vegna fækkunar ferðamanna. Í spá Peningamála Seðlabanka Íslands, sem gefin var út í nóvember 2019, er gert ráð fyrir 1,6% hagvexti á árinu 2020.

Verulega dró úr verðbólgu og verðbólguvæntingum á árinu 2019 og var árshækkun vísitölu neysluverðs komin niður í 2,0% í desember 2019 eftir að hafa náð 5 ára hámarki í 3,7% ári áður. Meðaltalsverðbólga var 3% yfir árið en Seðlabanki Íslands hafði spáð 3,3% meðaltalsverðbólgu yfir árið 2019 í Peningamálu haustið 2018. Frá aðdraganda undirritunar kjarasamninga í mars til ársloka 2019 lækkaði langtíma

Skuldabréfasafn í árslok 2019

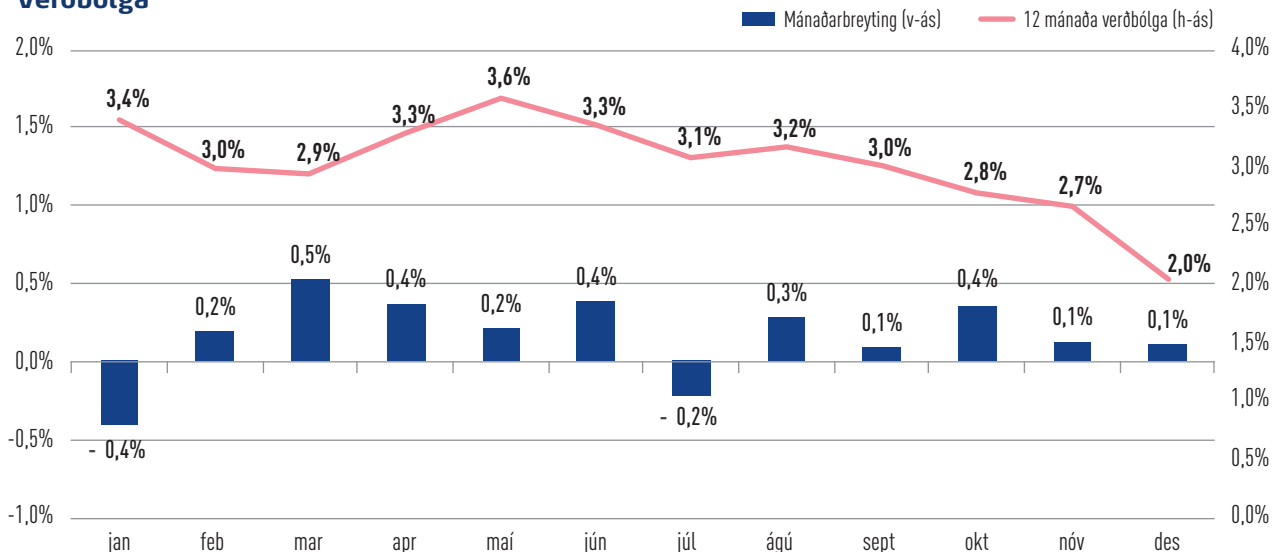

Skuldabréfasafn í árslok 2019. Myndin sýnir flokkun innlendra skuldabréfa sjóðsins. Ríkistryggt skuldabréf eru nú um 43% af skuldabréfaeign sjóðsins og sjóðfélagalán 32%.

verðbólguálag á skuldabréfamarkaði úr 3,6% í um 2,5% og verðbólguálag til 2 ára lækkaði úr 2,7% í 2,0%. Þá voru 12 mánaða verðbólguvæntingar stjórnenda fyrirtækja komnar niður í 2,5% í lok árs.

Krónan hélst nokkuð stöðug á árinu en veiktist lítillega, eða um 3,2% samkvæmt gengisvísitölunni. Þar má helst nefna 4,1% veikingu gagnvart bandaríkjadólar og 2,0% veikingu gagnvart evru.

Verðbólga

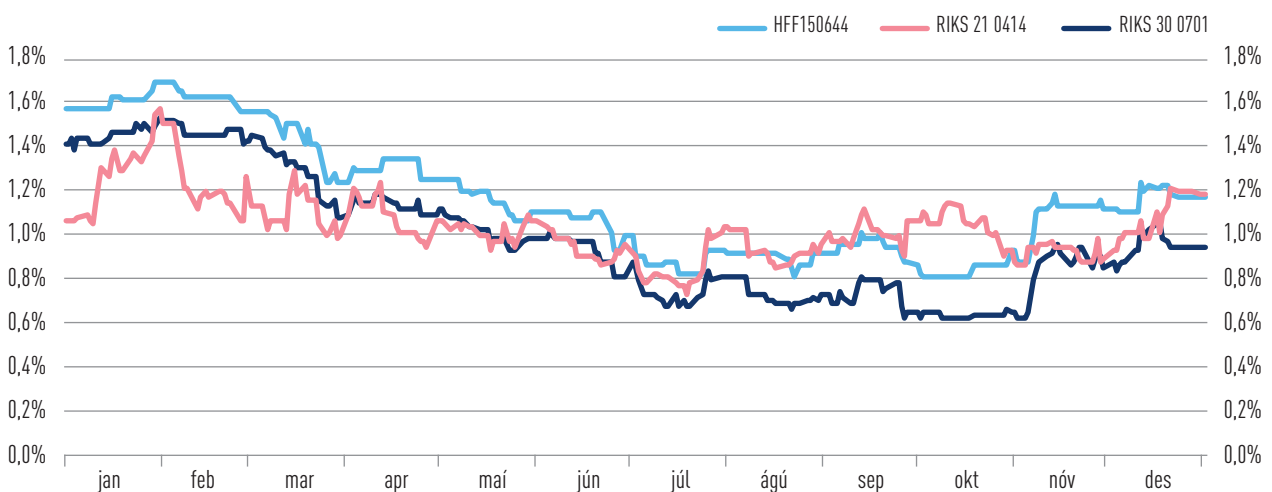
Myndin sýnir þróun á verðbólgu milli ára (línurit) og mánaðar (súlurit)

Þróun ávöxtunarkröfu

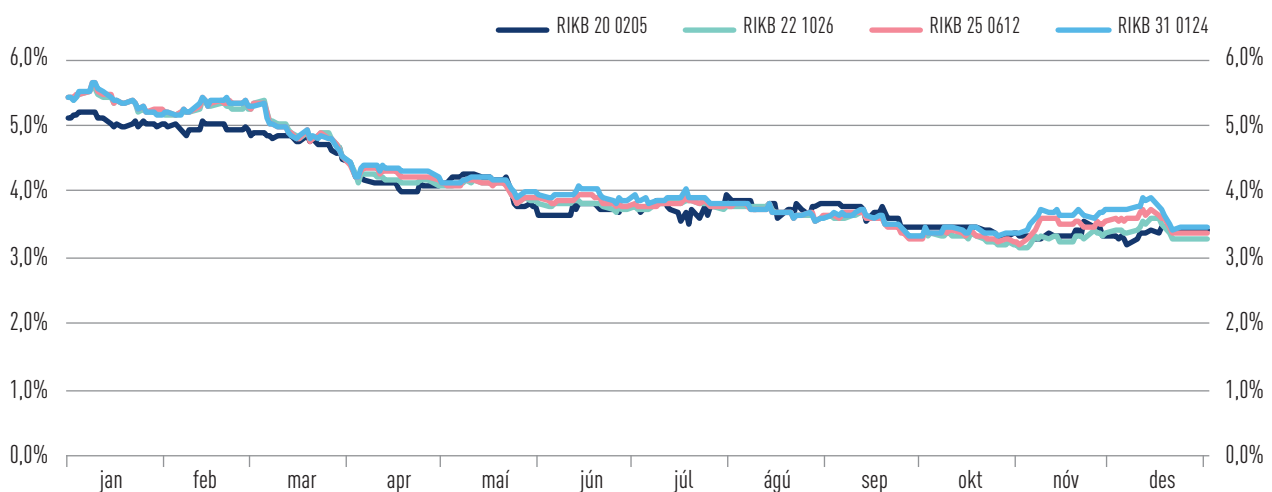
Samhliða versnandi efnahagshorfum og lægri verðbólgu og verðbólguvæntingum lækkaði Seðlabanki Íslands stýrivexti sína um 1,5 prósentustig á árinu 2019 í fimm skrefum úr 4,5% í 3,0%. Bankinn lækkaði fjórum sinnum um 0,25 prósentustig og einu sinni um 0,5 prósentustig, en sú lækkun var gerð í kjölfarið á gerð kjarasamninga um vorið.

Vextir á skuldabréfamarkaði hafa ekki farið varhluta af framangreindri þróun. Á árinu 2019 lækkaði ávöxtunarkrafa óverðtryggðra ríkisskuldabréfa um 200-220 punkta og verðtryggðra ríkisskuldabréfa um 40-47 punkta. Ávöxtun á skuldabréfamarkaði hefur því verið með ágætum. Aðalvísitala kauphallarinnar fyrir skuldabréf hækkaði um 9,5% á árinu, þar af hækkaði óverðtryggði hluti hennar um 14,8% og sá verðtryggði um 6,8%.

Ávöxtunarkrafa verðtryggðra ríkisskuldabréfa á árinu 2019

Ávöxtunarkrafa óverðtryggðra ríkisskuldabréfa á árinu 2019

Erlend verðbréf

Í árslok 2019 nam erlend verðbréfaeign sameignardeildar auk erlends lausafjár um 337 milljörðum króna samanborið við 245 milljarða í árslok 2018. Erlend verðbréfaeign sjóðsins er um 40% af heildareignum og hefur vaxið undanfarin ár í tengslum við losun fjármagnshafna og aukna áhættudreifingu í eignasafni sjóðsins.

Stærsti hluti erlenda eignsafnsins er ávaxtaður í skráðum erlendum hlutabréfum, ýmist í sérgreindum söfnum (96 milljarðar króna) eða hlutabréfasjóðum (um 173 milljarðar) auk þess sem sjóðurinn á eignarhlut í Össuri hf. sem skráður er í dönsku kauphöllinni.

Tæplega 27 milljarðar eru ávaxtaðir í framtaks-sjóðum (e. private equity) en slíkir sjóðir sérhæfa sig í fjárfestingu í óskráðum fyrirtækjum með það að markmiði að bæta rekstur og þar með virði þeirra. Þá á sjóðurinn einnig hlut í óskráðum innviða- og fasteignasjóðum fyrir um 6 milljarða króna.

Heimsvísitala Morgan Stanley, sem mælir breytingu hlutabréfaverðs á þróuðum mörkuðum, hækkaði um 27,7% í USD á árinu 2019. Mælt í krónum hækkaði vísitalan hins vegar um 32,9%

Sé horft til einstakra hlutabréfamarkaða hækkuðu hlutabréf í Bandaríkjunum (MSCI USA) um 29,1% mælt í USD, en um 34,4% mælt í krónum, hlutabréf í Evrópu (MSCI Europe) um 22,2% mælt í EUR, en um 24,6% mælt í krónum, og hlutabréf nýmarkaðsríkja (MSCI Emerging Markets) um 15,4% mælt í USD, en um 20,1% mælt í krónum. Framangreindar vísitölur segja til um ávöxtun að teknu tilliti til arðs.

Á árinu 2019 skiluðu erlend hlutabréf sjóðsins 33,5% ávöxtun í krónum samanborið við 32,9% ávöxtun viðmiðunarvísitölnunnar.

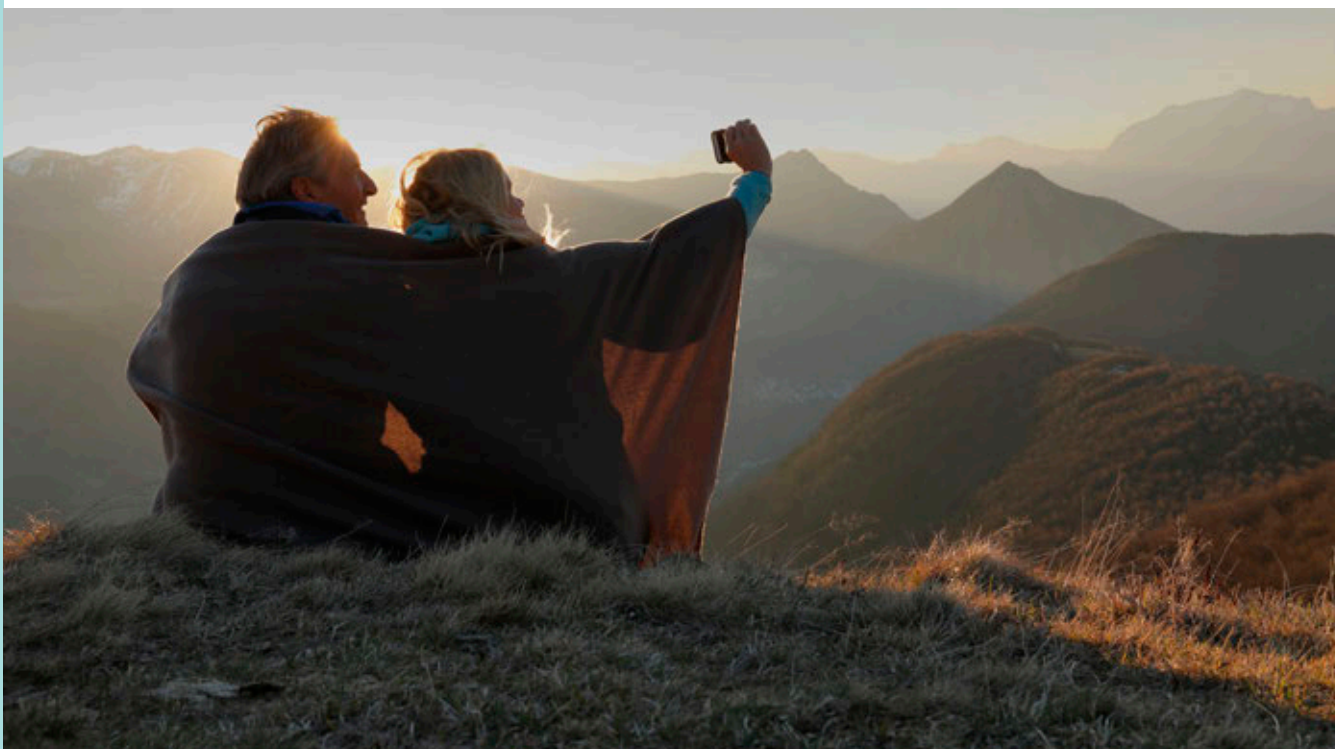
Gengi krónunnar veiktist um 3,2% á árinu 2019 en breyting gagnvart einstökum gjaldmiðlum var nokkuð misjöfn Þannig veiktist krónan gagnvart USD um 4,1%, um 1,9% gagnvart EUR en 7,5% gagnvart GBP.

Erlend verðbréfaeign ásamt erlendu lausu fé í árslok 2019

	2019	2018	2017	2016	2015
Eign í milljónum króna	336.797	244.946	218.146	158.920	152.914
Hlutfall af eignum	40%	35%	33%	26%	26%

Áhættudreifing

Sjóðurinn hefur frá árinu 1994 fjárfest á erlendum verðbréfamörkuðum í því skyni að dreifa áhættu í eignasafni. Fjárfestingar sjóðsins hafa frá þeim tíma skilað góðri ávöxtun þó vissulega séu sveiflur á hlutabréfamörkuðum erlendis sem hýlendis. Fjárfestingar í erlendum verðbréfum eru hugsaðar til langs tíma Nánari sundurliðun á erlendri verðbréfaeign í árslok má sjá í skýringu 9 á bls. 76 og 77.

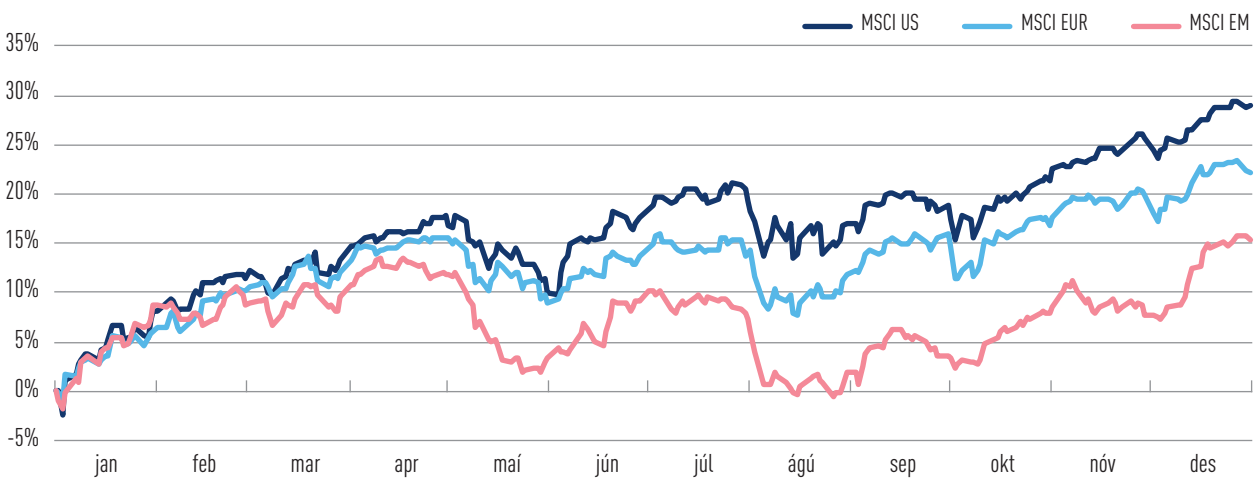

Þróun heimsvísitölu MSCI á árinu 2019

Verðþróun heimsvísitölu MSCI 2019, með arði og í USD.

Verðþróun á hlutabréfamörkuðum á árinu 2019

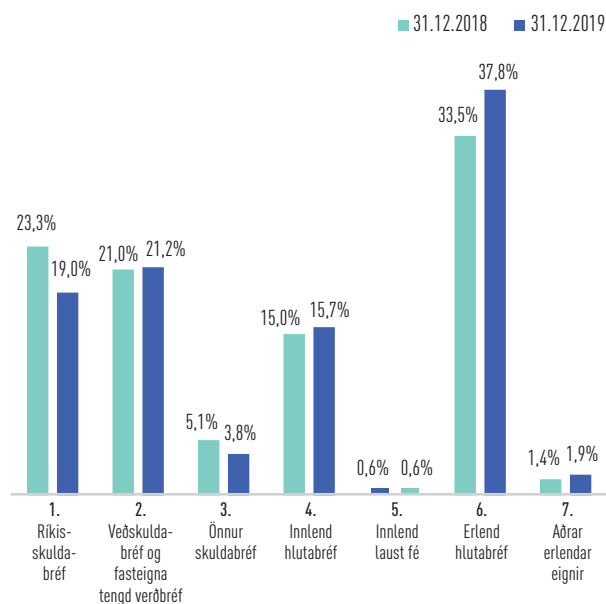

Ávöxtun á erlendum hlutabréfamörkuðum á árinu 2019, með arði.

Eignasafn

Verðbréfaeign LV að meðtöldu lausafé nam 862 milljörðum króna í árslok 2019 samanborið við 709 milljarða króna í árslok 2018. Aukning eigna nemur 155 milljörðum króna sem samsvarar 21% vexti á árinu. Helsta skýringin eru fjármunatekjur sjóðsins sem námu 136 milljörðum króna á árinu 2019.

Eins og fram kemur á mynd hér að neðan var nokkur aukning í erlendum eignum á árinu, en vægi þeirra jókst úr 35,2% í árslok 2018 og í 39,7% í árslok 2019. Aukningin kemur meðal annars til af afar góðri hækkun erlendra hlutabréfa á árinu auk þess sem hrein gjaldeyriskaup sjóðsins námu um 15 milljörðum króna á árinu. Meira vægi erlendra eigna er í samræmi við fjárfestingarstefnu sjóðsins sem leggur áherslu á áhættudreifingu eignsafns meðal annars með fjárfestingum erlendis.

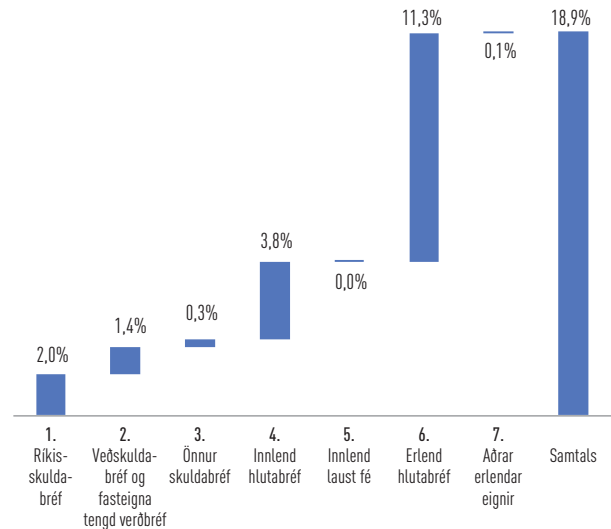
Samanburður á eignasafni LV í árslok 2018 og 2019.

Eins og sjá má á myndinni nemur vægi hlutabréfa í eignasafni sjóðsins um 54% 2019 en hlutfallið hefur hækkað undanfarin ár bæði vegna fjárfestinga í hlutabréfum sem og hækkunar hlutabréfamarkaða, einkum erlendra. Búast má við að vægi erlendra skuldabréfa aukist á árinu 2020.

Ávöxtun ársins

Eins og áður hefur verið vikið að var ávöxtun 2019 afar góð og sú önnur hæsta frá stofnun sjóðsins. Allt lagðist þar á eitt – innlendir og erlendir eignamarkaðir hækkuðu allir auk þess sem veiking íslensku krónunnar jók ávöxtun erlendra eigna.

Allir mánuðir ársins skiluðu jákvæðri ávöxtun í sameignardeild og hlutabréf skiluðu um 80% af heildarávöxtun ársins líkt og fram kemur á eftirfarandi mynd er sýnir ávöxtunarfrelag eignaflokka á árinu 2019.

Sameignardeild – ávöxtunarfrelag eignaflokka fyrir rekstrarkostnað.

Líkt og fram kemur í fjárfestingarstefnu LV, sem aðgengileg er á vef sjóðsins, er ávöxtun eignasafna borin saman við viðmiðunarvísitölur er mæla ávöxtun þeirra markaða er vísitölurnar taka til. Í tilfalli innlendra skuldabréfa eru viðmiðunarvísitölur þó ekki samanburðarhæfar enda eru um 79% innlendar skuldabréfaeignar LV færð á kaupávöxtunarkröfu í árslok. Slíkar eignir taka ekki mið af markaðsaðstæðum hverju sinni og því hefur hærra eða lægra vaxtastig ekki áhrif líkt og raunin er með skuldabréf sem færð eru á gangvirði.

Eins og fram kemur í skýringu 10 á bls. 79 er munurinn á gangvirði og kaupávöxtunarkröfu þeirra skuldabréfa, sem nú eru færð á kaupávöxtunarkröfu, um 32 milljarðar króna í árslok 2019 samanborið við 24 milljarða króna í árslok 2018. Fjármunatekjur ársins hefðu því verið um 7 milljörðum króna hærri en ársreikningur segir til um, væru skuldabréfin færð á gangvirði og raunávöxtun ársins orðið 16,0% í stað 15,6%.

Aðrir eignaflokkar eru samanburðarhæfir og er árangur helstu eignaflokka ársins 2019 eftirfarandi:

Eignaflokkur	Viðmiðunarvísitala	Ávöxtun LV	Ávöxtun vísitölu
4. Innlend hlutabréf	OMX Iceland all-share GI	25,2%	27,8%
Par af skráð hlutabréf	OMX Iceland all-share GI	29,9%	27,8%
6. Erlend hlutabréf	MSCI Daily Total Return Net World	33,5%	32,9%
Par af skráð hlutabréf og hlutabréfasjóðir	MSCI Daily Total Return Net World	36,2%	32,9%

Verðbréfavíðskipti og lánveitingar

LV ráðstafaði ríflega 113 milljörðum króna til verðbréfakaupa og sjóðfélagalána á árinu 2019 samanborið við 108 milljarða á árinu 2018. Seld voru verðbréf fyrir 38 milljarða samanborið við 36 milljarða á árinu 2018.

Um 47 milljörðum króna var ráðstafað til sjóðfélagalána á árinu samanborið við 27 milljarða á árinu 2018 og nemur aukningin um 80% á milli ára en á móti koma uppgreiðslur sjóðfélagalána. Vaxtakjör sjóðfélagalána hafa lækkað undanfarin misseri samhliða lækkun meginvaxta Seðlabanka Íslands sem meðal annars skýrir aukna ásókn á milli ára.

Á árinu 2019 var sem fyrr lögð áhersla á aukna áhættudreifingu og var í því skyni m.a. keyptur gjaldeyrir fyrir um 15 milljarða króna sem fjárfest var í erlendum hlutabréfum og peningamarkaðssjóðum. Einnig var lögð áhersla á áhættudreifingu innan eignaflokka, m.a. með fjárfestingu í sértrygðum skuldabréfum fyrir um 10 milljarða.

Um 5 milljörðum króna var ráðstafað til innlendra hlutabréfa umfram sölu á árinu 2019. Þar vó þyngst aukinn eignarhlutur sjóðsins í HS Orku hf. og Bláa Lóninu hf.

Séreignarsparnaður

Í árslok 2019 var séreignarsparnaður LV ávaxtaður í fjórum fjárfestingarleiðum. Ævileiðir I, II og III eru fyrir samninga sem stofnað var til frá 1. júlí 2017 og Verðbréfaeið er fyrir samninga sem stofnað var til fyrir 1. júlí 2017. Ævileiðirnar bjóða upp á sveigjanlegra val milli fjárfestingarleiða með tilliti til áhættu og væntrar ávöxtunar sem og sjálfvirkan flutning milli leiða eftir aldri.

Flutningur milli fjárfestingarleiða hjá lífeyrissjóðnum

Hægt er að flytja sparnað úr Verðbréfaeið yfir í Ævileiðirnar. Einnig er hægt að flytja sparnað milli Ævileiða.

Lífeyrisgreiðslur

Lífeyrisgreiðslur úr séreignardeild námu alls 684 milljónum króna en voru 548 milljónir árið 2018. Þar af námu greiðslur vegna tímabundinnar heimildar til ráðstöfunar hluta af séreignariðgjöldum inn á höfuðstól íbúðalána alls 317 milljónum til 944 sjóðfélaga samanborið við 315 milljónir til 989 sjóðfélaga árið 2018.

Inneignir og iðgjöld

Inneignir séreignardeilda námu 18.060 milljónum í árslok 2019 en voru 14.100 milljónir árið áður. Alls áttu 47.350 sjóðfélagar inneignir samanborið við 46.602 í árslok 2018. Iðgjöld til séreignardeildar námu 2.030 milljónum á árinu 2019 samanborið við 1.643 milljónir árið 2018.

Ráðstöfun séreignarsparnaðar inn á lán

Þeir sem greiða í séreignarsjóð geta nýtt inngreiðslur skattfrjálst upp að ákveðinni fjárhæð til greiðslu inn á höfuðstól lána sem tekin eru vegna íbúðarhúsnæðis til eigin nota. Heimildin tók upphaflega gildi 1. júlí 2014, en hefur nú verið framlengd til 30. júní 2021.

Þeir sem ekki búa í eigin húsnæði en afla sér þess fyrir 30. júní 2021 eiga rétt á að nota séreignarsparnaðinn skattfrjálst sem myndast hefur á sama tímabili og að ofan greinir til kaupa á íbúðarhúsnæði.

Lög um stuðning til kaupa á fyrstu íbúð

Með lögunum eru sett á fót húsnæðissparnaðarúr-ræði sem tóku gildi 1. júlí 2017. Einstaklingar sem eru að kaupa/byggja sér íbúðarhúsnæði í fyrsta skipti er heimilt annars vegar að nýta uppsafnaðan séreignarsparnað frá júlí 2014 til útborgunar á fyrstu íbúðarkaupum og hins vegar nýta greidd iðgjöld mánaðarlega inn á lán. Ákveðið hámark er á árlegri fjárhæð og getur úttektartímabilið annað hvort með útborgun og/eða greiðslu inn á lán staðið samtals í tíu ár samfellt.

Séreignardeild

í milljónum króna

	2019	2018	Breyting %
Iðgjöld	2.030	1.643	24
Lífeyrisgreiðslur	684	548	25
Inneignir í árslok	18.060	14.100	28
Fjöldi með inneignir	47.350	46.602	2

Um Verðbréfaeið

Fjárfestingarstefna Verðbréfaeiðar endurspeglar af fjárfestingarstefnu sameignardeildar lífeyrissjóðsins.

Hrein ávöxtun Verðbréfaeiðar á árinu 2019 var 18,7% sem svarar til 15,6% raunávöxtunar. Meðalraunávöxtun síðustu fimm ára er 6,1% og síðustu tíu ára 6,0%.

Um Ævileiðirnar

Fjárfestingarstefna Ævileiða byggir á eignaflokkum sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Til að draga úr áhættu og sveiflum í ávöxtun eignasafna eru þau blönduð og vel dreifð milli eignaflokka. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli Ævileiðanna er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga, svo sem aldri og áhættuþoli. Við val á fjárfestingarleið er því meðal annars ráðlagt að huga að því hve langt er í útgreiðslu, hver eignastaða sjóðfélagans er og hvert viðhorf sé til áhættu. Ólíkum fjárfestingarstefnum Ævileiða er ætlað að endurspegla þessa þætti, þar sem dregið er úr áhættu eftir því sem nær dregur úttekt.

Eignasamsetning Ævileiða í árslok 2019

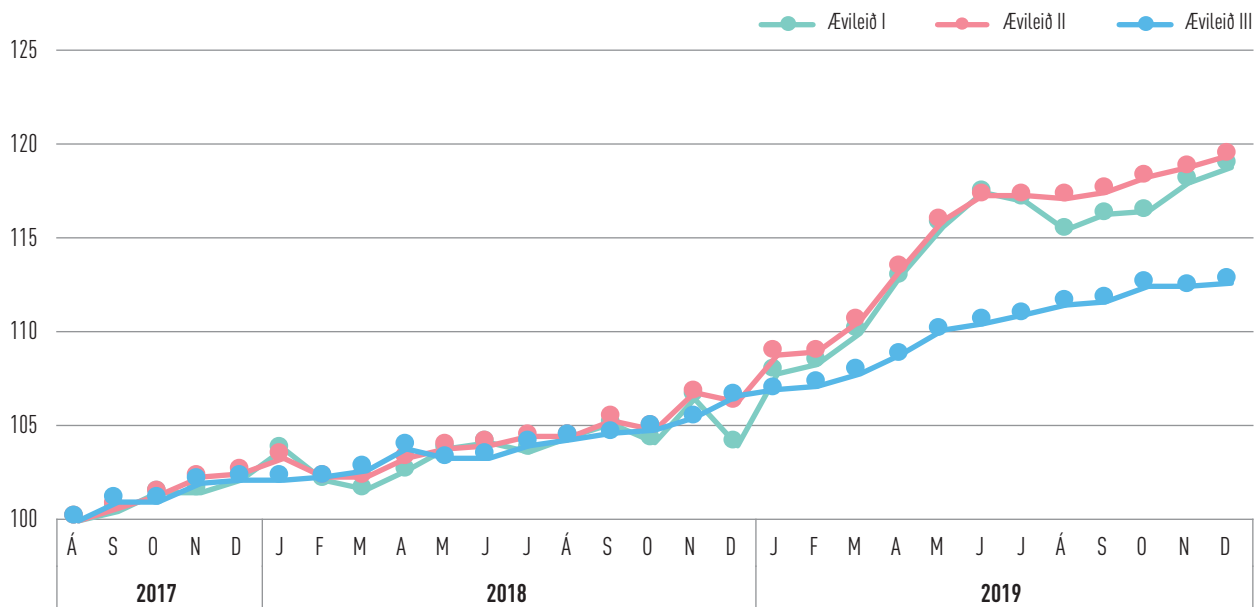
í milljónum króna

	Ævileið I		Ævileið II		Ævileið III	
	2019	%	2019	%	2019	%
1. Ríkisskuldabréf	101	9,2%	204	21,8%	485	46,7%
2. Veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf	260	23,7%	316	33,6%	324	31,3%
3. Önnur skuldabréf	151	13,8%	128	13,6%	7	0,6%
4. Innlend hlutabréf	207	18,9%	87	9,3%	-	-
5. Innlent laust fé	72	6,6%	70	7,5%	221	21,4%
6. Erlend hlutabréf	305	27,8%	133	14,2%	-	-
7. Aðrar erlendar eignir	0	0,0%	0	0,0%	-	-
Samtals	1.096	100,0%	938	100,0%	1.037	100,0%

Ávöxtun Ævileiða:

Ævileið I skilaði 12,9% nafnávöxtun á árinu 2019 (10,0% raunávöxtun), Ævileið II skilaði 11,1% nafnávöxtun (8,2% raunávöxtun) og Ævileið III skilaði 5,8% nafnávöxtun (3,1% raunávöxtun). Uppsöfnuð ávöxtun Ævileiða frá stofnun má sjá á eftirfarandi mynd.

Gengisþróun Ævileiða frá stofnun

Lán til sjóðfélaga

Allt frá stofnun Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 1956 hafa lánveitingar til sjóðfélaga verið þáttur í starfsemi sjóðsins. Þannig hefur sjóðurinn frá upphafi verið virkur þátttakandi í fjármögnun heimila sjóðfélaganna. Auk beinna lánveitinga til sjóðfélaga hefur sjóðurinn einnig óbeint fjármagnað íbúðakaup þeirra með því að fjármagna byggingarsjóði ríkisins (Húsnæðisstofnun ríkisins), húsbrefakerfið, íbúðalánasjóð og með skuldabréfakaupum af bönkum og sparisjóðum.

Sjóðfélagalán lífeyrissjóðsins falla undir lög um fasteignalán til neytenda, nr. 118/2016. Samkvæmt lögnum er krafa um tiltekna aukna upplýsingagjöf til lántakenda og auknar kröfur um mat á greiðslugetu og lánshæfi þeirra til þess að stuðla að ábyrgum lánveitingum.

Verðtryggð lán

Lífeyrissjóðurinn býður sjóðfélögum verðtryggð lán með föstum vöxtum sem breytast ekki á lánstíma. Lán geta bæði verið með jöfnum greiðslum og jöfnum afborgunum af höfuðstól. Vextir eru ákvarðaðir af stjórn sjóðsins samkvæmt lánareglum sjóðsins.

Óverðtryggð lán

Vextir óverðtryggðra lána eru fastir til 36 mánaða í senn. Stjórn sjóðsins tekur ákvörðun um vexti samkvæmt lánareglum sjóðsins. Í boði eru bæði lán með jöfnum greiðslum og jöfnum afborgunum af höfuðstól.

Ný sjóðfélagalán

í milljónum króna

	2019	2018
Afgreidd útlán	47.454	26.524
Fjöldi lána	2.048	1.317
Meðalfjárhæð lána	23,2	20,1

Skipting sjóðfélagalána árið 2019

í milljónum króna

	Verðtryggð lán Fastir vextir	Verðtryggð lán Breytilegir vextir	Óverðtryggð lán
Fjárhæð	6.772	17.858	22.824
Fjöldi lána	315	744	989
Meðalfjárhæð	21,5	24,0	23,1

Útistandandi lán

Útistandandi lán til sjóðfélaga námu 120.671 milljónum í árslok 2019 eða um 13,9% af heildareignum samanborið við 94.315 milljónir eða um 13,2% af eignum í árslok 2018.

Staða sjóðfélagalána í árslok

í milljónum króna

	2019	2018	Breyting
Útistandandi lán	120.671	94.315	28%
Fjöldi lána	8.504	7.917	7%
Meðalfjárhæð	14,1	11,7	21%
Hlutfall af heildareignum	13,9%	13,2%	5,4%

Vanskil sjóðfélagalána

(meira en 90 daga vanskil)

	2019	2018
Vanskil í milljónum króna	892	758
Hlutfall af heildarfjárhæð	0,7%	0,8%

Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Stjórnarháttayfirlýsing 2019

Stjórnarháttayfirlýsing Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) er sett með vísan til 51. gr. reglna Fjármálaeftirlitsins (FME) nr. 335/2015. Yfirlit, ýmis lög, reglugerðir og ýmsar innri reglur LV eru aðgengilegar á vef sjóðsins undir vefsvæði með upplýsingum um sjóðinn.

Grundvöllur sjóðsins og hlutverk

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar á grundvelli starfsleyfis fjármálaráðherra, í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktir sjóðsins.

Í samþykktum kemur fram að sjóðurinn starfar á grundvelli kjarasamnings Alþýðusambands Íslands og Samtaka atvinnulífsins frá 12. desember 1995 og samnings ASÍ og SA frá 24. apríl 2018 samanber samning VR, Samtaka atvinnulífsins og Félags atvinnurekenda frá 23. apríl 2018, sbr. breytingar á samþykktum sem tóku gildi 1. september 2019.

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri eftir þeim reglum sem fram koma í samþykktum. Þar kemur m.a. fram að sjóðurinn leggi sérstaka áherslu á elli-lífeyrisréttindi og áskilji sér heimild til að verja þau réttindi umfram önnur við endurskoðun á réttinda-ákvæðum samþykktar sjóðsins.

Sjóðurinn er langtímafjárfestir sem ávaxtar fjármuni sjóðfélaga með það að markmiði að ná sem bestri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu. Stjórn leggur áherslu á að þróa hluthafastefnu sjóðsins með þeim hætti að hún styðji, eftir því sem því verður við komið, við góða stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn fer með eignahlut í.

Umboðsskylda

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við gildandi lög og reglur og sannfæringu sína með þeim hætti að hagsmuna sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Stjórnarmenn og starfsmenn mega ekki gera neinar þær ráðstafanir sem bersýnilega eru til þess fallnar að afla ákveðnum sjóðfélögum, félögum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra eða á kostnað sjóðsins.

Stjórnarmaður er ekki bundinn af fyrirmælum þeirra sem tilnefna hann til setu í stjórn sjóðsins.

Stjórnarhættir og stjórnarháttayfirlýsing LV

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins.

Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsing LV fyrir árið 2019 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktar sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnam af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Lög, reglur og leiðbeiningar sem sérstaklega varða stjórnarhætti LV

Eftirfarandi er yfirlit yfir löggjöf, stjórnvaldsreglur, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur LV. Listinn er til upplýsinga en er ekki tæmandi. Yfirlit yfir lög, reglugerðir og aðrar reglur opinberra aðila sem gilda um starfsemi lífeyrissjóða er m.a. að finna á vef Fjármálaeftirlitsins (FME).

Lög frá Alþingi

- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða
- Lög nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi
- Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga
- Lög nr. 140/2018 um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka

Reglugerðir

- Reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða
- Reglugerð nr. 698/1998 um ráðstöfun iðgjalds til lífeyrissparnaðar og viðbótartryggingaverndar
- Reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila lífeyrissparnaðar
- Reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða

Reglur og leiðbeiningar FME

- Reglur FME nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða
- Reglur FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2010 um mat á hæfi lykilstarfsmanna

Innri reglur LV

- Samþykktir lífeyrissjóðs verzlunarmanna
- Siða- og samskiptareglur LV, dags. 11. desember 2011
- Hluthafastefna LV, dags. 8. desember 2017
- Starfsreglur stjórnar og framkvæmdastjóra, dags. 21. nóvember 2019
- Reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar og til opinberra aðila sbr. 29. gr. laga nr. 129/1997, dags. 21. maí 2015
- Verklagsreglur LV um viðskipti stjórnarmanna og starfsmanna lífeyrissjóðsins með fjármála-gerninga, dags. 16. maí 2013
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna, dags. 18. september 2014. Starfskjarastefna LV, dags. 20. nóvember 2015

Stefna um samfélagslega ábyrgð og siðferðisviðmið

Gildi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Ábyrgð – Umhyggja – Árangur

Ábyrgð Með ábyrgð er lögð áhersla á fagmennsku, áræðni og samviskusemi sem birtist m.a. í vandaðri áhættustýringu, eftirfylgni með fyrirtækjum sem fjárfest er í og áherslu á góða stjórnarhætti. Til grundvallar þurfa að liggja vönduð vinnubrögð, hæft starfsfólk og skýr skilaboð frá stjórn um ábyrg vinnubrögð.

Umhyggja Með umhyggju er lögð áhersla á heilindi og ráðvæðni sem birtist m.a. í frumkvæði í þjónustu og góðu viðmóti. Lögð er áhersla á að virkja og hvetja starfsmenn í starfi og að þeir séu þátttakendur í stefnumótun og markmiðssetningu sjóðsins.

Árangur Með árangri er áhersla lögð á að keppa að settum markmiðum og skila góðu starfi við stjórnun og í öðrum störfum fyrir sjóðinn. Þessi markmið birtast m.a. í áherslum á skilvirkni og arðsemi, stöðugleika í rekstri, starfsánægju og opnum stjórnarháttum og vilja til að veita sjóðfélögum á öllum aldri góða þjónustu. Eftirfylgni felst í raunhæfri markmiðssetningu og hvatningu til starfsmanna.

Siðferðileg viðmið sjóðsins í fjárfestingum

Vísun til fjárfestingarstefnu

Í fjárfestingarstefnu LV kemur fram að meginhlutverk sjóðsins sé að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga. Í eðli sínu eru skuldbindingar lífeyrissjóðsins til langs tíma og til að mæta langtímaskuldbindingum sínum horfir sjóðurinn almennt

á fjárfestingar sem langtímafjárfestir. Samfélagsleg ábyrgð er lykilþáttur í að fyrirtæki nái sjálfbærni til langs tíma. Viðmið um ábyrgar fjárfestingar er því hluti af fjárfestingastefnu sjóðsins og leitast sjóðurinn eftir því að stuðla að samfélagslegri ábyrgð í þeim félögum sem sjóðurinn fjárfestir í. Lífeyrissjóðurinn telur því, sem stór fjárfestir í íslensku efnahagslífi, að tilefni geti verið til að líta jafnframt til hagsmuna og sjónarmiða annarra haghafa en hluthafa eingöngu við mat á fjárfestingakostum og eftirfylgni með þeim.

Lífeyrissjóðurinn gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Mikilvægt er að þau horfi til leiðbeininga um góða stjórnarhætti og viðmiða sem lúta að samfélagslegri ábyrgð og góðri umgengni um auðlindir.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna er aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna (Principles for Responsible Investment – PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni styðja við stjórnarhætti fyrirtækja og getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna gerðist, á árinu 2018 fyrstur lífeyrissjóða, aðili að FESTU – Samfélagsábyrgð fyrirtækja. Tilgangur FESTU er að auka þekkingu á samfélagslegri ábyrgð fyrirtækja og efla getu fyrirtækja til að tileinka sér slíka starfshætti. Með aðildinni vill sjóðurinn fylgja eftir áherslum sínum um samfélagslega ábyrgð og ábyrgar fjárfestingar.

LV horfir til eftirfarandi gilda við mótun fjárfestingarstefnu:

Sjálfbærni: Fyrirtæki með sjálfbæran rekstur er líklegra til að viðhalda góðri rekstrarafkomu.

Ábyrgð: Fyrirtæki sem hugar að umhverfislegum og samfélagslegum þáttum sem og góðum stjórnarháttum er líklegra til að komast hjá áföllum í rekstri.

Langtímasjónarmið: Langtímafjárfestar sem hluthafar styðja almennt við langtímasjónarmið í rekstri sem gera má ráð fyrir að skili góðri arðsemi til lengri tíma lítið.

Aðrar reglur og viðmið

Siða- og samskiptareglur Stjórn lífeyrissjóðsins hefur sett siða- og samskiptareglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunarárekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er m.a. fjallað um góða starfshætti,

hagsmunaárekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

PRI Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu Þjóðanna (Principles for Responsible Investment – PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttanna fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Hluthafastefna Það er markmið stjórnar LV að hluthafastefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra. Í hluthafastefnunni eru kynntar áherslur stjórnar sjóðsins varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Hluthafastefnan innifelur þau viðmið sem LV leggur áherslu á við meðferð eignarhalds í hlutfélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefnan gildir einnig, eftir því sem við á, fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Jafnlaunavottun Í janúar 2014 fékk LV jafnlaunavottun VR, fyrstur lífeyrissjóða. Jafnlaunavottunin er árangur markvissrar jafnréttis- og jafnlaunastefnu í starfi sjóðsins og staðfesting á því að karlar og konur fá í störfum sínum hjá sjóðnum sömu laun fyrir jafnverðmæt störf. Með jafnlaunavottuninni hefur verið staðfest með formlegum hætti að búið sé að kerfisbinda launaákvæðanir, koma upp jafnlaunakerfi samkvæmt kröfum ÍST85:2012 jafnlaunastaðals og að markvisst sé fylgst með því að starfsfólki sjóðsins sé ekki mismunað í launum eftir kyni. Auk jafnlaunavottunar hefur sjóðurinn sett sér jafnréttisstefnu sem hefur það að markmiði að stuðla að jafnri stöðu karla og kvenna og jöfnum tækifærum óháð kynferði.

Starfsmannastefna Liður í samfélagslegri ábyrgð LV er áhersla á að sjóðurinn sé góður og eftirsóknarverður vinnustaður. Í starfsmannastefnu sjóðsins er lögð áhersla á gott starfsumhverfi, virka upplýsingagjöf til starfsmanna, þjálfun og endurmenntun starfsmanna, virðingu og umburðalyndi í samskiptum, jafnrétti og jafnvægi vinnu og einkalífs.

Stjórnskipulag LV

Stjórn Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á starfsemi hans og skal sjá um að skipulag hans og starfsemi sé jafnan í réttu og góðu horfi. Hún tekur stefnumarkandi ákvarðanir, er varða hag og starfsemi sjóðsins, og

sér til þess að nægilegt eftirlit sé haft með bókhaldi og meðferð fjármuna sjóðsins. Stjórn mótar innra eftirlit og skjalfestir eftirlitsferla. Stjórn semur við sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila til að annast innri endurskoðun. Stjórnin ræður ennfremur lög-giltan endurskoðanda til að annast ytri endurskoðun hjá sjóðnum sem og tryggingastærðfræðing til að annast tryggingafræðilega athugun. Meðal annarra mála sem stjórn fjallar um á fundum sínum eru veigameiri fjárfestingarákvarðanir sem og tillögur að breytingum á samþykktum, fjárfestingar-, hluthafa- og áhættustefna, lánareglur, fjárhagsáætlun og kynningarmál. Stjórn hefur sett sér starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Framkvæmdastjóri Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans og önnur starfskjör, veitir honum prókúruumboð og setur honum starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins. Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur og fer í því efni eftir ákvæðum laga og samþykktu sjóðsins og þeirri stefnu og fyrirmælum, sem stjórn hefur gefið. Framkvæmdastjóri ræður starfsmenn til sjóðsins.

Fulltrúaráð Aðildarsamtök lífeyrissjóðsins starfrækja fulltrúaráð lífeyrissjóðsins sem er skipað 50 fulltrúum. VR skipar 25 fulltrúa, Samtök atvinnulífsins skipa 23 fulltrúa og Félag atvinnurekenda skipar 2 fulltrúa. Skipan fulltrúaráðsins fer nánar eftir samningum aðildarsamtaka sjóðsins og þeim reglum sem samtökin setja sér þar um. Nánari reglur um fulltrúaráðið eru í samþykktum sjóðsins.

Ársfundur Ársfundur fer með æðsta vald í málefnum lífeyrissjóðsins sé ekki annað ákveðið í lögum eða samþykktum lífeyrissjóðsins. Ársfundur skal halda fyrir lok júní ár hvert og eiga allir sjóðfélagar og réttihafar í B-deild rétt til fundarsetu með málfrelsi og tillögurétti. Á ársfundi skal kynna: i) skýrslu stjórnar, ii) ársreikning fyrir síðasta starfsár, iii) tryggingafræðilega athugun, iv) fjárfestingarstefnu sjóðsins og fjárhagsáætlun yfirstandandi árs, v) hluthafastefnu sjóðsins, vi) skipan stjórnar og vii) skipan fulltrúaráðs. Þá skal kynna og bera undir atkvæði: i) starfskjarastefnu sjóðsins, ii) val á fulltrúum í nefnd um laun stjórnarmanna, iii) tillögu um stjórnarlaun, iv) tillögu stjórnar að endurskoðanda eða endurskoðunar fyrirtæki og v) tillögur stjórnar til breytinga á samþykktum sjóðsins. Fulltrúar í fulltrúaráði fara með atkvæði á ársfundi sjóðsins í umboði aðildarsamtakanna til ákvarðana sem tilgreindar eru hér að framan. Tillögur til ályktunar sem taka á fyrir á ársfundi þurfa að berast stjórn sjóðsins skriflega eigi síðar en viku fyrir ársfund. Fundargerðir ársfunda eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Nánar er fjallað um stjórnskipulag sjóðsins í samþykktum hans sem og lögum nr. 129/1997.

Endurskoðun Reikningar sjóðsins eru endurskoðaðir og áritaðir af löggiltum endurskoðanda. Innri endurskoðun sjóðsins er í höndum sjálfstætt starfandi endurskoðanda. Endurskoðun sjóðsins og innri endurskoðun eru í höndum aðskilinna endurskoðunarfyrtækja. Endurskoðunarnefnd LV gerir tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda sjóðsins (ytri endurskoðanda) og innri endurskoðanda.

Tryggingastærðfræðingur Tryggingafræðileg athugun er framkvæmd árlega í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997 og reglugerð nr. 391/1998. Athuginin er framkvæmd af löggiltum tryggingastærðfræðingi samkvæmt samningi við sjóðinn. Með athugininni er lagt mat á áfallnar skuldbindingar sjóðsins og væntar framtíðarskuldbindingar annars vegar og núverandi eignasafn og vænt iðgjöld og ávöxtun hins vegar.

Endurskoðunarnefnd – Nefnd skipuð af stjórn

Samkvæmt ákvæðum laga um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir, starfrækja endurskoðunarnefnd. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn. Upplýsingar um nefndina eru á vef sjóðsins.

Nefndina skipa:

- Guðrún Hafsteinsdóttir, formaður nefndarinnar. Guðrún er jafnframt varaformaður stjórnar sjóðsins. Guðrún er mannfræðingur að mennt og starfar sem markaðsstjóri Kjörís. Hún er formaður Landssamtaka lífeyrissjóða ásamt því að vera formaður stjórnar Samtaka iðnaðarins.
- Anna G. Sverrisdóttir er rekstrarfræðingur og starfar sem framkvæmdastjóri og ráðgjafi hjá AGMOS ehf. Anna var formaður endurskoðunarnefndar LV frá apríl 2015 til mars 2016.
- Oddur Gunnar Jónsson er sviðsstjóri fjármála- og rekstrarsviðs VR. Oddur hefur mikla reynslu á sviði reikningshalds og endurskoðunar en hann starfaði hjá KPMG í 27 ár og var þar mest að vinna á sviði sveitarfélaga.

Hlutverk endurskoðunarnefndar:

- Eftirlit með vinnuferli við gerð reikningsskila.
- Eftirlit með fyrirkomulagi og virkni innra eftirlits og áhættustýringu.
- Eftirlit með endurskoðun ársreiknings.
- Mat á óhæði og eftirlit með öðrum störfum endurskoðunarfyrtækis. Setja fram tillögu til stjórnar um val á endurskoðunarfyrtækis.

Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengi- legar á vef sjóðsins.

Starfskjarastefna

Starfskjarastefnu Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er

ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum. Við mótun stefnunnar er byggt á samþykktum lífeyrissjóðsins, þeim sjónarmiðum sem koma fram í 5. útgáfu leiðbeininga um góða stjórnarhætti fyrirtækja og þeim meginreglum sem liggja til grundvallar 79. gr. a, í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög.

Stefnunni er ætlað að styðja við traustan rekstur og það markmið lífeyrissjóðsins að veita sjóðfélögum góða þjónustu.

Starfskjarastefnu sjóðsins er því ætlað að styðja við að lífeyrissjóðurinn sé eftirsóknarverður vinnustaður og að hann hafi þannig á að skipa hæfu og reyndu starfsfólki sem er grundvöllur þess að rekstur sjóðsins sé vel samkeppnisfær og í samræmi við bestu viðmið.

Áhættustýring og innra eftirlit

Áhættustýring

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lifestefnu- mótun sjóðsins sem og lögum og reglum sem um sjóðinn gilda. Megininntak stefnanna er að með áhættustýringu er átt við eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, stýra og vakta áhættu í starfsemi sjóðsins.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum, við innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd stefnanna og áhættustýringu sjóðsins. Hann heyrir beint undir framkvæmdastjóra. Til að tryggja honum aukið sjálfstæði í starfi og milliliðalausn aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og millilið- laust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti fylgst er með þeim.

Nánari upplýsingar um áhættustýringu er að finna í ársskýrslu og í skýringum í ársreikningi.

Innra eftirlit

Innra eftirlit sjóðsins nær yfir sérhverja aðgerð af hálfu stjórnar, stjórnenda og starfsmanna til að stýra áhættu, þar sem því verður við komið, og auka líkur á að settum markmiðum verði náð við rekstur sjóðsins. Stjórnendur annast skipulagningu og framkvæmd innra eftirlits en að framkvæmd þess koma í raun allir starfsmenn sjóðsins með einum eða öðrum hætti.

Skipulag innra eftirlits tekur mið af reglum FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila lífeyrissjóða og er innra eftirlit sjóðsins yfirfarið árlega af þeim sem annast innri endurskoðun hjá sjóðnum.

Innra eftirlit sjóðsins byggir m.a. á skýrsluskilum, reglulegri upplýsingagjöf, skráðum verkferlum og starfslýsingum, reglum um aðgreiningu starfa, skipulegum aðgangsstýringum og skilvirkri áhættustefnu og áhættueftirliti.

Áhættustefna, áhættustýringarstefna og áhættu-stýring sjóðsins eru veigamikill þáttur í innra eftirliti. Helstu verkþættir í starfsemi sjóðsins byggja á skriflegum ferlum og starfslýsingum starfsmanna sem auka áreiðanleika og stuðla að fylgni við lög og reglur. Verkferlar og starfslýsingar eru yfirfarnar reglulega. Aðskilnaði starfa og aðgangsstýringum innan sjóðsins er ætlað að draga úr villu- og svik-semiáhættu. Margþætt skýrsluskil, afstemmingar og upplýsingagjöf til opinberra aðila, stjórnar sjóðsins og einstakra stjórnenda veita aðhald í rekstri. Hvað upplýsingakerfi sjóðsins varðar er í gildi öryggis-stefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins. Eftirlit aðgerðir og sjálfvirk vöktun miða að því að lágmarka áhrif rekstraratvika á upplýsingakerfi. Neyðaráætlun sjóðsins er ætlað að taka á alvarlegri rekstraratvikum með endurheimt upplýsingakerfa.

Þá hefur sjóðurinn sett sér reglur um uppljóstrun vegna mögulegra svika eða misferlis starfsmanna.

Skipan stjórnar og stjórnarmenn

Stjórn Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er skipuð átta mönnum af aðildarsamtökum sjóðsins. Með breytingum á samþykktum LV, sem tóku gildi 1. september 2019, var gerð breyting á skipan stjórnar sjóðsins, sbr. 5. grein samþykktu sjóðsins. Þar kemur fram að VR tilnefni fjóra stjórnarmenn þannig að tveir stjórnarmenn séu tilnefndir annað hvert ár til fjögurra ára í senn. Samtök atvinnulífsins tilnefna þrjá stjórnarmenn, einn eða tvo stjórnarmenn árlega til tveggja ára og Félag atvinnurekenda tilnefnir einn stjórnarmann annað hvert ár til tveggja ára.

Núverandi stjórn er skipuð sem hér greinir. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa, en þau eru: Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Félag atvinnurekenda og Viðskiptaráð Íslands. Kjörtímabil stjórnar miðast við ársfund sjóðsins.

Stjórn sjóðsins skipa Guðrún Hafsteinsdóttir, varaformaður stjórnar, tilnefnd af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins, Margrét Sif Hafsteinsdóttir tilnefnd af Kaupmannasamtökum Íslands, Guðný Rósa Þorvarðardóttir tilnefnd af Félagi atvinnurekenda og Árni Stefánsson tilnefndur af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands.

Stefán Sveinbjörnsson, formaður stjórnar, Bjarni Þór Sigurðsson, Guðrún Johnsen og Helga Ingólfsdóttir eru tilnefnd af VR.

Sjálfsmat stjórnar Stjórn framkvæmir frammistöðumat á störfum sínum í samræmi við starfsreglur. Niðurstöður eru nýttar af stjórn til að þróa starfs-hætti og styðja við góða stjórnarhætti. Spurningar í frammistöðumatinu lúta að skipan og skipulagi stjórnar, hlutverki og ábyrgð sem og frammistöðu hennar og undirnefnda.

Fjöldi funda og mæting Á árinu 2019 voru haldnir 18 stjórnarfundir.

Upplýsingar um stjórn og framkvæmdastjóra

Stjórnarmenn

- Stefán Sveinbjörnsson, formaður stjórnar
- Guðrún Hafsteinsdóttir, varaformaður stjórnar
- Árni Stefánsson
- Bjarni Þór Sigurðsson
- Guðný Rósa Þorvarðardóttir
- Guðrún Johnsen
- Helga Ingólfsdóttir
- Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Framkvæmdastjóri

- Guðmundur P. Þórhallsson

Nánari upplýsingar um stjórnarmenn, fundarsókn og framkvæmdastjóra er að finna í rafrænni útgáfu af stjórnarháttaryfirlýsingunni sem er aðgengileg á vef sjóðsins.

Staðfest á fundi stjórnar 20. febrúar 2020.

Fjárfestingarstefna 2019

Stjórn sjóðsins samþykkir árlega fjárfestingarstefnu fyrir komandi ár og er stefnan birt á heimasíðu sjóðsins. Stefnan byggir á lögum 129/1997 og reglugerð nr. 916/2009, með síðari breytingum. Eðli málsins samkvæmt er í stefnu sem þessari litið til lengri tíma en árs í senn.

Í kafla þessum er gerð grein fyrir eignasamsetningu og fjárfestingarstefnu með vikmörkum. Í fjárfestingarstefnunni eru jafnframt upplýsingar um gildandi reglur, fjárfestingarheimildir, áhættustýringu og tryggingafræðilega þætti í árslok 2019. Einnig er fjallað um afmörkun mótaðilaáhættu, ávöxtunarviðmið og önnur viðmið.

Yfirlit deildarskiptingar

Í fjárfestingarstefnu þessari er mörkuð stefna fyrir eignasamsetningu og eignastýringu sameignar- og séreignadeilda LV.

Iðgjöld mynda lífeyrisréttindi eða lífeyrissparnað í séreign í þremur deildum sjóðsins:

- i) A-deild sem er sameignardeild, sbr. gr. 10.1 og 10.2 í samþykktum sjóðsins
- ii) B-deild sem er séreignardeild fyrir almenna séreign, sbr. gr. 10.3 í samþykktum sjóðsins
- iii) C-deild sem er séreignardeild fyrir almenna séreign sem byggir á samningum sem stofnað hefur verið til eftir 1. júlí 2017 og tilgreinda séreign, sbr. gr. 10.3 í samþykktum sjóðsins

Eignir A-, B- og C- deilda eru ávaxtaðar í eftirfarandi eignasöfnum:

- i) Sameignardeild: Eignir sameignardeildar eru ávaxtaðar í einu eignasafni sameignardeildar
- ii) Verðbréfaleið: Eignir í B- deild, sem byggja á samningum sem stofnaðir voru fyrir 1. júlí 2017, eru ávaxtaðar í Verðbréfaleið sem fylgir sömu fjárfestingarstefnu og sameignardeild. Sjóðfélögum sem eiga lífeyrissparnað í Verðbréfaleið er heimilt að flytja eign sína í Ævileið I, II eða III en ekki er heimilt að flytja eignir úr Ævileiðum yfir í Verðbréfaleið
- iii) Ævileiðir: Eignir í B- og C- deildum sem byggja á samningum sem stofnað var til eftir 1. júlí 2017 eru ávaxtaðar í þremur ávöxtunarleiðum eftir vali sjóðfélaga:

- Ævileið I
- Ævileið II
- Ævileið III

Markmið með ávöxtun eigna

Í 1. til 5. tölulið 1. mgr. 36. gr. lífeyrissjóðalaganna eru settar fram fimm vísireglur um með hvaða hætti skuli ávaxta fé sjóðsins. Lífeyrissjóðurinn skal:

- i) hafa hagsmuni sjóðfélaga að leiðarljósi
- ii) horfa til aldurssamsetningar sjóðfélaga og annarra tryggingafræðilegra þátta sem áhrif hafa á skuldbindingar
- iii) byggja allar fjárfestingar á viðeigandi greiningu á upplýsingum með öryggi, gæði, lausafjárstöðu og arðsemi safnsins í heild í huga
- iv) gæta þess að eignir sjóðsins séu nægilega fjölbreyttar til að komið sé í veg fyrir samþjöppun og uppsöfnun áhættu í eignasafninu, m.a. með því að gæta að fylgni áhættu einstakra eigna og eignaflokka
- v) setja sér siðferðisleg viðmið í fjárfestingum

Í fjárfestingarstefnu sjóðsins er fjallað nánar um útfærslur á ofangreindum vísireglum.

Sameignardeild (A-deild)

Lög 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða tilgreina heimildir sjóðsins þegar kemur að samsetningu eignasafns á hverjum tíma. Eins og fram kemur í 36. grein laganna skal eignasafnið flokkað eftir forskrift laganna. Í eðli sínu er eignastýring lífeyrissjóða langtímafjárfesting og er því horft til langs tíma við gerð fjárfestingarstefnu. Í stefnunni koma fram markmið um vægi eignategunda en vikmörkum er ætlað að gefa sjóðnum svigrúm til að bregðast við breyttum markaðsaðstæðum á hverjum tíma.

Í töflu efst á bls. 29 er að finna flokkun eignasafns sameignardeildar í samræmi við áður nefnd lög sem og stefnu fyrir árið 2020 ásamt vikmörkum.

Tölul.	Stafl.	Eignaflokkar	Vægi 30.09.2019	Stefna 2020	Lágmark	Hámark
1	a	Ríkistryggð skuldabréf	20,4%	17,0%	12%	25%
1	b	Fasteignaveðtryggð skuldabréf	13,7%	14,7%	9%	19%
2	a	Skuldabréf sveitafélaga	3,1%	2,6%	0%	8%
2	b	Innlán	0,9%	1,0%	0%	6%
2	c	Sértryggð skuldabréf	2,3%	2,6%	0%	8%
3	a	Skuldabréf lánast. og vátr.félaga	0,0%	0,0%	0%	5%
3	b	Verðbréfasjóðir	20,1%	21,0%	11%	31%
4	a	Fyrirtækjaskuldabréf	4,2%	4,8%	0%	10%
4	b	Aðrir sjóðir – skuldabréf	1,1%	1,2%	0%	6%
5	a	Hlutabréf	29,1%	29,8%	20%	40%
5	b	Aðrir sjóðir – Hlutir	5,1%	5,3%	0%	10%
5	c	Fasteignir	0,0%	0,0%	0%	5%
6	a	Afleiður	0,0%	0,0%	0%	5%
6	b	Aðrir fjármálagerningar	0,0%	0,0%	0%	5%
		Eignir í erlendum gjaldmiðlum	38,9%	40,5%	30%	50%

Til glöggvunar er eignasafni sjóðsins skipt upp með öðrum hætti í töflunni hér að neðan:

Eignaflokkur	Vægi 30.9.2019	Stefna 2020	Lágmark	Hámark
1. Ríkisskuldabréf	20,4%	17,0%	12%	25%
2. Veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf	20,6%	21,5%	12%	32%
3. Önnur skuldabréf	4,2%	4,9%	0%	10%
4. Innlend hlutabréf	15,6%	15,6%	10%	20%
5. Innlent laust fé	0,5%	0,5%	0%	5%
6. Erlend hlutabréf	37,2%	39,0%	30%	50%
7. Aðrar erlendar eignir	1,5%	1,5%	0%	5%
Samtals	100,0%	100,0%		

Séreignardeild

Um fjárfestingarstefnu fyrir fjárfestingarleiðir sér-eignasparnaðar í B- og C- deild sem stofnað er til eftir 1. júlí 2017 fer eftir kafla 3 í fjárfestingastefnu sjóðsins. Val er um þrjár fjárfestingarleiðir. Eignasamsetning leiðanna byggir á eignaflokkum sem hafa ólíkt áhættusnið sem gera má ráð fyrir að skili ólíkri ávöxtun og mis miklum sveiflum í ávöxtun. Markmiðið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga.

Almennt séð er gengið út frá því að hlutabréf gefi hærri ávöxtun en skuldabréf til lengri tíma, hins vegar eru meiri líkur á sveiflum í ávöxtun hlutabréfa og því er áhættan meiri. Áhersla er lögð á að eignasöfnin séu vel áhættudreifð.

Töflurnar á bls. 30 sýna eignasamsetningu Ævileiða þann 30. september 2019. Töflurnar byggja á flokkun skv. 36. gr. a laga nr. 129/1997, með síðari breytingum.

Eignaflokkur	Ævileið I				Ævileið II				Ævileið III			
	Vægi 30.9.2019	Stefna	Lágmark	Hámark	Vægi 30.9.2019	Stefna	Lágmark	Hámark	Vægi 30.9.2019	Stefna	Lágmark	Hámark
1a Ríkistrygð skuldabréf	9,1%	10,0%	0%	50%	23,5%	25,0%	0%	50%	48,8%	50,0%	0%	100%
1b Fasteignaveðtrygð skuldabréf	0,0%	0,0%	0%	15%	0,0%	0,0%	0%	15%	0,0%	0,0%	0%	30%
2a Skuldabréf sveitarfélaga	3,8%	4,0%	0%	15%	3,7%	3,6%	0%	15%	0,0%	0,0%	0%	30%
2b Innlán	5,0%	1,0%	0%	30%	4,1%	1,0%	0%	30%	5,3%	4,8%	0%	30%
2c Sértrygð skuldabréf	10,0%	10,2%	0%	40%	17,5%	18,5%	0%	40%	16,5%	17,3%	0%	50%
3a Skuldabréf lánast. og váttr.félaga	0,0%	0,0%	0%	20%	0,0%	0,0%	0%	20%	0,0%	0,0%	0%	50%
3b Verðbréfasjóðir	28,6%	30,0%	0%	80%	14,5%	15,0%	0%	80%	8,5%	7,8%	0%	80%
4a Fyrirtækjaskuldabréf	2,4%	2,5%	0%	10%	2,2%	2,4%	0%	10%	0,0%	0,0%	0%	25%
4b Aðrir sjóðir – Skuldabréf	0,0%	0,0%	0%	40%	0,0%	0,0%	0%	40%	0,0%	0,0%	0%	30%
5a Hlutabréf	0,0%	20,0%	0%	50%	0,0%	10,0%	0%	50%	0,0%	0,0%	0%	0%
5b Aðrir sjóðir – Hlutir	41,1%	22,3%	0%	60%	34,5%	24,5%	0%	70%	20,9%	20,1%	0%	50%
5c Fasteignir	0,0%	0,0%	0%	5%	0,0%	0,0%	0%	5%	0,0%	0,0%	0%	5%
6a Afleiður	0,0%	0,0%	0%	5%	0,0%	0,0%	0%	5%	0,0%	0,0%	0%	5%
Þar af gengisbundnar eignir	28,6%	30,0%	20%	70%	14,4%	15,0%	5%	50%	0,0%	0,0%	0%	0%

Eignasamsetning Ævileiða skv. gr. 36 a í lífeyrissjóðalögum. Tölu- og stafliðir í töflu eru tilvísanir í 36. gr. a í lögum nr. 129/1997.

Áhættustýring

Áhættustýring Lífeyrissjóðs verzlunarmanna byggir á áhættustefnu og áhættustýringarstefnu stjórnar sjóðsins í samræmi við ákvæði laga, reglugerða og annarra viðmiða. Á grundvelli hennar felur stjórn framkvæmdastjóra, áhættustjóra og eftir atvikum öðru starfsfólki sjóðsins umsjón með daglegri framkvæmd stefnanna. Eftirlit stjórnar með framkvæmdinni byggir m.a. á reglulegri upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar, upplýsingagjöf starfsmanna og áhættustjóra til framkvæmdastjóra og stjórnar, árlegri úttekt innri endurskoðunar og starfi endurskoðunarnefndar sjóðsins. Þá hefur endurskoðunarnefnd, endurskoðandi og innri endurskoðandi sjóðsins mikilvægu hlutverki að gegna varðandi eftirfylgni með framkvæmdinni.

Áhættustjóri hefur yfirumsjón með áhættustýringu sjóðsins í samræmi við áhættustefnu og áhættustýringarstefnu. Hann heyrir beint undir framkvæmdastjóra. Til að tryggja honum aukid sjálfstæði í starfi og milliliðalausán aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum, við innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstrinum og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Áhersla er lögð á að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Stefnurnar byggja á lögum nr. 129/1997, um skyldu-tryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (lsjl.), reglugerð 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða og reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar, með síðari breytingum. Stefnurnar taka einnig mið af ISO staðli 31000 um áhættustýringu og skýrslum erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti þeir eru vaktadír.

Skilgreining áhættu

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu í ISO staðli 31000 um áhættustýringu sem áhrif óvissu á markmið. Áhrifin eru frávik frá því sem búist er við, bæði jákvæð og neikvæð, og eiga við um alla þætti í starfsemi sjóðsins. Ofangreind skilgreining er víðari en skilgreining á hugtakinu áhætta eins og það er skilgreint í reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða en þar er áhætta skilgreind sem hættu á fjárhagslegu tapi sem leiðir af atburði og fellur undir einn eða fleiri af þeim áhættuþáttum sem lífeyrissjóður skilgreinir.

Áhættuvilji og áhættuþol

Hugtökin áhættuvilji og áhættuþol eru skilgreind til samræmis við skilgreiningar í reglugerð nr. 590/2017.

- **Áhættuvilji:** Sú áhætta sem stjórn er reiðubúin að taka.
- **Áhættuþol:** Sú áhætta sem lífeyrissjóður þolir án þess að grípa þurfi til aðgerða.

Áhættuvilji stjórnar endurspeglast í áhættustefnu og áhættustýringarstefnu þar sem m.a. kemur fram hvernig áhætta er skilgreind, hvernig hún er greind, vöktuð og metin og hvernig sjóðurinn tekur áhættu til meðferðar til að stýra og/eða draga úr áhættu.

Áhættuvilji stjórnar endurspeglast m.a. einnig í fjárfestingarstefnu, hluthafastefnu og samþykktum sjóðsins.

Fjárfestingarstefnan hefur það markmið að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum hans og hámarka réttindi sjóðfélaga. Þar kemur m.a. fram stefna og viktörk sjóðsins í eignaflokkum ásamt öðrum viktörkum sem sjóðurinn hefur sett sér.

Hluthafastefnan hefur það markmið að styðja við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra og í samþykktum sjóðsins eru settar fram þær reglur sem ætlað er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri.

Áhættuþol sjóðsins markast m.a. af aldurssamsetningu sjóðfélaga, lífeyrisbyrði sjóðsins og þeim lögum og reglum sem sjóðnum ber að fylgja. Þar mætti t.d. nefna 39. gr. lsjl. þar sem kemur fram að leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meira en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er lífeyrissjóði skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Sama gildir ef munur samkvæmt tryggingafræðilegum athugunum á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga hefur haldist meiri en 5% samfellt í 5 ár.

Í áhættustýringarstefnu eru mælikvarðar áhættu- vilja skilgreindir. Ef mælikvarðar í áhættuvilja fara út fyrir áhættuþol, þ.e. vikiörk, þá skal stjórn, framkvæmdastjóra og eignastýringu vera gert viðvart.

Framkvæmd áhættustýringar

Áhættustýringarferli sjóðsins byggir m.a. á ISO 31000 sem er staðall um áhættustýringu. Það felur í sér fjölda ferla sem mynda eftirlitskerfi og gera sjóðnum kleift að

- bera kennsl á
- greina
- vakta
- meta og
- taka áhættu til meðferðar

Framangreindir þættir gera sjóðnum kleift að stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Meðferð áhættu getur m.a. falist í því að

- forðast áhættu
- draga úr áhættu
- yfirfæra áhættu eða
- taka áhættu meðvitað

Meðferð áhættu veltur á áhættuvilja og áhættuþoli sjóðsins hverju sinni og í áhættustýringarferlinu er leitast við að veita viðeigandi og tímanlegar upplýsingar til að unnt sé að bregðast við áhættu í rekstri sjóðsins.

Flokkar áhættu

Mikilvægur þáttur í áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að tryggja eins vel og kostur er góða yfirsýn yfir þá áhættuþætti sem einkum skipta máli í rekstri sjóðsins. Í því skyni er áhættunni skipt upp í fjóra meginflokka og um þá er fjallað í áhættustefnu og áhættustýringarstefnu sjóðsins. Þessir flokkar áhættu eru:

1. Fjárhagsleg áhætta
2. Mótaðilaáhætta
3. Lífeyrstryggingaáhætta
4. Rekstraráhætta

Í skýringum 19-23 á bls. 83-96 í ársreikningi er nánar gert grein fyrir áhættuþáttum í rekstri sameignardeildar og séreignadeilda sjóðsins.

1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagslegri áhættu er skipt í fimm undirflokka: a) vaxta- og endurfjárfestingaráhætta, b) uppgreiðslu- áhætta, c) markaðsáhætta, d) gjaldmiðlaáhætta og e) verðbólguáhætta.

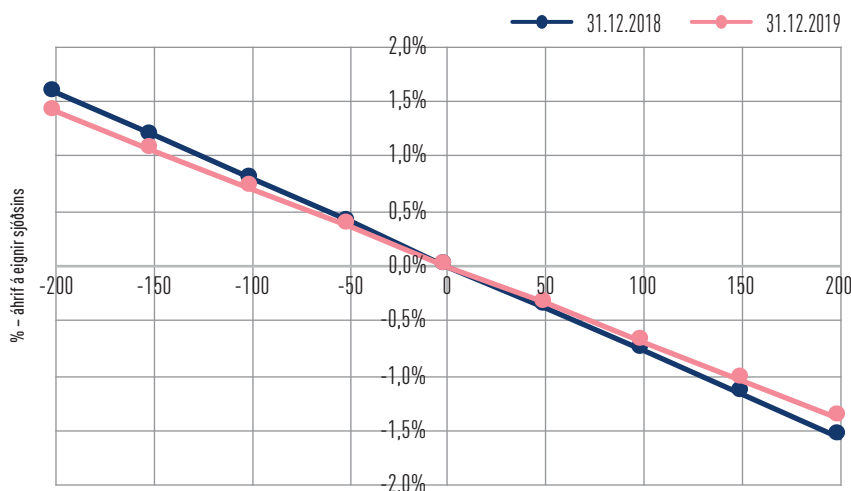
Fylgst er með einstökum áhættuþáttum með sérstökum úttektum, skýrsluskilum og mælingum. Til nánari glöggvunar er hér gerð almenn grein fyrir einstökum undirflokkum fjárhagslegrar áhættu í rekstri sjóðsins.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Breytingar á vöxtum og lögum vaxtaferils geta leitt til lækkunar á virði skuldabréfa í eignasafni sjóðsins. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Samkvæmt stefnu sjóðsins um matsaðferð skuldabréfa er hluti skuldabréfa sameignardeildar metinn á gangvirði og hluti á kaupávöxtunarkröfu. Virði þess hluta sem metinn er á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Markaðsverð skuldabréfa metið á gangvirði var 76 milljarðar króna þann 31.12.2019, sem samsvarar 9,1% af eignum sjóðsins. Á myndinni hér að neðan má sjá hvaða áhrif það hefur á eignasafn sjóðsins ef ávöxtunarkrafa á markaði breytist. Ef krafan hækkar um 100 punkta, 1

Vaxtanæmni

Punktstaða vaxtanæmni skuldabréfa í lok árs 2018 og 2019 m.v. stefnu sjóðsins um matsaðferð skuldabréfa. Vaxtanæmni segir til um hversu mikil áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á virði skuldabréfa. Myndin sýnir breytingu á ávöxtunarkröfu í punktum (100 punktar = 1 prósentustig) og áhrif breytingarinnar á eignir sjóðsins.

prósentustig, lækkar virði bréfanna sem nemur 0,7% af eignum sjóðsins. Ef krafan lækkar um 100 punkta þá hækkar virði bréfanna einnig sem nemur 0,7% af eignum. Til samanburðar má sjá að vaxtanæmni er svipuð frá fyrra ári þegar áhrifin eru mæld sem hlutfall af eignum.

Það skal tekið fram að ekki er endilega samfylgni á milli breytinga á ávöxtunarkröfu á milli skuldabréfa-flokka. Þess vegna geta breytingar á ávöxtunarkröfu á einum skuldabréfaflokkum dregið úr áhrifum annars á vaxtanæmni. Í ofangreindri greiningu er gert ráð fyrir fullri samfylgni, þ.e. sama breyting ávöxtunarkröfu í öllum flokkum skuldabréfa sem metnir eru á gangvirði.

b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign sjóðsins er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhættu sem felst í því að skuldabréf verði greidd upp fyrir lokgjalddaga og lífeyrissjóðurinn þurfi því mögulega að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er skilgreind sem hættu á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna með breytilegar tekjur.

Þróun á innlendum og erlendum hlutabréfamörkuðum var sjóðnum hafelld á árinu eins og fjallað er um í kafla um innlend verðbréf á bls. 12 og 13 og í kafla um erlend hlutabréf á bls. 16 og 17. Á árinu 2019 hækkaði heildarvísitala innlendra hlutabréfa (OMXIGI) um 27,8%. Heimsvísitala Morgan Stanley (MSCI) hækkaði um 27,7% í USD, sem svarar til 32,9% hækkunar í krónum.

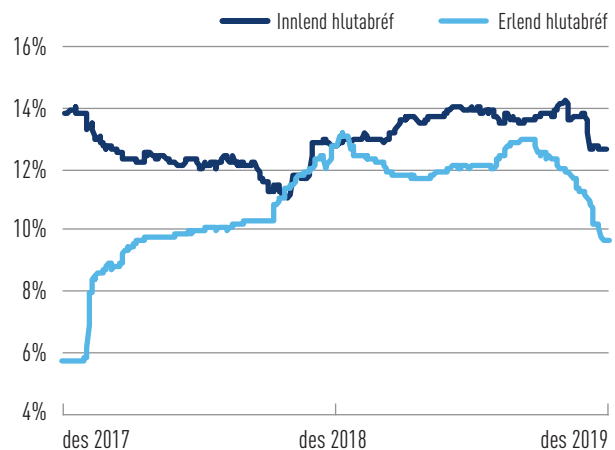
Flökt innlendra og erlendra hlutabréfa

Flökt (e. volatility) er einn mælikvarði á áhættu og mælir m.a. sveiflur í gengi hlutabréfa. Myndin sýnir annars vegar ársflökt innlendra hlutabréfa og hins vegar erlendra hlutabréfa, án tillits til myntgengis. Ársflökt innlendra skráðra hlutabréfa hefur haldist nokkuð stöðugt síðastliðin tvö ár. Flökt erlendra hlutabréfa mælt í USD tók að lækka á fjórða ársfjórðungi 2019 eftir að hafa hækkað nokkuð skarpt í lok árs 2018.

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta sjóðsins felst í hættu á að sveiflur á gengi krónunnar annars vegar og erlendra gjaldmeyriskrossa hins vegar geti haft neikvæð áhrif á ávöxtun eigna sjóðsins.

Erlendar fjárfestingar lífeyrissjóðsins eru mikilvægar þegar kemur að áhættudreifingu eigna, þá sérstaklega í litlu hagkerfi eins og því íslenska. Þær gegna

Flökt innlendra (OMXIGI) og erlendra hlutabréfavísitalna (MSCI) með arði árin 2018 og 2019.

einnig lykilhlutverki í að dreifa og stýra landfræðilegri áhættu sjóðsins.

Fjármagnshöftum gagnvart heimilum, fyrirtækjum og lífeyrissjóðum var aflétt í mars 2017. Í kjölfar þess jukust sveiflur á gengi krónunnar sem hafði í för með sér meira flökt. Á árinu 2019 sveiflaðist gengi krónunnar á nokkuð þröngu bili yfir allt árið enda hélt flökt á krónunni á fyrstu 9 mánuðum ársins nokkuð stöðugt. Á síðustu mánuðum ársins fór það lækkanði og var árlegt flökt íslensku krónunnar 7,1% í lok árs 2019 samanborið við 8,7% í lok árs 2018. Árlegt flökt krónunnar var í lok árs 2019 með því lægsta síðan fjármagnshöft voru við lýði. Gengi krónunnar veiktist um 3,2% á árinu 2019 en breyting gagnvart einstökum gjaldmiðlum var nokkuð misjöfn. Þannig veiktist krónan gagnvart USD um 4,1% og um 1,9% gagnvart EUR. Eignir sameignardeildar í erlendri mynt í lok árs voru um 40% af eignum og vegur USD rúmlega helming í erlendu eignasafni sjóðsins.

Eignir í erlendri mynt

	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Hlutfall	40%	35%	33%	27%	27%	29%

Árlegt flökt íslensku krónunnar

	2019	2018	2017	2016	2015
Flökt	7,1%	8,7%	12,7%	3,8%	3,3%

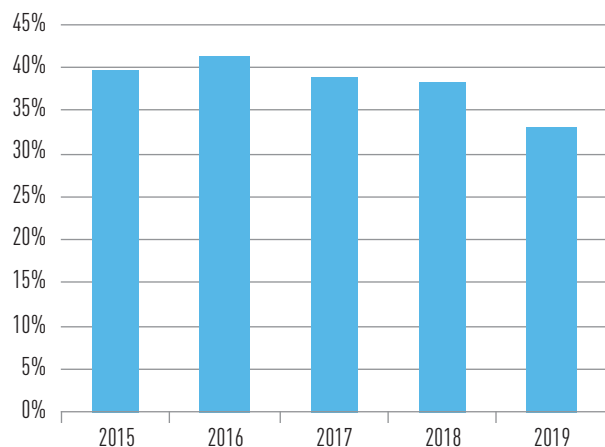
Flökt íslensku krónunnar m.v. árslok árin 2015–2019. Flökt er m.a. mælikvarði á sveiflur í gengi gjaldmiðils. Þegar óvissa ríkir á fjármálamörkuðum eru verðbreytingar tíðari og flökt mælist hærra. Flökt á gengi íslensku krónunnar var lægra í lok árs 2019 samanborið við lok árs 2018 og 2017 og skýrist það m.a. af meira jafnvægi á gengi krónunnar í kjölfar afléttingar fjármagnshafta árið 2017. Flökt krónunnar var mun minna fyrir afléttingu hafta.

e) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hætta að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram raun-ávöxtun óverðtryggra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í rekstri sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

Með stækkandi eignasafni og minna framboði af verðtryggðum skuldabréfum hefur hlutfall verðtryggðra eigna af eignum sjóðsins lækkað á undanföllum árum. Um nýliðin áramót var hlutfall verðtryggðra eigna sameignardeildar 32,9%. Með aukinni verðbólgu aukast skuldbindingar sjóðsins hraðar heldur en eignir hans, að öðru óbreyttu. Þó er það þannig að ýmsar eignir sjóðsins hafa eiginleika óbeinnar verðtryggingar sem milda áhrifin til lengri tíma lítið.

Þróun verðtryggðra eigna sem hlutfall af eignum

2. Mótaðilaáhætta

Með greiningu á mótaðilaáhattu er leitast við að meta áhættuna á því að mótaðilar sjóðsins standi ekki við skuldbindingar sínar. Undir mótaðilaáhattu fellur m.a. útlánaáhætta, sem er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er m.a. metin á grundvelli mats á láns hæfi.

Láns hæfi mótaðila lífeyrissjóðsins er metið af sjóðnum sjálfum og einnig er stuðst við opinbert láns hæfismat þeirra mótaðila sem slíkt hafa. Stærsti einstaki mótaðili sjóðsins er Ríkissjóður. Láns hæfiseinkunn Ríkissjóðs Íslands hefur farið batnandi síðustu ár og er láns hæfiseinkunn á langtíma skuldbindingum ríkissjóðs í krónum A, bæði hjá Standard & Poor's og Fitch Ratings, en A2 hjá Moody's og eru horfur metnar stöðugar að mati þessara aðila.

Hlutfall skuldabréfa útgefin af Ríkissjóði, eða með ábyrgð hans, er rúmlega 43% af skuldabréfasafni sameignardeildar og um 19% af eignum hennar.

Mótaðilaáhætta vegna sjóðfélaga er m.a. mæld sem hlutfall sjóðfélagalána í yfir 90 daga vanskilum. Hlutfallið hefur lækkað undanfarin ár og er nú 0,7% miðað við útlánaaðferð (e. facility approach). Lækkandi hlutfall vanskila helst í hendur við batnandi stöðu heimila, aukin kaupmátt og lága verðbólgu til lengri tíma.

Vanskil sjóðfélagalána

	2019	2018	2017	2016	2015
Hlutfall	0,7%	0,8%	1,1%	2,0%	5,4%

Þróun yfir 90 daga vanskila miðað við útlánaaðferð, þ.e. eftirstöðvar sjóðfélagalána í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af eftirstöðvum allra sjóðfélagalána. Við útreikning á vanskilahlutfallinu er notast við kröfuvirði sjóðfélagalána, þ.e. ekki er tekið tillit til varúðarniðurfærslu.

3. Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er skilgreind sem hættan á að lífeyrissjóðurinn geti ekki staðið við skuldbindingar sínar að fullu. Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf til að meta hversu mikil áhrif ákveðnir áhættuþættir í rekstri sjóðsins hafa á tryggingafræðilega stöðu. Þá er sérstaklega verið að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við að mismunandi áhættuþættir raungerist. Þetta er gert þar sem í 39. gr. laga nr. 129/1997 er kveðið á um að ef tryggingafræðileg staða lífeyrissjóða leiðir í ljós að meira en 10% munur er á milli eignaliða og lífeyrisskuldbindinga, sé skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Með sama hætti þarf að gera breytingar á samþykktum ef munurinn hefur haldist 5% eða meiri síðastliðin 5 ár. Niðurstöður álagsprófsins má sjá í skýringu 19 á bls. 88 í ársreikningi.

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er nú jákvæð um 8,6% samanborið við 5,4% í lok árs 2018. Helstu áskoranir fyrir lífeyrissjóði almennt í framtíðinni eru þær lýðfræðilegu breytingar sem eru að eiga sér stað auk þess sem lækkandi vaxtastig mun að öðru óbreyttu þýða lægri fjármuntekjur. Lífslíkur fólks og örorkutíðni eru að aukast sem þýðir að lífeyrisbyrði lífeyrissjóða eykst. Stöðu lífeyrissjóðsins í þessu tilfelli er nánar gerð skil í kafla um tryggingafræðilega stöðu.

Sem hluti af lífeyrstryggingaráhattu er lausafjár-áhætta. Lausafjáráhætta er skipt í seljanleikaáhætta annars vegar og útstreymisáhætta hins vegar.

Seljanleikaáhætta lýtur að áhættunni á því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan til-

tekins tíma, eftir þörfum sjóðsins. 76,3% af eignum sameignardeildar eru í skráðum verðbréfum og innlánnum sem almennt teljast auðseljanlegar eignir. Það á við þessa eignaflokka eins og aðra að takmörkuð eftirspurn getur haft áhrif á verðmyndun og seljanleika þeirra.

Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs, skráð verðbréf og innlán

	2019	2018
Innlán	1,0%	0,7%
Ríkisvixlar og -skuldabréf	18,9%	23,2%
Innlend skráð hlutabréf	11,7%	11,6%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnana og annarra fyrirtækja	9,5%	10,4%
Erlend skráð hlutabréf	14,5%	12,8%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	20,7%	18,3%
Samtals	76,3%	77,0%

Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyrisskuldbindinga eða uppgjors samninga sem lífeyrissjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfavíðskipta. Lífeyrisbyrði sameignardeildar, þ.e. hlutfall greidds lífeyris af greiddum iðgjöldum var 46,8% á árinu 2019.

Af ofangreindri umfjöllun má sjá að lausafjáráhætta er lítil, m.a. vegna lágrar lífeyrisbyrði.

Lífeyrisbyrði sameignardeildar

í milljónum króna

	2019	2018	2017	2016	2015
Lífeyrir	16.279	14.548	13.401	11.783	10.701
Iðgjöld	34.818	32.693	28.688	24.774	21.414
Lífeyrisbyrði	46,8%	44,5%	45,5%	47,6%	50,0%

4. Rekstraráhætta,

Undir rekstraráhættu fellur m.a. hættan á tapi sem orsakast getur af ófullnægjandi innri reglum, verkferlum, kerfum eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóðsins sem og starfsmannaáhætta. Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfsemi eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjorsreglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Á árinu 2019 var mikil umræða um netógnir og sagðar fréttir af íslenskum fyrirtækjum sem töpuðu háum fjárhæðum vegna netglæpa. Lífeyrissjóður verzlunarmanna hefur ávallt lagt sig fram um að gæta fyllsta öryggis hvað netöryggismál varðar. Á árinu 2019 var ráðist í fjölda verkefna með það að markmiði að efla varnir gegn netglæpum og er áætlað að ráðist verði í fleiri slík verkefni á árinu 2020 til að draga úr áhættu tengdri netógnum.

Hluthafastefna

Inngangur

Í stefnu þessari eru kynntar áherslur stjórnar Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Það er markmið stjórnar LV að stefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra.

Stefnan kemur í stað áður gildandi hluthafastefnu sjóðsins. Í henni eru kynnt þau viðmið sem LV leggur áherslu á við meðferð eignarhalds í hlutafélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefna þessi gildir einnig eftir því sem við á fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Stefnan felur í sér stefnumarkandi atriði sem lögð er áhersla á en um leið er tekið fram að ekki er um ófrávíkjanlegar reglur að ræða og fer mat á áherslum og eftirfylgni eftir atvikum hverju sinni.

Við framkvæmd stefnunnar og eftirfylgni varðandi einstök atriði er m.a. litið til fjárhæðar og hlutfalls eignarhlutar LV í viðkomandi félagi, stærðar viðkomandi félags og möguleika sjóðsins á að hafa áhrif á þau atriði sem um ræðir.

1. Um hlutverk LV og áherslu á stjórnarhætti félaga

- Eitt meginhlutverk LV er að ávaxta eignasafn sjóðsins til lengri tíma með ábyrgum hætti.
- LV leggur áherslu á að félög sem sjóðurinn fjárfestir í viðhafi vönduð vinnubrögð við rekstur og ástundi góða stjórnarhætti.
- Stjórnarhættir eru hér skilgreindir sem samband milli stjórnenda félags, stjórnar þess, hluthafa og annarra haghafa (e. stakeholders). Stjórnarhættir ákvarða með hvaða hætti félagi er stjórnað. LV telur að stjórnarhættir félags geti skipt sköpum, því félag sem viðhefur góða stjórnarhætti er líklegra til að vera samkeppnishæfara og vegna vel til lengri tíma litið.
- LV hefur það hlutverk að taka á móti iðgjöldum frá sjóðfélögum, ávaxta eignir sjóðsins og greiða út lífeyri á grundvelli samþykka sjóðsins. Markmið sjóðsins er að ávaxta eignasafn hans með sem bestum hætti með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma með tilliti til ávöxtunar og áhættu. Sjóðurinn er langtímafjárfestir. Því er lögð áhersla á að þeim félögum sem sjóðurinn fjárfestir í sé stýrt með langtímahagsmunum þeirra í huga.
- Sjóðurinn gegnir eigendaskyldum sínum með virkum hætti og kemur ábendingum um rekstur og stefnu félaga auk bættra stjórnarháttanna, sem sjóðurinn er hluthafi í, á framfæri með beinum samskiptum við stjórn og/eða forstjóra viðkomandi félaga og/eða á hluthafafundum.
- Sjóðurinn tekur jafnframt afstöðu til mála á hluthafafundum með atkvæðum sínum og á hlutabréfamarkaði með aðgerðum sínum.

2. Vegvísar LV sem fjárfestis

Við fjárfestingar í félögum gengur LV út frá eftirfarandi:

- Félag sem skráð er á hlutabréfamarkað hefur undirgengist þá skuldbindingu gagnvart hluthöfum að meginmarkmið þess sé að ávaxta fjármuni hluthafa.
- Við ávöxtun fjármuna félags ber stjórn og stjórnendum félags að líta til langtímahagsmuna félagsins.
- Atkvæðaréttur er einn grundvallaréttur sem fylgir eignarhlut í félagi. Áhersla er lögð á meginregluna einn hlutur – eitt atkvæði.
- Áhersla er lögð á að stjórn og stjórnendur félags gæti þess að reka það í samræmi við lög og með eðlilegu tilliti til annarra haghafa. Með þessu er LV þó á engan hátt að taka afstöðu til eðlilegrar hagsmunagæslu félags, til að mynda hvað varðar samkeppni á markaði, samskipti við starfsmenn eða birgja.
- Áhersla er lögð á að stjórnendur gæti að reglum og viðmiðum sem gilda fyrir viðkomandi starfsemi varðandi umhverfismál.
- Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu Þjóðanna (Principles for Responsible Investment – PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttanna fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbrefasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.
- LV telur mikilvægt að félög, einkum þau sem skráð eru á hlutabréfamarkaði, setji sér opinbera stefnu um:

- að viðhafa góða stjórnarhætti
- starfskjör
- samfélagslega ábyrgð og umhverfismál

Um einstök atriði varðandi stjórnarhætti félaga

3. Atkvæðisréttur

- LV nýtir atkvæðisrétt sinn á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn hefur fjárfest í á Íslandi.
- Framkvæmdastjóri LV ákveður hver skuli fara með atkvæði sjóðsins á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í og hefur heimild til að veita öðrum aðila umboð til að fara með atkvæðisrétt sjóðsins.
- Við beitingu atkvæðisréttar styður LV tillögur sem sjóðurinn telur til þess fallnar að auka verðmæti hlutafjár og samræmast hagsmunum lífeyrissjóðsins sem fjárfestis.
- Með vísan til vegvísa LV sem fjárfestis gengur sjóðurinn út frá því að stjórn félags leitist ávallt við að gæta sem best langtímahagsmuna félagsins. Því styður LV almennt tillögur stjórnar á hluthafafundum. LV lítur á það sem síðasta valkost að kjósa gegn tillögum stjórnar, að öðrum leiðum fullreyndum.
- LV mun að öðru jöfnu beita sér gegn tillögum sem sjóðurinn telur að hafi neikvæð áhrif á rétt hluthafa eða fjárhagslega hagsmuni þeirra. LV

mun í slíkum tilvikum almennt leitast við að gera stjórn viðkomandi félags kunnugt um afstöðu sína áður en til atkvæðagreiðslu kemur á hluthafafundi.

- LV leggur áherslu á meginregluna um að jafn atkvæðisréttur fylgi hverjum hlut í félagi. Þar af leiðir mun LV að öðru jöfnu greiða atkvæði gegn tillögum sem leiða til annarrar niðurstöðu.
- LV telur að forkaupsréttur hluthafa að nýju hlutafé sé mikilvægur réttur hluthafa til að tryggja eignarhlut sinn í félagi. Við mat á mögulegri eftirgjöf forkaupsréttar er almennt litið til rekstrarhagsmuna félagsins og eiginendahagsmuna LV.
- LV birtir samhliða ársskýrslu upplýsingar um ráðstöfun atkvæðisréttar síns, fyrir næstliðið almanaksár, á hluthafafundum skráðra félaga sem hann á hlut í og sóttir eru fyrir hönd sjóðsins. Yfirlit þetta skal vera aðgengilegt á vef sjóðsins.

4. Val og samsetning stjórna í félögum

- LV lítur á stjórn félags sem heild og hlutverk allra stjórnarmanna sé að vinna sameiginlega að hagsmunum félagsins og gæta þess á sama tíma að hagsmunir einstakra hluthafa eða hluthafahópa séu ekki teknir fram fyrir hagsmuni annarra.

- b) Áhersla er lögð á að samsetning stjórnar sé með þeim hætti að reynsla, menntun og hæfni stjórnarinnar í heild hæfi sem best þörfum félagsins.
- c) Áhersla er lögð á að meirihluti stjórnarmanna sé óháður stjórnendum félagsins og að meirihluti þeirra sé óháður félaginu. Við mat á óhæði gagnvart félaginu er litið til viðmiða sem settar eru fram í leiðbeiningum um stjórnarhætti¹.
- d) LV styður fyrirkomulag sem byggir á því að stjórnarmenn séu kosnir beinni kosningu á hluthafafundi.
- e) LV styður fyrirkomulag sem tryggir að stjórnarmenn séu kosnir árlega.
- f) LV telur æskilegt að kosning til stjórnar fari að jafnaði fram á grundvelli almennra reglna hlutafélagalaga, þ.e. með meirihlutakosningu, eða öðrum þeim hætti sem mælt er fyrir um í samþykktum viðkomandi félags. LV áskilur sér þó rétt til að krefjast margfeldiskosningar einn sér eða ásamt öðrum hluthöfum ef sjóðurinn telur að ekki sé tekið eðlilegt tillit til sjónarmiða hans varðandi fyrirhugað stjórnarkjör.
- g) LV leggur áherslu á að fjöldi stjórnarmanna sé hæfilegur með hliðsjón af eðli félags og umfangi rekstrar þess.
- h) Ef tilnefningarnefnd félags kemur að gerð tillagna um samsetningu stjórnar leggur LV áherslu á eftirfarandi atriði auk þeirra atriða sem koma fram í hluthafastefnu þessari, m.a. 3. og 4. gr.:
 - i) að eignarhlutur og atkvæðavægi hluthafa endurspeglar með eðlilegum hætti í samsetningu stjórnar félags
 - ii) að skipan og starf tilnefningarnefndar takið mið af gildandi leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja², meðal annars varðandi óhæði, verklag og að kosið skuli um tillöguna á hluthafafundi
 - i) að einstaka hluthafar eða hópur hluthafa gæti þess að hafa hvorki með beinum eða óbeinum hætti áhrif á störf nefndarinnar umfram það sem leiðir með eðlilegum hætti af vægi eignarhlutar í viðkomandi félagi.

5. Stjórnarlaun og starfskjarastefna

- a) Við ákvörðun um endurgjald fyrir stjórnarsetu skal taka eðlilegt tillit til umfangs og eðlis rekstrar, ábyrgðar og vinnuframlags.

1 Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins – Nú 5. útgáfa.

2 Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins – Nú 5. útgáfa.

- b) Upplýsingar um starfskjarastefnu og framkvæmd hennar skulu vera fjárfestum vel aðgengilegar.
- c) Starfskjarastefna er á ábyrgð stjórnar félags. Hún skal sett í samræmi við ákvæði laga og leiðbeiningar um stjórnarhætti. Eðlilegt er að stefnan nái til launa og annarra starfskjara forstjóra, framkvæmdastjóra, eftir atvikum annarra æðstu stjórnenda og stjórnarmanna þess.
- d) Lögð er áhersla á að starfskjarastefna og forsendur hennar séu kynntar fyrir hluthöfum tímanlega fyrir aðalfund þannig að hluthafar geti tekið upplýsta afstöðu til stefnunnar.
- e) Ef kjör byggja að einhverju leyti á breytilegum greiðslum skulu þær byggja á efnislegu mati stjórnar/starfskjaranefndar og hafa skýran rekstrarlegan tilgang. LV leggur í þessu sambandi áherslu á að ef starfskjör eru árangurstengd í formi kaupauka (breytileg kjör, annað en föst laun), sé þess gætt að bein tengsl séu á milli langtímamarkmiða félagsins í þágu hluthafa annars vegar og þeirra stjórnenda sem njóta breytilegra kjara hins vegar. Réttur til árangurstengdra launa byggir á viðmiðum til lengri tíma og sé með þeim hætti að sem minnst hætta sé á að sértækir hagsmunir eða skammtímasjónarmið hafi áhrif á þau kjör.

6. Áherslur varðandi hlutverk stjórnar félags

- a) LV leggur áherslu á að stjórn starfi í samræmi við leiðbeiningar um stjórnarhætti og setji sér starfsreglur sem hún yfirfer reglulega.
- b) LV telur mikilvægt að stjórn útlísi í reglum félags með hvaða hætti verkaskiptingu stjórnar og forstjóra er háttað og skilgreini valdheimildir hans, m.a. með hliðsjón af reglum félaga-réttar.
- c) LV telur mikilvægt að stjórn hafi ætíð langtímahagsmuni félagsins að leiðarljósi í ákvarðanatöku sinni.
- d) LV telur mikilvægt að stjórn taki virkan þátt í stefnumótun félags og stuðli að virku innra eftirliti og áhættustjórnun.
- e) LV telur mikilvægt að stjórn meti eigin störf árlega með árangursmati ásamt því að meta störf forstjóra og undirnefnda stjórnar.
- f) LV væntir þess, ef við á, að undirnefndum stjórnar séu settar starfsreglur sem stjórn samþykkir og að stjórn sé haldið upplýstri um störf undirnefnda.
- g) LV væntir þess að stjórn sjái til þess að félagið birti fullnægjandi upplýsingar um stjórnarhætti sína.
- h) Með hliðsjón af hagsmunum hluthafa leggur LV áherslu á að stjórn tryggi sem best að

félag sinni upplýsingagjöf til markaðarins í samræmi við lög og innlend og erlend viðmið (e. best praxis). Með því er stuðlað að því að fá betri kjör á fjármögnun félagsins sem styður við samkeppnisstöðu þess og rekstur og þar með langtímahagsmunum haghafa félagsins.

Samskipti LV við stjórnir, stjórnendur og aðra hluthafa

7. Samskipti við stjórn, stjórnendur og aðra hluthafa félags

- a) LV telur mikilvægt að sjálfstæði stjórnarmanna í störfum þeirra sé virt sem og þagnar- og trúnaðarskylda sem á þeim hvílir.
- b) Áhersla er lögð á að gæta að reglum um meðferð innherjaupplýsinga í samskiptum við stjórn og stjórnendur félags.
- c) LV leggur áherslu á að í samskiptum sé gætt þeirra sjónarmiða sem samkeppnislög og virk samkeppni byggja á.
- d) LV kynnir hluthafastefnu sína um stjórnarhætti og eftir atvikum aðrar áherslur varðandi afstöðu LV sem eiganda, fyrir þeim félögum sem hann fjárfestir í.
- e) Ef tilefni er til á LV bein samskipti við stjórn og/eða forstjóra félags ef það er mat sjóðsins að stefna félagsins eða einstakar ákvarðanir séu í grundvallaratriðum í ósamræmi við hluthafastefnu lífeyrissjóðsins. Slík samskipti eru eftir atvikum bréfleg eða á vettvangi formlegra funda.
- f) Ef LV telur að félag bregðist ekki við ábendingum eða athugasemdum sjóðsins með ásættanlegum hætti mun hann gera grein fyrir afstöðu sinni á hluthafafundum eða eftir atvikum með öðrum hætti.
- g) LV beitir ekki áhrifum sínum beint gagnvart þeim stjórnarmanni sem sjóðurinn kann að styðja í krafti eignarhalds sjóðsins. Sjóðurinn áskilur sér þó rétt til að kynna viðkomandi stjórnarmanni og eftir atvikum öðrum stjórnarmönnum afstöðu sína til stjórnarháttanna og annarra atriða sem varða þróun og viðgang félagsins.
- h) LV kemur sem hluthafi ekki að einstökum rekstrarákvörðunum eða stefnumótandi ákvörðunum stjórnar félags, nema eftir eðli máls á vettvangi hluthafafundar.
- i) Í félögum þar sem til staðar er öflugur kjölfestufjárfestir, eða hópur fjárfesta sem móta sameiginlega afstöðu til stefnumótunar og rekstrar félags, leggur LV áherslu á að til grundvallar stefnumarkandi ákvörðunum og rekstrarákvörðunum sé gætt eðlilegra hagsmuna allra hluthafa.

Stjórn

Stjórn sjóðsins er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir tilnefndir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa en þau eru: Félag atvinnurekenda, Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins og Viðskiptaráð Íslands. Fulltrúar atvinnurekenda og VR hafa á hendi formennsku til skiptis þrjú ár í senn. Eftirtaldir hafa verið tilnefndir í stjórn af aðildarsamtökum sjóðsins fram að næsta ársfundi sjóðsins:

Stefán Sveinbjörnsson formaður
Guðrún Hafsteinsdóttir varaformaður
Árni Stefánsson
Bjarni Þór Sigurðsson
Guðný Rósa Þorvarðardóttir
Guðrún Johnsen
Helga Ingólfssdóttir
Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Bjarni Þór Sigurðsson, Guðrún Johnsen, Helga Ingólfssdóttir og Stefán Sveinbjörnsson eru kjörin af VR, Guðný Rósa Þorvarðardóttir er tilnefnd af Félagi atvinnurekenda, Margrét Sif Hafsteinsdóttir af Kaupmannasamtökum Íslands, Árni Stefánsson af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands og Guðrún Hafsteinsdóttir af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins.

Stjórnin ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins samkvæmt ákvæðum laga og samþykktum hans. Meðal þess sem stjórnin fjallar um á fundum sínum eru breytingar á samþykktum, mótun áhættu-, fjárfestingar- og hlut-hafastefnu, eftirlit með fjárfestingum, mótun innra eftirlits, lánareglur, fjárhagsáætlanir og kynningarmál. Á liðnu ári kom stjórnin átján sinnum saman til fundar og frá stofnun sjóðsins hafa verið haldnir 1153 stjórnarfundir.

Stjórn ásamt framkvæmdastjóra

Standandi frá vinstri: Guðmundur Þ. Þórhallsson framkvæmdastjóri, Guðrún Johnsen, Bjarni Þór Sigurðsson, Árni Stefánsson, Helga Ingólfssdóttir og Margrét Sif Hafsteinsdóttir.

Sitjandi frá vinstri: Guðný Rósa Þorvarðardóttir, Stefán Sveinbjörnsson formaður og Guðrún Hafsteinsdóttir varaformaður.

Samfélagsábyrgð

1 Inngangur

Markmiðið með skýrslu um samfélagsábyrgð er að veita haghöfum nánari upplýsingar um:

- UFS þætti í starfsemi LV (Umhverfisþættir – Félagslegir þættir – Stjórnarhættir)
- Viðskiptalíkan sjóðsins m.t.t. fjölþættra framleiðsluþátta (e. multi-capital)
- Áherslur á ábyrgar fjárfestingar
- Áherslur á góða stjórnarhætti LV

Með því er markmiðið að auka áherslu á ólíka þætti varðandi árangursríkan og öruggan rekstur sjóðsins.

Starfsemi LV byggir á samþykktum sjóðsins og starfsleyfi sem veitt er á grundvelli laga¹. Meginhlutverk lífeyrissjóðsins er að taka á móti iðgjöldum, ávaxta eignir samtryggingar- og séreignardeilda og greiða sjóðfélögum lífeyri. Liður í þessari starfsemi er upplýsingagjöf og almenn þjónusta við sjóðfélaga, iðgjaldagreiðendur og samskipti við fjármálafyrirtæki og útgefendur fjármálagerninga, svo sem hlutabréfa og skuldabréfa.

Starfsemi LV varðar því með margvíslegum hætti sértæka hagsmuni sjóðfélaga, sem felast í rétti þeirra til lífeyris, og haghafa sjóðsins almennt. Í lögum um ársreikninga² eru lífeyrissjóðir skilgreindir sem einingar tengdar almannahagsmunum. Því fylgir m.a. áskilnaður um að LV birti ófjárhagslegar upplýsingar í tengslum við birtingu ársreiknings. Í yfirliti sem fylgir skýrslu stjórnar sjóðsins skulu m.a. fylgja upplýsingar sem eru nauðsynlegar til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif sjóðsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál. Jafnan skal gera grein fyrir mannréttindamálum og hvernig spornað er við spillingar- og mútumálum. Einnig skal gera grein fyrir viðskiptalíkani og lykilmælikvörðum því tengdum. Hvað varðar gerð stefnu í þessum málum byggir lagaákvæðið á svokallaðri „fylgja eða skýra“ reglu (e. comply or explain).

Við gerð samfélagsskýrslu LV er m.a. litið til viðmiða um samþætta skýrslugerð (e. integrated reporting)³. Sú aðferðafræði gengur út á að horfa með breiðum hætti til framleiðsluþátta lífeyrissjóðsins. Í þessari skýrslu er því fjallað um aðra þætti en koma fram í ársreikningi sjóðsins, þætti sem verðmætasköpun sjóðsins byggir á nú og til framtíðar litið, sem og þætti í starfsemi sjóðsins sem hafa áhrif á haghafa hans. Markmiðið með því er að haghafar fái skýrari mynd af starfsemi LV en ef einungis er litið til hefð-

bundinna fjárhagslegra upplýsinga. Því má segja að í raun væri réttara að tala um viðbótar fjárhagslegar upplýsingar (e. extra financial information) heldur en svo nefndar ófjárhagslegar upplýsingar eins og það er orðað í lagatexta.

Það er stefna LV að þróa þessa upplýsingagjöf áfram á komandi árum, sjóðfélögum og öðrum haghöfum sjóðsins til hagsbóta.

2 Gildi LV

Samfélagsábyrgð er samvinnuð kjarnastarfsemi lífeyrissjóðsins og hefur því verið ríkur þáttur í starfsemi hans um langt árabil, en hefur fengið meiri fókus undanfarin ár. Áherslur LV birtast m.a. í ýmsum reglum og viðmiðum sem sjóðurinn hefur sett sér, svo sem varðandi stjórnarhætti og ábyrgar fjárfestingar sem og í gildum hans. Gildi LV eru Ábyrgð – Umhyggja – Árangur.

Ábyrgð: Með ábyrgð er lögð áhersla á fagmennsku, áræði og samviskusemi. Þetta birtist m.a. í vandaðri áhættustýringu, eftirfylgni með fyrirtækjum sem fjárfest er í og áherslu á góða stjórnarhætti. Til grundvallar þurfa að liggja vönduð vinnubrögð, hæft starfsfólk og skýr skilaboð frá stjórn um ábyrg vinnubrögð.

Umhyggja: Með umhyggju er lögð áhersla á heilindi og ráðvendi sem birtist m.a. í frumkvæði í þjónustu og góðu viðmóti. Lögð er áhersla á að virkja og hvetja starfsmenn í starfi og að þeir séu þátttakendur í stefnumótun og markmiðasetningu sjóðsins.

Árangur: Með árangri er áhersla lögð á að keppa að settum markmiðum og skila góðu starfi við stjórnun og í öðrum störfum fyrir sjóðinn. Þessi markmið birtast m.a. í áherslum á skilvirkni og arðsemi, stöðugleika í rekstri, starfsánægju og opnum stjórnarháttum og vilja til að veita sjóðfélögum á öllum aldri góða þjónustu. Eftirfylgni felst í raunhæfri markmiðasetningu og hvatningu til starfsmanna.

3 Viðskiptalíkan

3.1 Grundvöllur starfsemi LV

Lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli starfsleyfis fjármálaráðherra, í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktu sjóðsins. Í samþykktum kemur fram að sjóðurinn starfar á grundvelli kjarasamnings Alpýðusambands Íslands (ASÍ) og Samtaka atvinnulífsins (SA) frá 12. desember 1995 og samnings ASÍ og SA frá 24. apríl

1 Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða

2 Lög nr. 3/2006 um ársreikninga; 9. töluliður 2. gr. um einingar tengdra almannahagsmunum og gr. 66-d um ófjárhagslega upplýsingagjöf.

3 Integrated Reporting «IR»; www.integratedreporting.org

2018 samanber samning VR, SA og Félags atvinnurekenda frá 23. apríl 2018, samanber breytingar á samþykktum sem tóku gildi 1. september 2019.

3.2 Aðild að LV

Sjóðfélagar skulu vera allir þeir launþegar, sem eru félagar í VR og kjarasamningar félagsins og vinnuveitenda taka til, nema sérstaklega sé kveðið á um annað í kjarasamningi. Félagsmönnum annarra félaga verslunarmanna er heimil aðild að sjóðnum. Enn fremur er þeim launþega rétt og skylt að eiga aðild að sjóðnum, sem byggir starfskjör sín á kjarasamningi VR þar sem hann ákvarðar lágmarksstarfskjör í starfsgreininni eða ráðningarbundin starfskjör launþegans byggjast á þeim samningi og launþeginn á ekki skylduaðild að öðrum lífeyrissjóði. Sjálfstæðum atvinnurekendum og einstaklingum sem ekki byggja ráðningarbundin starfskjör sín á kjarasamningi er heimil aðild að sjóðnum.

Heildarfjöldi sjóðfélaga er 174.963 en alls greiddu 50.605 sjóðfélagar iðgjöld til sjóðsins á árinu 2019. Meginþorri þeirra sem greiða til sjóðsins gera það á grundvelli kjarasamninga en ákveðinn hópur sjóðfélaga sem á ekki kjarasamningsbundna aðild að öðrum lífeyrissjóði greiðir einnig til sjóðsins.

3.3 Grunnþættir í viðskiptalíkani LV

Viðskiptalíkan sjóðsins byggir þannig á því meginhlutverki hans, samkvæmt framangreindum lögum og samþykktum sjóðsins, að:

- taka á móti iðgjöldum sjóðfélaga sem mynda grundvöll réttinda,
- ávaxta eignir sjóðsins í sameignar- og séreignardeildum,
- greiða út ævilangan lífeyri vegna elli, áfallalífeyri í formi örorkulífeyris til sjóðfélaga og barna þeirra, sem og makalífeyri og barnalífeyri vegna fráfalls sjóðfélaga
- greiða út séreignarlífeyri vegna aldurs, örorku eða fráfalls.

Þá veitir LV sjóðfélögum sínum einnig sjóðfélagalán í formi fasteignaveðlána.

3.4 Samfélagsleg áhrif og fjölþættir framleiðsluþættir LV

Sjóðurinn rekur umfangsmikil eignasöfn og greiðir fjölmörgum sjóðfélögum lífeyri, sem er í mörgum tilvikum grundvöllur framfærslu þeirra eftir starfslok. Af því leiðir að rekstur sjóðsins hefur áhrif á fjölda hagaðila og marga þætti samfélagsins.

Til að lýsa samverkandi þáttum í starfsemi skipulagsheilda hafa verið skilgreindar lykilauðlindir

(e. capitals) viðskiptalíkana sem stuðla að verðmæta-skapandi þáttum. Nú eru lykilmælikvarðar fyrirtækja í auknum mæli tengdir við markmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun, heimsmarkmiðin. Hafin er vinna við að greina viðskiptalíkan LV með tilliti til áhrifa sjóðsins út frá heimsmarkmiðunum. Þannig skapast tækifæri til að skilgreina jákvæð áhrif á þau markmið sem heimsmarkmiðunum er ætlað að ná, bæði beint og óbeint. Með þessari greiningu á starfsemi sjóðsins gefst auk þess tækifæri til að setja stefnumótandi markmið með tilliti til heimsmarkmiðanna, þar sem litið er til allra þátta sjálfbærni; efnahags, umhverfis og samfélags.

4 Haghafar LV

4.1 Gildi haghafagreiningar

Við mótun og framkvæmd stefnu um samfélagslega ábyrgð LV skiptir máli að horfa til réttmætra hagsmuna og sjónarmiða haghafa sjóðsins.

Hér er litið til þess að haghafar LV séu einstaklingar eða hópar sem hafa hagsmuni af starfsemi sjóðsins og starfsemin getur annað hvort haft áhrif á eða þeir geta haft áhrif á hagsmuni eða starfsemi sjóðsins.

Þarfir, kröfur og áhrif haghafa geta haft áhrif á starfsemi LV og mótun ýmissa stefna og reglna eins og samþykktu, fjárfestingarstefnu, stefnu um ábyrgar fjárfestingar, áhættustefnu, síða- og samskipta-reglna, stefnu varðandi upplýsingagjöf, starfsmanna-stefnu og starfskjarastefnu.

Af eðli starfsemi LV og þeim reglum sem um hann gilda leiðir að sjóðfélagar eru lykilhaghafar sjóðsins. Til innri haghafa heyra þeir sem hafa beina tengingu við sjóðinn en ytri haghafar eru þeir sem tengjast sjóðnum ekki beint en verða fyrir ákveðnum áhrifum af starfsemi hans eða geta haft áhrif á starfsemi hans.

4.2 Innri og ytri haghafar

Innri og ytri haghafar eru m.a.:

Innri haghafar:

- Sjóðfélagar
- Réttihafar aðrir en sjóðfélagar, þ.e. makar og börn
- Starfsmenn
- Aðildarsamtök sjóðsins
- Iðgjaldagreiðendur
- Tryggingastærðfræðingur
- Innri og ytri endurskoðendur

Ytri haghafar:

- Stéttarfélög
- Vinnuveitendur
- Fjármálafyrirtæki og aðrir þjónustuaðilar á fjármálamarkaði

- Útgefendur fjármálagerninga (t.d. ríki, sveitarfélög og fyrirtæki)
- Seðlabanki Íslands – Fjármálaeftirlit
- Landssamtök lífeyrissjóða
- Ríkið sem innheimtuaðili skatta og rekstraraðili Tryggingastofnunar
- Fjölmíðlar
- Aðilar sem gæta umhverfishagsmuna og félagslegra hagsmuna

5 Ábyrgar fjárfestingar

Megináhrif lífeyrissjóðsins á samfélagslegt umhverfi sitt felst annars vegar í getu hans og styrk til að greiða sjóðfélögum sínum lífeyri og hins vegar í fjárfestingarstarfsemi hans almennt og aðkomu hans að innlendum fjármálamarkaði. Hlutverki sínu sinnir LV m.a. á grundvelli samþykktu sjóðsins, ígrundaðrar fjárfestingarstefnu sem uppfærð er árlega, stefnu um ábyrgar fjárfestingar, áhættustefnu og með því að leggja áherslu á góða stjórnarhætti.

5.1 Aðild að PRI

LV er aðili að samtökum á vegum Sameinuðu þjóðanna um ábyrgar fjárfestingar (e. Principles for Responsible Investment – PRI), ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum í heimi. Með aðild að PRI hefur LV undirgengist sex grunnvegvísa PRI sem varða ábyrgar fjárfestingar. Vegvísarnir lúta að markvissri beitingu UFS viðmiða í fjárfestingarstarfsemi stofnanafjórfa eins og LV og áherslu á almennan stuðning við innleiðingu þeirra og virkni. Markmiðið er að auka gæði eignasafna m.t.t. sjálfbærni og samfélagslegrar ábyrgðar almennt. Þannig fari saman hagsmunir fjórfa og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Lífeyrissjóðurinn vinnur markvisst að innleiðingu á viðmiðum PRI og tekur stefna sjóðsins um ábyrgar fjárfestingar mið af reglunum. Aðilar sem gangast undir reglur PRI skuldbinda sig til að veita upplýsingar um hvernig tillit er tekið til viðmiða reglnanna í framvinduskýrslu sem birt er á vef PRI. Sjóðurinn hefur skilað slíkri framvinduskýrslu undanfarin sex ár.

5.2 Áhersla á ábyrgar fjárfestingar

Áhersla er lögð á að flétta saman ábyrgar fjárfestingar og það hlutverk sjóðsins að ná góðri langtíma-ávöxtun á þær eignir sem sjóðurinn hefur í umsjá sinni. Sjóðurinn leitast við að sýna frumkvæði í þeim efnum á sama tíma og hann lítur til þess sem vel er gert af öðrum aðilum á fjármálamarkaði. Horft er í auknum mæli til þess að fyrirtæki sem innleitt hafa sjálfbærni í kjarnastarfseminu eru líklegri til að viðhalda stöðugri og vaxandi rekstrarafkomu. Fyrirtæki sem taka ábyrgð og huga að samfélagslegum viðmiðum og góðum stjórnarháttum eru líklegri til

Myndin sýnir þær auðlindir (framleiðsluþætti) sem starf Ferlið er hringrás framleiðslu

Auðlindir

FJÁRMAGN

Sjóðfélagar greiða iðgjöld til sjóðsins og greiða í séreignarsparnað. Þetta fjármagn er notað í fjárfestingar til ávöxtunar sem stendur undir lífeyrisgreiðslum til sjóðfélaga.

MANNAUÐUR

Hjá sjóðnum starfar sérhæft starfsfólk með þekkingu og reynslu til að sinna verkefnum sjóðsins. Í því felst þjónusta við sjóðfélaga, fjárfestingarstarfsemi, rekstur upplýsingakerfa og önnur margþætt starfsemi.

SAMFÉLAG

Sjóðurinn starfar í þágu sjóðfélaga sinna, um 170 þúsund sjóðfélagar eiga réttindi hjá sjóðnum. Með það að markmiði að starfa í sátt við samfélagið viðhefur sjóðurinn öguð og vönduð vinnubrögð, veitir sjóðfélögum áreiðanlegar upplýsingar og starfar samkvæmt þeim lögum og reglum sem um hann gilda.

NÁTTÚRA OG UMHVERFI

Megináhrif á náttúru og umhverfi eru fólgin í fjárfestingarstarfsemi sjóðsins. Fjárfestingarstarfsemin byggir m.a. á fjárfestingum sem hafa með einum eða öðrum hætti áhrif á náttúruna og umhverfi. Sú ávöxtun sem verður til við fjárfestingar er grunnur undir lífeyri til sjóðfélaga.

ÓEFNISLEGAR EIGNIR

Á grundvelli starfsleyfis LV og áratuga starfsemi hefur byggst upp þekking og fyrirtækjamenning sem styður við þróun þjónustu- og starfshátta, öguð vinnubrögð og frumkvæðishugsun. Óefnislegar eignir felast m.a. í upplýsingakerfum sjóðsins, þekkingu á starfsemi hans og viðskipta-samböndum.

EFNISLEGAR EIGNIR

Skrifstofuhúsnæði, skrifstofubúnaður og upplýsingakerfi.

STARFSEMI

Fjárfestingarstarfsemi

Rekstur eignasafna
Sjóðfélagalán
Áhættustýring
Umboðsskylda

Viðskipti og rekstur

Ímynd /orðspor
Rafrænt aðgengi
Samskipti við sjóðfélaga
Upplýsingar til haghafa
Móttaka og varsla
iðgjalda
Greiðsla lífeyris

Eftirlitsaðilar

Fjármálaeftirlitið, innri- og ytri endurskoðun, tryggingastærðfræðingur, endurskoðunarnefnd, áhættustýring, stjórn LV

semi LV byggir á og þann virðisauka sem hún skapar. Þátta, starfsemi og virðisauka.

LV

Lífeyrir

Samtrygging
Séreign
Ellilífeyrir
Örorkulífeyrir
Makalífeyrir
Barnalífeyrir

Reglur, stefnur og viðmið

Samþykktir LV
Stjórnarhættir
Fjárfestingarstefna
Hlutahafastefna
Áhættustefna
Aðrar stefnur og starfsreglur

Lög, reglugerðir og aðrar reglur

Lög, reglugerðir, reglur FME, kjarasamningar, samþykktir LV, aðrar reglur

Virðisauki

FJÁRMAGN

Lífeyrisgreiðslur til sjóðfélaga til framfærslu. Árleg raunávöxtun sameignardeildar 10 ára: 6,0% og 20 ára: 4,1% Áhrif á hagvöxt og velsæld í formi fjármögnunar og fjárfestingar í innlendu hagkerfi. Eignasafn: 868 milljarðar í árslok 2019.

MANNAUÐUR

Hæfni til að sinna starfsemi sjóðsins. Þekking og reynsla. Starfsánægja.

SAMFÉLAG

Sjóðfélagar fá lífeyrisgreiðslur til framfærslu: 17 milljarðar 2019. Aukið vægi greiðslna lífeyris í samfélaginu. Traust tryggingafræðileg staða: 8,6% í árslok 2019. Áhrif á hagvöxt og velsæld í formi fjármögnunar og fjárfestingar í innlendu hagkerfi. Jákvæð áhrif á stjórnarhætti fyrirtækja.

NÁTTÚRA OG UMHVERFI

Sjóðurinn getur haft jákvæð áhrif og unnið gegn neikvæðum áhrifum á umhverfislega og félagslega þætti með fjárfestingarstarfsemi sinni.

ÓEFNISLEGAR EIGNIR

Þekking. Þjónustugæði. Skilvirk upplýsingakerfi. Öryggi í þjónustu. Upplýsingagjöf til sjóðfélaga. Traust. Viðskiptasambönd.

EFNISLEGAR EIGNIR

Upplýsingakerfi sem styðja við rekstur sjóðsins. Staðsetning húsnæðis.

Unnið er að tengingu við heimsmarkmiðin

að komast hjá áföllum í rekstri og gera má ráð fyrir að góð arðsemi náist til langs tíma þar sem hluthafar styðja almennt við langtímasjónarmið.

Í fjárfestingarstefnu LV er nú sett fram almenn stefna um ábyrgar fjárfestingar. Þar er lögð áhersla á að fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Þá er lögð áhersla á sjálfbærni, ábyrgð og langtímasjónarmið. Í því sambandi er sérstaklega vísað til þess að fyrirtæki sem fjárfest er í hugi að umhverfis- og félagslegum þáttum sem og góðum stjórnaðarmáttum.

Stefnt er að því að uppfæra stefnu LV um ábyrgar fjárfestingar á árinu þar sem sett verði fram nánar útfærð viðmið varðandi ábyrgar fjárfestingar og eftirfylgni þeirra. Í því sambandi er m.a. litið til leiðbeininga Nasdaq um UFS skýrslugjöf, sex stefnuviðmiða PRI og heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna. Fyrir liggur að aukin áhersla verður á þætti sem varða ábyrgar fjárfestingar á komandi misserum og árum. Það lýtur bæði að fjárfestingarferli LV og umsýslu eignasafna hvort sem litið er til skráðra eða óskráðra fjármálagerninga, innlendra eða erlendra, hlutabréfa eða skuldabréfa.

6 Þekkingaraudgi

LV vinnur markvisst í að auka þekkingu á UFS þáttum í starfsemi lífeyrissjóðsins með tilliti til hagsmuna haghafa sjóðsins.

6.1 Þekking, reynsla og hæfni

Áhersla er lögð á að starfsfólk sjóðsins hafi til að bera þekkingu, reynslu og hæfni til að sinna verkefnum lífeyrissjóðsins. Jafnframt því að ráða vel menntaðan hóp starfsfólks með fjölbreytilegan bakgrunn vill sjóðurinn leggja sitt af mörkum til að viðhalda og efla

þekkingu starfsfólks og auka færni þess til að takast á við verkefni sín og þroskast í starfi.

Meginhlutverk fræðslu hjá sjóðnum er að efla starfsfólk í núverandi starfi jafnframt því að gefa því tækifæri til starfsþróunar eftir því sem aðstæður leyfa hverju sinni og gegnir fræðsluáætlun lykilhlutverki við þjálfun starfsfólks.

Meginmarkmið fræðsluáætlunar er að:

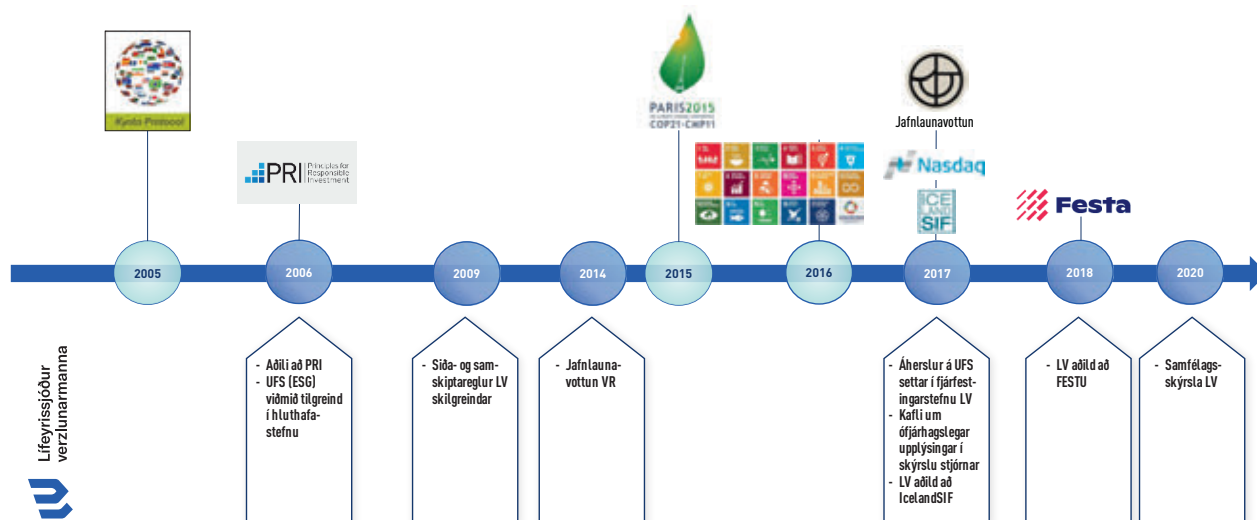
- Bæta öryggi í rekstri
- Styðja við hlítu við lög og reglur
- Auka þekkingu
- Auka starfsánægju
- Auka færni og hæfni starfsmanna
- Auka öryggi á vinnustað

Fræðsla til starfsfólks er annarsvegar tengd rekstri sjóðsins og starfsumhverfi hans sem er ætlað að uppfylla kröfur um hlítu við lög og reglur og hins vegar um önnur málefni sem ætlað er að auka almennt vitund og vellíðan starfsmanna sem er grundvöllur aukinnar starfsánægju.

6.2 Stuðningur við þróun og umræðu um samfélagslega ábyrgð

Áhersla er lögð á að starfsmenn LV séu virkir þátttakendur í umræðu og stefnumótun varðandi atriði sem lúta að hlutverki lífeyrissjóða, samfélagslegri ábyrgð þeirra, UFS viðmiðum og ábyrgum fjárfestingum almennt.

LV gerðist fyrstur lífeyrissjóða aðili að FESTU – miðstöð um samfélagsábyrgð. Hlutverk Festu er að auka þekkingu á samfélagsábyrgð fyrirtækja, stofnana og hverskyns skipulagsheilda til að tileinka sér samfélagslega ábyrga starfshætti og stuðla að aukinni sjálfbærni. Með aðild sinni vill sjóðurinn fylgja eftir

Myndin sýnir áfanga við áherslur sjóðsins er tengjast samfélagsábyrgð og ábyrgum fjárfestingum.

áherslum sínum um samfélagsábyrgð og ábyrgar fjárfestingar.

Lífeyrissjóðurinn er meðal stofnaðila að Iceland SIF sem er sjálfstæður umræðuvettvangur fyrir ábyrgar og sjálfbærar fjárfestingar, sem stofnaður var árið 2017. Megin tilgangur Iceland SIF er að efla þekkingu fjárfesta á aðferðafræði sjálfbærra og ábyrga fjárfestinga og stuðla að aukinni umræðu um ábyrgar og sjálfbærar fjárfestingar.

7 Stjórnarhættir

LV leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnu-mótun og daglega stjórnun sjóðsins. Í sérstakri stjórnarháttayfirlýsingu sem birt er í ársskýrslu og á vef sjóðsins, eru haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur. Stjórnarháttayfirlýsing LV fyrir árið 2019 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktar sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnunum af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

7.1 Kynjahlutfall í stjórn

Stjórn LV er skipuð átta stjórnarmönnum, fimm konum og þremur körlum. Fjórir stjórnarmanna eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir tilnefndir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa en þau eru: Félag atvinnurekenda, Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins og viðskiptaráð Íslands. Fulltrúar atvinnurekenda og VR hafa á hendi formennsku til skiptis, þrjú ár í senn. Hverki framkvæmdastjóri né stjórnendur sjóðsins sitja í stjórn LV. Allir stjórnarmenn teljast óháðir LV, í skilningi leiðbeininga um stjórnarhætti (5. útgáfa).

Stjórn	2019	2018
Konur	62,5% (5)	50% (4)
Karlar	37,5% (3)	50% (4)
Háðir stjórnarmenn	0%	0%

Hlutfall stjórnarmanna er ekki jafnt þar sem Benedikt K. Kristjánsson, stjórnarmaður, féll frá á kjörtímabilinu og Margrét Sif Hafsteinsdóttir, varamaður, tók sæti í stjórn sjóðsins. Í samræmi við ákvæði 5. gr. samþykktar lífeyrissjóðsins er gert ráð fyrir jöfnu hlutfalli kynja í stjórn sjóðsins frá og með ársfundi hans sem haldinn er í mars 2020.

7.2 Kaupaukar

Starfskjör hjá sjóðnum byggja fyrst og fremst á föstum greiðslum. Stjórnarlaun eru föst krónutala sem endurskoðuð er einu sinni á ári í samræmi við samþykktir sjóðsins. Stjórnendur eru á föstum heildarlaunum þar sem ekki er greitt fyrir aukavinnu nema í undantekningartilfellum. Í ráðningarsamningum annarra starfsmanna er mælt fyrir um hvort um sé að ræða föst heildarlaun eða laun þar sem sérstaklega er greitt fyrir yfirvinnu.

Kaupaukar eru því hvorki hluti af starfskjörum stjórnar né starfsmanna.

7.3 Kjarasamningar

Allir starfsmenn LV eiga aðild að kjarasamningum og fylgt er gildandi starfskjarastefnu sem sett er af stjórn og birt á vefsíðu sjóðsins. Starfskjarastefnu er ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum. Við mótun stefnunnar er byggt á samþykktum lífeyrissjóðsins, þeim sjónarmiðum sem koma fram í leiðbeiningum um góða stjórnarhætti og þeim meginreglum sem liggja til grundvallar 79. gr. a í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög.

Stefnunni er ætlað að styðja við traustan rekstur og það markmið lífeyrissjóðsins að veita sjóðfélögum góða þjónustu. Starfskjarastefnu sjóðsins er því ætlað að styðja við að lífeyrissjóðurinn sé eftirsóknarverður vinnustaður og að hann hafi þannig á að skipa hæfu og reyndu starfsfólki sem er grundvöllur þess að rekstur sjóðsins sé vel samkeppnisfær og í samræmi við bestu viðmið.

	2019	2018
Aðild að stéttarfélagi	100%	100%

7.4 Siðareglur og aðgerðir gegn spillingu

Stjórn LV hefur sett sjóðnum siða- og samskipta-reglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaárekstrum og auka öruggi í meðferð fjármuna sjóðsins.

Í reglunum er m.a. fjallað um góða starfshætti, hagsmunaárekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir. Stjórn lífeyrissjóðsins og starfsmenn hans eru meðvitaðir um þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón með fjármunum sjóðfélaga.

Þá hefur sjóðurinn sett sér reglur um uppljóstrun vegna mögulegra svika eða misferlis starfsmanna.

Stjórn sjóðsins hefur einnig sett reglur um viðskipti stjórnar og starfsmanna með fjármálagerninga.

LV hefur sett sér reglur sem ætlað er að sporna gegn peningapvætti og fjármögnun hryðjuverka.

Sjóðurinn leggur áherslu á fagmennsku, áræðni og samviskusemi sem birtist m.a. í vandaðri eigna- og áhættustýringu, eftirfylgni með fyrirtækjum sem fjárfest er í og áherslu á góða stjórnarhætti. Lífeyrissjóðurinn gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra og virði þannig lagareglur og viðmið um siðferði og sporni við hverskyns spillingu.

Í viðskiptum við birgja LV er leitast við a velja birgja sem starfa eftir sömu gildum og sjóðurinn. Litið er m.a. til siðferðis, gæðamála, öryggismála og hugbúnaðarferla.

Stjórn sjóðsins áréttar mikilvægi þess að öll samskipti við haghafa séu í samræmi við gott viðskipta-siðferði.

Til að gæta að hæfisreglum, rétttri meðferð fjármuna sjóðsins og þáttum eins og spillingu og mútumálum hafa verið settar margþættar reglur sem starfsfólki ber að fara eftir í störfum sínum fyrir sjóðinn. Sjá viðauka I.

7.5 Persónuvernd

Í eðli starfsemi LV felst að nauðsynlegt er að vinna ýmiskonar persónuupplýsingar sem varða m.a. sjóðfélaga. Sjóðurinn safnar persónuupplýsingum um sjóðfélaga fyrst og fremst til að geta uppfyllt skyldur sínar á grundvelli heimildar/skyldu í lögum, kjarasamningi eða á grundvelli lögmætra hagsmuna sjóðsins.

LV hefur einsett sér að tryggja áreiðanleika, trúnað og öryggi persónuupplýsinga sjóðfélaga sjóðsins. Sjóðurinn skuldbindur sig til þess að öll vinnsla á persónuupplýsingum um sjóðfélaga sé lögleg, sanngjörn og gagnsæ. Upplýsingum verði aðeins safnað í tilteknum, sérstökum og lögmætum tilgangi og að söfnun og vinnsla gangi ekki lengra en þörf krefur miðað við tilgang vinnslunnar. Vinnsla skal í öllum tilvikum vera nægileg, viðeigandi og takmörkuð við það sem nauðsynlegt er miðað við tilgang vinnslunnar.

Sjóðurinn leitast við að uppfylla í hvívetna þá persónuverndarlöggjöf sem er í gildi hverju sinni og í því skyni voru persónuverndarreglur sjóðsins settar í maí 2018 og eru þær byggðar á lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.

Lífeyrissjóðurinn hefur tilnefnt persónuverndarfulltrúa til að hafa umsjón með eftirfylgni persónuverndarreglna.

Persónuverndarreglurnar eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Í gildi er öryggisstefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja

örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins. Eftirlitsaðgerðir, sjálfvirk vöktun og neyðaráætlun sjóðsins miða að því að lágmarka áhrif rekstraratvika á upplýsingakerfi og er ætlað að taka á alvarlegri rekstraratvikum með endurheimt upplýsingakerfa.

7.6 Sjálfbæriskýrsla

Ársskýrsla sjóðsins innifelur upplýsingar um sjálfbærniþætti í rekstri sjóðsins; Efnahag, umhverfi og samfélag.

Greinagerð þessi sem er hluti af ársskýrslu, fjallar um samfélagsþætti sjóðsins og innifelur ófjárhagslega þætti er lúta að umhverfi, félagslegum þáttum og stjórnarháttum (UFS/e.ESG) starfseminnar. Einnig er lýsing á viðskiptalíkani sjóðsins og sérstaklega fjallað um ábyrgar fjárfestingar. Þannig birtir sjóðurinn viðbótaupplýsingar í því skyni að gefa góða mynd af áherslum sjóðsins og framtíðaráformum í umhverfis og samfélagsmálum. Stuðst var við UFS leiðbeiningar Nasdaq (ESG Reporting Guide 2, maí 2019). Við gerð skýrslunnar var tekið auk þessa mið af lögum um ársreikninga nr. 3/2006 gr. 66 d um birtingu upplýsinga um ófjárhagslega þætti í rekstri.

Í töflu í viðauka II eru tilvísanir í viðeigandi markmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun og ófjárhagslega upplýsingagjöf.

Í viðauka I er yfirlit yfir stefnur LV.

7.7 Starfsvenjur við upplýsingagjöf

Með aðild að PRI hefur LV undirgengist sex grunnvegvísa PRI sem varða ábyrgar fjárfestingar. Hafin er vinna innan sjóðsins við að greina áherslumarkmið er tengjast heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun, bæði við rekstur sjóðsins, umsýslu eignasafns og ákvörðun við fjárfestingar. Fyrsta skrefið hefur verið tekið í að skoða heimsmarkmiðin með tilliti til viðskiptalíkans sjóðsins. Sjóðurinn mun vinna áfram í þeirri vinnu og fyrirhugað er að framkvæma mikilvægisgreiningu (e. materiality analysis) haghafa til að undirbyggja frekari áherslu og framvindumælingar.

7.8 Endurskoðun ytri aðila

Fyrirtækið Ábyrgar lausnir ehf. var fengið til að veita LV leiðbeinandi ráðgjöf og aðstoð við samfélagskýrslu þessa í því augnamiði að auka áreiðanleika, gagnsæi og skapa traust um upplýsingagjöfina. Við þá vinnu, fyrir starfsárið 2019, kom ekkert fram sem gaf til kynna annað en að skýrslan innihaldi áreiðanlegar upplýsingar, gefi glögga mynd af ófjárhagslegum þáttum og uppfylli lög um ársreikninga samkvæmt grein 66 d.

PwC sér um endurskoðun/áritun upplýsinga um efnahagslega þætti í ársskýrslu.

Áritanir og ráðgjöf frá þriðja aðila tryggja áreiðanleika og gæði skýrslunnar.

Í viðauka I er yfirlit yfir stefnur og reglur tengdar stjórnarháttum.

8 Félaglegir þættir

8.1 Mikilvægi starfsmannastefnu

LV leggur ríka áherslu á heilbrigt starfsumhverfi þar sem áhersla er lögð á velferð starfsmanna, jafnrétti og þekkingu. Markmið starfsmannastefnu sjóðsins er að gera honum fært að ráða til starfa hæft starfsfólk sem axlar ábyrgð, sýnir frumkvæði í starfi og vinnur sem ein heild í uppbyggilegu starfsumhverfi.

Með því er lífeyrissjóðurinn sem best í stakk búinn til að veita sjóðfélögum góða þjónustu og gæta hagsmuna þeirra varðandi umsýslu eignasafna, rekstraröryggi og aðra þætti sem skipta máli varðandi starfsemi sjóðsins.

8.2 Launamunur kynja og launahlutföll

Stefna LV byggir á því að greiða sömu laun fyrir sambærileg störf og að gæta þess að þar hafi kynferði, aldur eða staða að öðru leyti ekki áhrif. Með því er gætt að gildum sjóðsins, lagareglum og öðrum gildum viðmiðum.

Jafnréttisstefna sjóðsins byggir á því að við ákvörðun launa er þess gætt að kynjum sé ekki mismunað. Karlar og konur njóta sömu kjara fyrir jafn verð-

mæt og sambærileg störf, þeim sé því ekki mismunað í launum eftir kyni eða öðrum ómálefnalegum ástæðum. Reglulega er framkvæmd launagreining og ákveðið verklag haft við launaákvæðanir sem hefur það að markmiði að tryggja heildaryfirsýn yfir laun og fyrirbyggja kynbundinn launamun.

Heildarlaunagreiðslur framkvæmdastjóra sem hlutfall af miðgildi af heildarlaunagreiðslum starfsmanna í fullu starfi mældist 3,44 á árinu 2019 og 3,52 árið 2018.

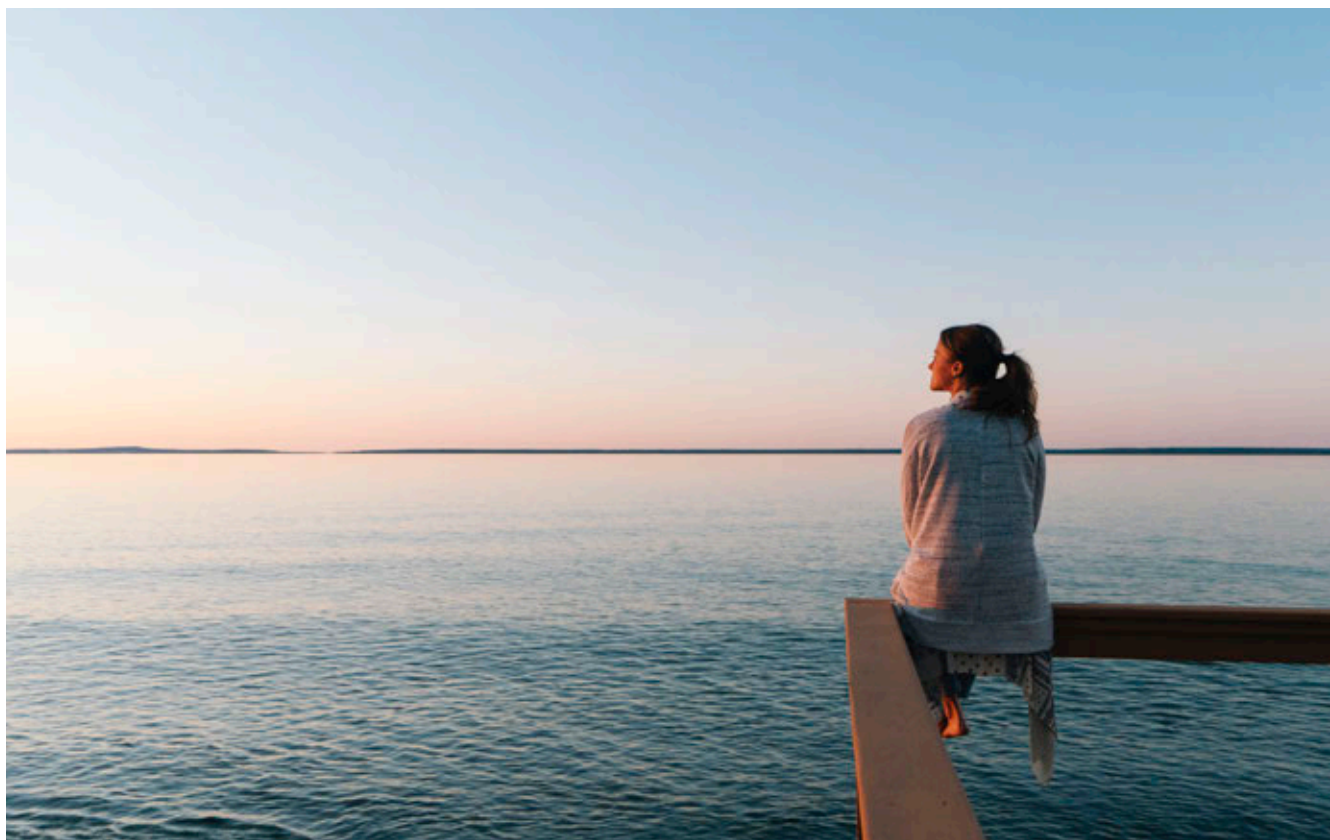
8.3 Kynjajafnrétti

Hjá sjóðnum hefur verið lögð áhersla á að gæta jafnréttis kynjanna og að hver starfsmaður sé metinn að verðleikum og hefur sjóðurinn sett sér jafnréttisstefnu. Markmið jafnréttisstefnunnar er að stuðla að jafnri stöðu karla og kvenna og jöfnum tækifærum óháð kynferði. Þetta á meðal annars við um rétt til starfa, kjara, aðstöðu og endurmenntunar.

Jafnréttisstefnan nær til allrar starfsemi sjóðsins og er yfirfarin á þriggja ára fresti. Fjöldi karlmannna í stjórnunarstöðum er 8 ársverk og fjöldi kvenna í stjórnunarstöðum er 4 ársverk.

Skipting starfsmanna eftir kyni

Ár	Fjöldi kvenna	Fjöldi karla
2019	30	17
2018	28	17

Stjórnunarstöður LV skipting eftir kyni

Ár 2019	Fjöldi kvenna	Fjöldi karla
Framkvæmdastjóri	0	1
Forstöðumenn	1	2
Aðrir stjórnendur	3	5
Stjórnunarstöður alls	4	8

8.4 Starfsmannavelta

LV hefur á að skipa traustum og öflugum hópi starfsfólks. Starfsmannavelta á ársgrundvelli var 2,1% á árinu 2019 og hefur sjóðurinn á að skipa reyndum starfsmönnum sem hafa unnið hjá sjóðnum um langt árabil. Til starfa hafa komið á undanförunum misserum og árum nýir starfsmenn með nýja þekkingu og sýn. Þetta styður við getu LV til að sýna festu í starfsemi sinni á sama tíma og hann tekst á við áskoranir sem fylgja örum vexti og síbreytilegu starfsumhverfi.

Starfsmannavelta

Ár	Fjöldi starfsmanna	Starfsmenn í hlutastarfi	Starfslok	Starfsmannavelta á ársgrundvelli
2019	47	0	1	2,1%
2018	45	0	1	2,2%

8.5 Aðgerðir gegn mismunun

LV hefur sett sér starfsmannastefnu auk sérstakrar jafnréttisstefnu þar sem leitast er við að fyrirbyggja hverskonar mismunun. Sjóðurinn er auk þess með formlega stefnu varðandi einelti og áreitni á vinnustað og hefur sett fram sérstaka viðbragðsáætlun, komi upp tilvik því tengd. Rík áhersla er lögð á að starfsmenn sýni samstarfsfólki sínu kurteisi og virðingu í samskiptum. Einelti og áreitni er ekki umborin á vinnustaðnum og ber stjórnendum að stuðla að því að grundvallarreglur samskipta á vinnustað séu virtar.

Nýjum starfsmönnum er kynnt stefna og viðbragðsáætlun sjóðsins í upphafi starfs. Í viðbragðsáætlun er lögð áhersla á skjóta úrlausn mála og hægt er að velja milli óformlegrar eða formlegrar málsmeðferðar. Málalok eru tilkynnt með formlegum hætti en áfram fylgst með þolendum.

Á árinu 2019 komu ekki upp nein mál varðandi mismunun, áreitni eða einelti.

8.6 Heilsa og öryggi

Lögð er áhersla á að vinnustaðurinn sé öruggur, starfsaðstaða sé heilsusamleg og starfsandi jákvæður.

LV býður starfsfólki sínu heilsufarsmælingu einu sinni á ári og nýttu 72% starfsmanna sér þá mælingu

árið 2019. Samhliða heilsufarsmælingu er starfsfólki boðið upp á influenssprautu. Einnig stuðlar sjóðurinn að bættari heilsu starfsmanna með stuðningi við kostnað vegna heilsuræktar og endurhæfingar. Iðjuþjálfari kemur reglulega til sjóðsins og leiðbeinir starfsfólki um beitingu réttrar líkamsstöðu við störf. Þeir sem þess óska fá upphækkanleg borð á starfsstöð. Starfsmenn fá reglulega fræðslu um öryggismál er tengjast vörnum og þjálfun í viðbrögðum komi upp bruni.

8.7 Barna og nauðungarvinna

Innlend löggjöf og starfsumhverfi tryggir vel rétt barna og réttindi starfsmanna, sem spornað getur við nauðungarvinnu. Lífeyrissjóðurinn starfar samkvæmt íslenskri löggjöf, þar með talið Barnalögum nr. 76/2003, en hún tekur mið af samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins og Barnasáttmála. Nauðungarvinna og þrælshald er ekki liðin á íslenskum vinnumarkaði og hefur sjóðurinn aldrei fengið neinar kvartanir eða tilkynningar því tengdar.

8.8 Mannréttindi

Mannréttindi eru grundvallarréttindi sem allir einstaklingar eiga kröfu til. Það er stefna LV að sjóðurinn meti alla jafnt og mismuni fólki ekki á grundvelli kyns, kynþáttar eða þjóðernislegs uppruna, kynhneigðar, stjórnmalaskoðana, trúarbragða eða heimspékilegrar sannfæringar. Allir starfsmenn sjóðsins taka kjör samkvæmt kjarasamningum og eiga aðild að stéttarfélagi sem tryggir starfsmönnum almenn réttindi á vinnumarkaði.

Í viðauka I er að finna stefnur og reglur tengdar félagslegum þáttum.

9 Umhverfisþættir

9.1 Umhverfisþættir og verndun loftlags

LV leggur sig fram um að draga úr óæskilegum umhverfisáhrifum starfseminnar og stuðla að jákvæðum áhrifum á starfsmenn, samstarfsaðila og aðra haghafa. Vegna eðlis starfseminnar hefur sjóðurinn óveruleg bein umhverfisáhrif. Sjóðurinn er með skrifstofur í Reykjavík og eru umhverfisþættir sem hér eru skoðaðir vegna þeirrar starfsaðstöðu.

Sjóðurinn flokkar og skilar raf- og rafeindatækjum til endurvinnslu, sem ekki eru notuð lengur við rekstur hans. Tekið hefur verið í notkun prentský, með það að markmiði að minnka pappírnotkun. Dregið hefur úr pappírnotkun eftir að prentskýið var tekið í notkun og prenturum hefur verið fækkað. Lögð er áhersla á lágmörkun og flokkun úrgangs til endurvinnslu meðal starfsfólks og góða nýtingu matvæla í mötuneyti sjóðsins til að sporna við matarsóun. Sett verður af stað vinna við gerð stefnu um úrgangslösun.

Eins og fram kemur í kaflanum um ábyrgar fjárfestingar lítur sjóðurinn til UFS áhrifa þeirra fyrirtækja sem hann fjárfestir í og hvetur þannig til eftirlits með áhættu og stjórnun umhverfisþátta á markaðnum.

Mest notaði alþjóða staðallinn við uppgjör á losun gróðurhúsalofttegunda er GHG staðallinn (e. The Greenhouse Gas Protocol). Samkvæmt staðlinum er mælingum skipt í umfang 1 sem mælir beina losun frá kjarnastarfsemi, umfang 2 sem mælir óbeina losun vegna orkukaupa og umfang 3 sem innifelur aðra óbeina losun.

Við útreikninga umhverfisþátta var notast við reiknivélar og stuðla frá söluaðilum og forsendur úr loftlagsmæli Festu miðstöðvar um samfélagsábyrgð. Í loftlagsmæli Festu eru samræmd viðmið og sniðmát sem hópur sérfræðinga á vegum Festu hefur sett saman til að auðvelda mælingar og markmiðasetningu um losun gróðurhúsalofttegunda. Loftlagsmælirinn byggir í grunninn á GHG staðlinum.

9.1.1 Losun gróðurhúsalofttegunda

Kolefnisfótspor sjóðsins flokkast að öllu leyti undir óbeina losun. Mælingar byggja á raforkunotkun og vatnsnotkun starfseminnar, áætluðum tölum um úrgang og innifela flugferðir og aðrar ferðir starfsmanna tengdar starfseminni. Engar bifreiðar eru í eigu sjóðsins sem skýrir það að ekki er um að ræða beina losun tengda eldsneytiskaupum eða eigin

ökutækjum. Umfang tvö innifelur losun vegna rafmagns og vatns á skrifstofu. Umfang þrjú sýnir losun vegna úrgangs og ökutækja sem innifelur ferðir á vinnutíma og áætlaðar tölur vegna ferða starfsmanna til og frá vinnu. Tölur vegna úrgangs eru áætlaðar út frá heildar úrgangi hússins og fjölda starfsmanna. Fótspor vegna ferða starfsmanna til og frá vinnu er meira en helmingur áætlaðrar losunar frá starfseminni eða 17,7 CO₂ tonn.

CO ₂ Tonn	2019
Umfang 1	0,0
Umfang 2	4,1
Umfang 3	24,3
Kolefnisfótspor	29,2

9.1.2 Losunarkræfni gróðurhúsalofttegunda

Losunarkræfni sýnir heildarlosun gróðurhúsalofttegunda miðað við helstu úttaksstærðir reksturs.

	2019
Heildariðgjöld í milljörðum króna	36,8
Stærð húsnæðis í rúmmetrum	4.285.140
Fjöldi starfsmanna (ársverk)	47
Losunarkræfni kíló CO ₂ i/íðgjöld í milljörðum	793
Losunarkræfni kíló CO ₂ i/m ³ húsnæðis	6,8
Losunarkræfni kíló CO ₂ i/ársverk	621

9.2 Orkunotkun

Taflan sýnir helstu orkunotkun raforku og heits vatns við rekstur skrifstofu.

	2019
Raforka kWst	165.857
Heitt vatn kWst	414.824
Samtals	580.681

9.2.1 Orkukræfni

Orkukræfni sýnir orkunotkun í hlutfalli við helstu úttaksstæðir í rekstri húsnæðis og fjölda starfsmanna þar sem miðað er við ársverk

	2019
Stærð húsnæðis í rúmmetrum	4.285.140
Fjöldi starfsmanna / ársverk	47
Orkukræfni á rúmmetra (kWst/m ³)	0.13551
Orkukræfni á starfsmanna (kWst/ársverk)	12.355

9.2.2 Samsetning orku

Orkunotkun sjóðsins er að öllu leyti vegna hitunar og notkunar rafmagns á skrifstofuhúsnæði. Sjóðurinn kaupir eingöngu rafmagn og vatn sem á uppruna sinn í endurnýjanlegum orkugjöfum og er því um 100% endurnýjanlega orkugjafa að ræða.

9.3 Vatnsnotkun

Taflan sýnir heildarmagn af vatni sem er notað á skrifstofu sjóðsins.

	2019
Heildarnotkun vatns í m ³ – heitt	8.452
Heildarnotkun vatns í m ³ – kalt	6.562
Samtals vatnsnotkun	15.014
Notkun vatns á starfsmann (m ³ /ársverk)	319,45

9.4 Umhverfisstarfsemi og loftslagseftirlit

Sjóðurinn hefur síðan 2006 verið aðili að PRI viðmiðum Sameinuðu þjóðanna og skoðar fjárfestingar með tilliti til þess. Lífeyrissjóðurinn gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Mikilvægt er að þau horfi til leiðbeininga um góða stjórnarhætti og viðmiða sem lúta að samfélagslegri ábyrgð og góðri umgengni um auðlindir.

Óveruleg bein umhverfisáhrif stafa af starfsemi sjóðsins og hefur sjóðurinn ekki tekið í notkun kerfi til umhverfisstjórnunar né sett stefnu um umhverfismál umfram stefnu sem fram kemur í fjárfestingarstefnu sjóðsins. Sjóðurinn hefur hafið mælingar á umhverfisáhrifum frá starfseminni og verið er að skoða innleiðingar til markvissrar flokkunar og mælinga úrgangs og leiðir til að draga úr umhverfisáhrifum við ferðir starfsmanna.

VIÐAUKI I

Stefnur og reglur tengdar stjórnarháttum

	Birt á vef LV
Samþykktir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna	✓
Persónuverndarreglur	✓
Hluthafastefna	✓
Upplýsingar um gagnaöryggi	
Öryggisstefna vegna reksturs upplýsingakerfa	
Síða- og samskiptareglur	✓
Reglur um uppljóstrara (e. Whistleblower)	
Reglur er sporna við peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka	
Reglur um viðskipti stjórnar og starfsmanna með fjármálagæringa	✓
Starfsreglur stjórnar og framkvæmdastjóra	✓
Reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar og opinberra aðila	
Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna	✓

Stefnur og reglur tengdar félagslegum þáttum

	Birt á vef LV
Fræðslustefna	
Starfsmannastefna	
Jafnréttisstefna	
Stefna varðandi einelti og áreitni á vinnustað	
Viðbragðaáætlun við einelti og áreitni á vinnustað	
Síða og samskiptareglur	✓
Starfskjarastefna	✓
Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna	✓
Mannréttindastefna	

VIÐAUKI II

Yfirlit yfir lykilþætti samfélagsábyrgðar LV 2019 með tilvísunum í lög um ársreikninga nr. 3/2006, gr. 66d., UFS/ESG viðmið Nasdaq og markmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun, heimsmarkmiðin.

Lykilþættir	Kafli	Gr. 66d	Nasdaq viðmið UFS/ESG	Heimsmarkmið Sp
Viðskiptalíkan	3	✓		1 – 17
Haghafar	4	✓		17
Ábyrgar fjárfestingar	5	✓		1 – 17
Stjórnarhættir	7	✓	G1-G10	8, 10, 12, 16
Félagslegir þættir	8	✓	S1-S10	3, 4, 5, 8, 10, 16
Starfsmannamál	6 & 8	✓	S1-S10	3, 4, 5, 8, 10, 16
Mannréttindamál	8.8	✓	S10	4, 10, 16
Spilling og mútur	7.4	✓	G6	16
Umhverfisþættir	9	✓	E1-E10	6, 7, 12, 13

Ársreikningur

2019

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2019

Hlutverk lífeyrissjóðsins

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar á grundvelli starfsleyfis fjármálaráðherra, í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum og samþykktir sjóðsins. Í samþykktum kemur fram að sjóðurinn starfar á grundvelli kjarasamnings Alþýðusambands Íslands og Samtaka atvinnulífsins frá 12. desember 1995 og samnings ASÍ og SA frá 24. apríl 2018, samanber samning VR, Samtaka atvinnulífsins og Félags atvinnurekenda frá 23. apríl 2018. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hlidsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og fjórar séreignardeildir, þ.e. Verðbréfareið, Ævileið I, Ævileið II og Ævileið III. Verðbréfareiðin er ávöxtuð samhliða samtryggingardeild sjóðsins. Eignasamsetning ævileiðanna byggir á eignasamsetningu sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga eftir aldri og áhættuþoli.

Fjöldi sjóðfélaga, launagreiðenda og iðgjöld

Lífeyrissjóðurinn skiptist í samtryggingardeild og séreignardeildir. Á árinu 2019 greiddu 50.605 einstaklingar iðgjald til sjóðsins samanborið við 52.100 árið áður. Virkir sjóðfélagar voru 36.503, þ.e. þeir sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Heildarfjöldi launagreiðenda sem greiddu iðgjöld vegna starfsmanna sinna nam 8.954 á móti 8.868 árið á undan. Samanlagðar iðgjaldagreiðslur námu 36.847 m.kr. samanborið við 34.336 m.kr. árið áður.

Fjöldi lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslur

Á árinu fengu 18.452 lífeyrisþegar að meðaltali lífeyrisgreiðslur úr samtryggingardeild að fjárhæð 16.039 m.kr. Lífeyrisþegum fjölgaði um 8,0% á árinu og lífeyrisgreiðslurnar hækkuðu um 12,0%. Lögbundið framlag sjóðsins til starfsendurhæfingarsjóðs nam 227 m.kr. Lífeyrisgreiðslur séreignardeildar námu 684 m.kr. Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrisgreiðslur í hlutfalli af iðgjaldagreiðslum nam 46,0% samanborið við 44,0% árið áður.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Hreinar fjárfestingartekjur námu 136.158 m.kr. samanborið við 29.738 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður sjóðsins, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 1.114 m.kr. samanborið við 1.008 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður í hlutfalli af meðalstöðu eigna var 0,14% samanborið við 0,15% árið áður. Fjöldi stöðugilda á árinu var 46,8 samanborið við 43,4 stöðugildi árið áður. Heildarfjárhæð launa nam 630,4 m.kr., launatengd gjöld voru 158,4 m.kr. og aukning orlofsskuldbindingar milli ára var 3,5 m.kr.

Hrein eign til greiðslu lífeyris

Hrein eign samtryggingardeildar til greiðslu lífeyris nam 849.610 m.kr. í árslok samanborið við 698.642 m.kr. árið áður. Inneignir séreignardeilda námu 18.060 m.kr. samanborið við 14.100 m.kr. árið áður. Samanlagðar eignir samtryggingar- og séreignardeilda námu því 867.670 m.kr. en 712.742 m.kr. í árslok 2018.

Ávöxtun

Nafnávöxtun samtryggingardeildar á árinu 2019 var 18,9% sem samsvarar 15,8% raunávöxtun samanborið við 1,1% raunávöxtun á árinu 2018. Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 18,7% sem samsvarar 15,6% raunávöxtun. Meðalraunávöxtun síðustu 5 ára er 6,1%, síðustu 10 ára 6,0% og síðustu 20 ára 4,1%.

Tryggingafræðileg úttekt

Tryggingafræðileg úttekt miðað við árslok 2019 sýnir að heildareignir sjóðsins námu 8,6% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 5,4% stöðu í árslok 2018. Við úttektina er miðað við að ávöxtun eigna sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysliverðs. Nánari upplýsingar um tryggingafræðilega stöðu má sjá í sérstöku yfirliti og í skýringu nr. 16.

Stjórnarhættir og áhættustýring

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Gildi sjóðsins eru ábyrgð, umhyggja og árangur.

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við sannfæringu sína, gildandi lög og reglur, með þeim hætti að hagsmunum sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Með stjórnarháttaryfirlýsingu er sjóðfélögum, iðgjaldsgreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Yfirlýsingin byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykka sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu Leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnunum af Viðskiptaráði, Nasdaq Íceland og Samtökum atvinnulífsins.

Stjórnarháttaryfirlýsing fyrir árið 2019 er birt í heild í ársskýrslu sjóðsins.

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins og taka m.a. mið að ISO staðli 31000 um áhættustýringu. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og bregðast við áhættu í starfsemi sjóðsins þar sem því verður við komið. Stjórnin leggur áherslu á að stefnurnar séu virkar í starfsemi sjóðsins og eru þær árlega teknar til umræðu á vettvangi stjórnar og eftir atvikum til endurskoðunar í heild eða að hluta. Áhersla er lögð á góða yfirsýn stjórnar og stjórnenda yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að starfsmenn sjóðsins hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni. Frekari upplýsingar um áhættustýringu sjóðsins er að finna í skýringum nr. 19 til 23 í ársreikningnum.

Upplýsingastarf

Sjóðurinn birtir í ársbyrjun hvers árs auglýsingu í dagblöðum þar sem gerð er grein fyrir starfsemi og reikningum fyrir liðið ár. Sjóðurinn sendir greiðandi sjóðfélögum hálfárslega, í mars og september, yfirlit yfir móttekin iðgjöld ásamt útreikningi á áunnum lífeyrisréttindum. Með yfirlitinu í mars fylgdi jafnframt sjóðfélagabréf þar sem greint var frá starfseminni á liðnu ári. Sjóðfélagabréfið var jafnframt sent ellilífeyrisþegum sjóðsins. Á ársfundi sjóðsins á liðnu ári var m.a. gerð grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi, fjárfestingarstefnu og tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins. Á vefsíðu sjóðsins má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, eignasafn, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Væntanleg þróun sjóðsins og framtíðarhorfur

Á komandi árum mun lífeyrissjóðurinn hafa áfram að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir innan ramma laga og fjárfestingarstefnu sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga.

Ófjárhagsleg upplýsingagjöf

Lífeyrissjóður verzlunarmanna birtir nú í fyrsta sinn sérstakan kafla um samfélagsábyrgð sem hluta af ársskýrslu.

Stuðst er við UFS (umhverfis-, félagslegir þættir og stjórnarhættir) viðmið Nasdaq, útgáfu 2 frá maí 2019 (e. ESG Reporting Guide 2, May 2019) og eru tilvísanir í viðauka í markmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun, heimsmarkmiðin. Greint er frá viðskiptalíkani sjóðsins og birtar upplýsingar um lykilmælikvarða er lúta að stjórnarháttum og umhverfis-, félags- og starfsmannamálum. Jafnframt er greint frá áherslum er lúta að mannréttindum og hvernig sjóðurinn spornar við spillingar- og mútumálum.

Framsetning með þessum hætti á ófjárhagslegum upplýsingum veitir greinargóðar viðbótarupplýsingar um ófjárhagslega þætti í rekstri og uppfyllir kröfur skv. gr. 66. d í lögum um ársreikninga. Við upplýsingagjöf um samfélagsábyrgð fékk sjóðurinn ráðgjöf hjá óháðum ytri aðila. Ráðgjöfin fól í sér leiðbeiningar við að greina og miðla upplýsingum um viðskiptalíkan LV, ábyrgar fjárfestingar og umhverfi, félagslega þætti og stjórnarhætti fyrir árið 2019. Það er mat framangreinds ráðgjafafyrirtækis að upplýsingar þær er koma fram í kaflanum um Samfélagsábyrgð gefi góða mynd af ófjárhagslegum þáttum í rekstri sjóðsins.

Atburðir eftir lok reikningsárs

Frá lokum reikningsárs fram að áritunardegi hafa ekki orðið neinir þeir atburðir sem hafa verulega þýðingu á fjárhagsstöðu sjóðsins.

Það er álit stjórnar sjóðsins að allar upplýsingar komi fram í ársreikningnum, sem nauðsynlegar eru til að glöggva sig á stöðu hans í árslok, rekstrarárangri ársins og fjárhagslegri þróun. Stjórn og framkvæmdastjóri sjóðsins staðfesta hér með ársreikninginn með undirritun sinni.

Reykjavík, 20. febrúar 2020

Stjórn

Stefán Sveinbjörnsson
stjórnarformaður

Guðrún Hafsteinsdóttir
varaformaður

Ánni Stefánsson

Bjarni Þór Sigurðsson

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

Guðrún Johnsen

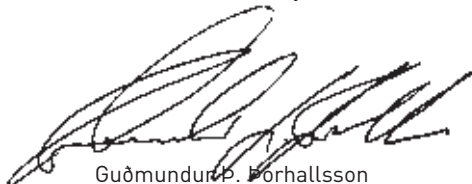

Helga Ingólfssdóttir

Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Framkvæmdastjóri

Guðmundur P. Þorhallsson

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Lífeyrissjóðs verzlunarmanna fyrir árið 2019. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingadeildar, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir, skýringar og kennitölur.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu lífeyrissjóðsins á árinu 2019, efnahag hans 31. desember 2019, breytingu á handbæru fé á árinu 2019 og tryggingafræðilegri stöðu 31. desember 2019, í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða og að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum.

Grundvöllur álits

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt stöðlunum er nánar útskýrð í kaflanum um ábyrgð endurskoðenda. Við erum óháð lífeyrissjóðnum samkvæmt ákvæðum siðareglna sem gilda um endurskoðendur á Íslandi og varða endurskoðun okkar á ársreikningi lífeyrissjóðsins. Við uppfyllum jafnframt aðrar kröfur um starf okkar sem endurskoðendur í samræmi við ákvæði siðareglna.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er að sé til staðar varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé án verulegra annmarka hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins ber stjórnendum lífeyrissjóðsins að meta hæfi hans til áframhaldandi starfsemi. Stjórnendum ber að semja ársreikning lífeyrissjóðsins á þeirri forsendu að um áframhaldandi starfsemi sé að ræða, nema stjórnendur ætli að leysa lífeyrissjóðinn upp eða hætta rekstri hans, eða hafi ekki raunhæft val um annað en að hætta starfsemi sjóðsins. Stjórnendum lífeyrissjóðsins ber að setja fram viðeigandi skýringar varðandi hæfi hans til áframhaldandi starfsemi ef við á og hvers vegna stjórnendur beita forsendunni um áframhaldandi starfsemi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

Stjórn og endurskoðunarnefnd skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka og gefa út áritun með álit okkar. Nægjanleg víska er mikil víska en ekki trygging þess að endurskoðun, sem framkvæmd er í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla, muni ávallt leiða í ljós alla verulega annmarka séu þeir til staðar. Annmarkar geta stafað af sviksemi eða mistökum og eru metnir verulegir ef þeir, einir og sér eða samanlagðir, gætu haft áhrif á fjárhagslegar ákvarðanir notenda sem grundvallaðar eru á ársreikningnum.

Endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegu mati og faglegri tortryggni. Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

Greinum og metum áhættuna af verulegum annmörkum, vegna sviksemi eða mistaka, og skipuleggjum endurskoðunaraðgerðir til að mæta þessari áhættu og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi grunnur fyrir álit okkar. Áhættan af því að greina ekki verulega annmarka sem stafa af sviksemi er meiri en áhætta af annmörkum vegna mistaka, þar sem sviksemi getur stafað af fölsun, misvísandi framsetningu ársreiknings, að mikilvægum atriðum sé viljandi sleppt, samanteknum ráðum eða að innra eftirlit sé sniðgengið.

Öflum skilnings á innra eftirliti sem er viðeigandi fyrir endurskoðun okkar í þeim tilgangi að hanna endurskoðunaraðgerðir, en ekki til þess að gefa álit á virkni innra eftirlits sjóðsins.

Metum hvort val stjórnenda á reikningsskilaaðferðum sé viðeigandi og hvort matsaðferðir þeirra séu raunhæfar. Einnig skoðum við hvort tengdar skýringar séu við hæfi.

Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um áframhaldandi starfsemi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að veruleg óvissa ríki, ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum í ársreikningnum um óvissuna og ef þær upplýsingar eru ekki nægjanlegar að okkar mati, víkjum við frá fyrirvaralausum álitum. Niðurstaða okkar byggir á þeim endurskoðunargögnum sem við höfum aflað fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni leitt til þess að lífeyrissjóðurinn verði ekki lengur rekstrarhæfur.

Metum framsetningu, gerð og innihald ársreikningsins í heild, að meðtöldum skýringum og hvort hann grundvallast á fyrirliggjandi færslum og atburðum og gefi glögga mynd samanber álit okkar.

Við upplýsum stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem upp geta komið í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka í innra eftirliti ef við á.

Við höfum lýst því yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við uppfyllum nauðsynleg siðferðis- og óhæðisskilyrði og við munum láta þeim í té allar upplýsingar um hugsanleg tengsl og önnur atriði sem gætu haft áhrif á óhæði okkar og trúnað.

Reykjavík, 20. febrúar 2020.

PricewaterhouseCoopers ehf.

Kristinn Freyr Kristinsson
löggiltur endurskoðandi

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2019

	Skýr.	2019	2018
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga		9.987.533	9.824.143
Iðgjöld launagreiðenda		26.527.836	24.217.016
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(35.637)	(38.138)
		<u>36.479.732</u>	<u>34.003.021</u>
Sérstök aukaframlög	3	367.554	332.690
		<u>36.847.286</u>	<u>34.335.711</u>
Lífeyrir			
	4		
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1.	16.723.437	14.862.974
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs		227.124	221.680
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.2.	12.949	11.386
		<u>16.963.510</u>	<u>15.096.040</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1.	109.724.291	5.815.396
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.2.	26.457.501	22.927.500
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		0	506
Hreinar vaxtatekjur af handbæru fé		239.135	1.115.146
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		117.691	129.695
Ýmsar fjárfestingartekjur	6	(3.243)	(280)
Fjárfestingargjöld	7	(376.895)	(249.815)
		<u>136.158.480</u>	<u>29.738.148</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	8	1.114.308	1.008.099
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign frá fyrra ári		154.927.948	47.969.719
		<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2019

Eignir	Skýr.	31.12.2019	31.12.2018
Fjárfestingar	12,18		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	9	478.032.503	359.108.941
Skuldabréf	10	377.091.163	344.997.148
Aðrar fjárfestingar	11	30.000	52.344
		<u>855.153.666</u>	<u>704.158.433</u>
Kröfur	13		
Kröfur á launagreiðendur		4.009.170	3.925.503
Aðrar kröfur		14.468	29.179
		<u>4.023.638</u>	<u>3.954.682</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	14	320.230	383.337
Handbært fé		9.030.962	5.016.174
Eignir samtals		<u>868.528.496</u>	<u>713.512.626</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir			
Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur		66.153	62.615
Aðrar skuldir	15	792.128	707.744
		<u>858.281</u>	<u>770.359</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign sameignardeildar		849.610.177	698.641.696
Hrein eign séreignardeildar – verðbréfaleið		14.988.811	12.485.658
Hrein eign séreignardeildar – aðrar séreignarleiðir		3.071.227	1.614.913
		<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>
Skuldbindingar utan efnahags	17		
Aðrar skýringar	18-23		
Kennitölur	24-25		

Sjóðstreymi árið 2019

	2019	2018
Inngreiðslur		
Iðgjöld	36.776.286	33.674.210
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	334.902	286.988
Aðrar inngreiðslur	189.302	711.474
	<u>37.300.490</u>	<u>34.672.672</u>
Útgreiðslur		
Lífeyrir	16.963.510	15.096.040
Rekstrarkostnaður	1.038.627	937.446
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	9.036	49.876
Aðrar útgreiðslur	89.822	663.681
	<u>18.100.995</u>	<u>16.747.043</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>19.199.495</u>	<u>17.925.629</u>
Fjárfestingarhreyfingar		
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	7.555.987	9.452.077
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(29.040.049)	(36.481.075)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	11.909.392	5.133.302
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	53.965.337	43.473.008
Keypt skuldabréf	(65.221.106)	(42.053.223)
Seld skuldabréf	5.614.515	1.141.070
Ný bundin innlán	0	(506)
Endurgreidd bundin innlán	0	110.139
Seldar aðrar fjárfestingar	22.344	0
	<u>(15.193.580)</u>	<u>(19.225.208)</u>
Hækkun (lækkun) á handbæru fé	4.005.915	(1.299.579)
Gengismunur af handbæru fé	8.873	926.626
Handbært fé í upphafi árs	5.016.174	5.389.127
Handbært fé í lok árs	<u>9.030.962</u>	<u>5.016.174</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og fjórar séreignarleiðir, þ.e. Verðbréfareið, Ævileið I, Ævileið II og Ævileið III. Verðbréfareiðin er ávöxtuð samhliða samtryggingardeild sjóðsins. Eignasamsetning ævileiðanna byggir á eignasamsetningu sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga svo sem aldri og áhættuþoli. Í deildaskiptu yfirliti og kennitölu yfirliti má finna upplýsingar um séreignardeildir sjóðsins.

2. Reikningsskilaaðferðir

2.1. Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Hér fyrir neðan er gerð grein fyrir helstu reikningsskilaaðferðum við gerð ársreiknings lífeyrissjóðsins.

2.2. Starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í íslenskum krónum, sem er bæði starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins. Fjárhæðir eru birtar í þúsundum króna.

2.3. Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskila þurfa stjórnendur að meta ýmis atriði og gefa sér forsendur um mat á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Þó svo mat þetta sé samkvæmt bestu vitund stjórnenda geta raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir reynst önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Mat og forsendur eru endurskoðaðar reglulega og eru áhrifin af breytingum færð á því tímabili sem breyting er gerð og jafnframt á síðari tímabilum ef breytingin hefur áhrif á þau.

Stjórnendur hafa gefið sér forsendur um og lagt reikningshaldslegt mat á eftirfarandi liði sem hafa veruleg áhrif á ársreikning sjóðsins:

- i) Gangvirði óskráðra eignarhluta í félögum og sjóðum, sjá skýringu 9.
- ii) Tryggingafræðileg staða, sjá skýringu 16.

2.4. Iðgjöld

Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrði lífeyrissjóða er fært undir liðinn sérstök aukaframlög.

Áætluð óinnheimt iðgjöld ásamt dráttarvöxtum eru færð í efnahagsreikningi undir liðnum kröfur á launagreiðendur. Mat þeirra byggist á reynslu liðinna ára og stuðst er við gögn og greiðslur sem fyrir liggja um skil eftir lok reikningsársins.

2.5. Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádragnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum gjaldmiðlum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður í yfirliti um breytingu á hreinni eign sem og áfallinn gengismunur á eignir í árslok.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í hlutabréfum og hlutdeildarskírteinum, að frádragnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Undir þennan lið falla arðgreiðslur, söluhagnaður og sölutap sem og breytingar á gangvirði.

Arðstekjur eru tekjufærðar þegar ákvörðun aðalfundar um arðgreiðslu í viðkomandi félögum liggur fyrir.

Í skýringu 5.1 má sjá hreinar fjárfestingartekjur 20 stærstu fjárfestinga sjóðsins í félögum og sjóðum.

Skýringar

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökupóknanir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

c) Ýmsar fjárfestingartekjur

Undir liðinn ýmsar fjárfestingartekjur falla m.a. tekjur af fullnustueignum sjóðsins.

d) Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið eru færð fjárfestingargjöld og þóknanir til fjármálafyrirtækja vegna umsýslu og vörslugjalda. Í skýringu nr. 7 er greint frá áætlaðri umsýsluþóknun vegna fjárfestinga sjóðsins í innlendum og erlendum verðbréfa- og framtakssjóðum.

2.6. Rekstrarkostnaður

Allur skrifstofu- og stjórnunarkostnaður lífeyrissjóðsins fellur undir rekstrarkostnað, þ.m.t. launakostnaður starfsmanna sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til. Frá rekstrarkostnaði dregst þóknun til sjóðsins vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélög.

2.7. Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar samkvæmt skilgreiningu laga um verðbréfavíðskipti nr. 108/2007. Fjárfestingar sjóðsins samstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og endurmeta þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldið er til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréf, sem sjóðurinn tilgreinir að verði haldið til gjalddaga, eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu og aðferð virkra vaxta.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í árslok, en gangvirði annarra fjárfestinga (óskráðra) í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 18. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun í árslok. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok reikningsárs. Í skýringu nr. 18 er gerð nánari grein fyrir skiptinu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til tapsáhættu vegna óvissu um innheimtu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Hér er ekki um endanlega afskrift að ræða heldur er myndaður niðurfærslureikningur til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Við niðurfærsluna hafa sérstakar áhættur verið metnar jafnframt því sem reiknuð er almenn niðurfærsla. Niðurfærslureikningurinn er dreginn frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga í árslok.

Skýringar

e) Aðrar fjárfestingar

Undir aðrar fjárfestingar eru færðar allar fjárfestingar sem ekki falla undir liði sem taldir eru upp hér að ofan. Hér eru meðal annars færðar húseignir og lóðir sem tekin voru yfir til fullnustu greiðslu. Fullnustueignir eru færðar á gangvirði eða kostnaðarverði hvort sem lægra reynist á reikningsskiladegi. Í skýringu nr. 11 er gerð nánari grein fyrir þessum lið.

2.8. Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og fært til lækkunar á kröfunum samkvæmt niðurstöðu slíks mats.

2.9. Varanlegir rekstrarfjármunir og óefnislegar eignir

Fasteignir og aðrir varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Afskriftir eru reiknaðar sem fastur árlegur hundraðshluti af kostnaðarverði og greinast þannig: Fasteign undir starfsemi sjóðsins í Húsi verzlunarinnar er afskrifuð um 2%, endurbætur á fasteigninni um 4%, innréttingar um 10% og skrifstofutæki ásamt tölvu- og hugbúnaði um 20%.

2.10. Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikning á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstandur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

2.11. Umreikningur í íslenskar krónur

Eignir og skuldir í erlendri mynt eru umreiknaðar í íslenskar krónur miðað við opinbert gengi Seðlabanka Íslands í árslok. Notað er kaupgengi fyrir eignir og sölugengi fyrir skuldir.

3. Sérstök aukaframlög

	2019	2018
Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrdi lífeyrissjóða	367.554	332.690

4. Lífeyrir

4.1. Heildarfjárhæð lífeyris

	2019	2018
Ellilífeyrir	12.090.798	10.675.515
Örorkulífeyrir	2.973.822	2.727.037
Makalífeyrir	847.844	793.891
Barnalífeyrir	126.577	118.209
Samtals úr samtryggingardeild	16.039.041	14.314.652
Lífeyrir úr Verðbréfaleið	520.533	443.299
Lífeyrir úr Innlánsleið	0	69.641
Lífeyrir úr ævileiðum	163.863	35.382
Samtals úr séreignardeild	684.396	548.322
Heildarfjárhæð lífeyris	16.723.437	14.862.974

4.2. Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

Kostnaður vegna örorkumats	12.949	11.386
--------------------------------------	--------	--------

Skýringar

5. Hreinar fjárfestingartekjur

5.1. Hreinar tekjur af eignarhlutum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Samtryggingar- deild	Séreignar- deildir	Samtals 2019	Samtals 2018
Arðgreiðslur	4.778.540	84.304	4.862.844	4.548.362
Gangvirðisbreyting vegna innlendra eigna	22.800.899	492.839	23.293.738	(5.747.398)
Gangvirðisbreyting vegna erlendra eigna .	71.512.477	1.383.340	72.895.817	(17.689.808)
Gjaldmiðlabreyting	8.517.476	154.416	8.671.892	24.704.240
	<u>107.609.392</u>	<u>2.114.899</u>	<u>109.724.291</u>	<u>5.815.396</u>

Hreinar tekjur af eignarhlutum í innlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2019	Arður	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtals 2019	Hreinar tekjur samtals 2018
Marel hf.	38.399.072	507.844	16.140.816	16.648.660	3.621.567
Eyrir Invest A hlutar	10.504.000	166.650	5.013.640	5.180.290	896.880
Brim hf.	8.191.754	239.871	1.211.289	1.451.160	(147.522)
Jarðvarmi slhf.	6.536.488	0	(4.441)	(4.441)	850.134
Reitir fasteignafélag hf.	6.532.621	161.423	6.173	167.596	(1.161.939)
Síminn hf.	5.873.945	45.747	1.917.459	1.963.206	(437.824)
Arion banki hf.	5.750.253	37.500	723.834	761.334	3.750
Hagar hf.	5.298.653	115.257	(303.005)	(187.748)	950.727
Eimskipafélag Íslands hf.	5.273.868	97.248	(1.069.623)	(972.375)	(436.226)
Icelandair Group hf.	4.859.347	0	(1.295.520)	(1.295.520)	(3.510.089)
Reginn fasteignafélag hf.	4.176.437	0	219.958	219.958	(886.397)
Aðrar eignir	37.983.185	3.491.304	733.158	4.224.462	(942.097)
	<u>139.379.623</u>	<u>4.862.844</u>	<u>23.293.738</u>	<u>28.156.582</u>	<u>(1.199.036)</u>

Hreinar tekjur af eignarhlutum í erlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2019	Áhrif gjaldmiðils	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtals 2019	Hreinar tekjur samtals 2018
Vanguard Global Stock *	57.705.435	1.747.294	12.576.992	14.324.286	650.724
iShared Developed World Index Fund *	35.749.150	335.368	8.052.023	8.387.391	(947.817)
Össur hf.	30.177.674	88.374	12.979.606	13.067.980	3.815.569
MFS Meridian-Global Concentrated F.*	16.865.935	505.095	4.006.385	4.511.480	84.418
MFS Meridian-Global Equity Fund * .	16.269.012	493.260	3.784.081	4.277.341	58.993
T.Rowe Price Global Growth Eq. F. CI-I *	16.177.301	296.456	3.719.562	4.016.018	(510.867)
State Street North American Enhanced F.*	7.471.747	225.841	1.620.411	1.846.252	173.320
GS Emerging Markets Equity PTF I ACC *	6.783.112	213.227	1.425.734	1.638.961	(232.039)
Morgan Stanley LQ GOV SE-PAR * . . .	6.070.813	401.210	(44.640)	356.570	(296.649)
Aðrar eignir	145.382.702	4.365.767	24.775.663	29.141.430	4.218.779
	<u>338.652.881</u>	<u>8.671.892</u>	<u>72.895.817</u>	<u>81.567.709</u>	<u>7.014.432</u>
Samtals hreinar tekjur af eignar- hlutum í félögum og sjóðum				<u>109.724.291</u>	<u>5.815.396</u>

* Framangreindir sjóðir eru áhættudreifð alþjóðleg hlutabréfasöfn.

Skýringar

5.2. Hreinar tekjur af skuldabréfum sundurliðast þannig:

Samtryggingardeild

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	1.888.666	0	0	1.888.666	1.858.561
Íbúðalánasjóður	4.234.580	0	0	4.234.580	4.663.859
Skuldabréf sveitarfélaga	1.407.326	0	0	1.407.326	1.555.006
Skuldabréf lánastofnana	765.265	0	0	765.265	389.790
Skuldabréf fyrirtækja	2.712.621	83.884	(40.574)	2.755.931	3.038.772
Skuldabréf fagfjárfestasjóða	613.850	0	0	613.850	773.255
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	434.534	0	0	434.534	366.978
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	6.343.083	0	(369.074)	5.974.009	5.919.955
Samtals	18.399.925	83.884	(409.648)	18.074.161	18.566.176

	Gangvirðisbreyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	4.740.465	0	0	4.740.465	971.861
Íbúðalánasjóður	2.497.578	0	0	2.497.578	2.643.693
Skuldabréf lánastofnana	622.484	0	0	622.484	343.122
Samtals	7.860.527	0	0	7.860.527	3.958.676
Samtals tekjur af skuldabréfum	26.260.452	83.884	(409.648)	25.934.688	22.524.853

Séreignardeildir

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	33.320	0	0	33.320	33.215
Íbúðalánasjóður	74.706	0	0	74.706	83.349
Skuldabréf sveitarfélaga	24.828	0	0	24.828	27.790
Skuldabréf lánastofnana	13.501	0	0	13.501	6.966
Skuldabréf fyrirtækja	47.856	1.480	(716)	48.620	54.307
Skuldabréf fagfjárfestasjóða	10.830	0	0	10.830	13.819
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	7.666	0	0	7.666	6.558
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	111.905	0	(6.511)	105.394	105.798
Samtals	324.612	1.480	(7.227)	318.865	331.802

	Gangvirðisbreyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	129.008	0	0	129.008	17.467
Íbúðalánasjóður	44.062	0	0	44.062	47.247
Skuldabréf lánastofnana	27.732	0	0	27.732	6.132
Skuldabréf fyrirtækja	2.273	0	0	2.273	0
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	873	0	0	873	0
Samtals	203.948	0	0	203.948	70.846
Samtals tekjur af skuldabréfum	528.560	1.480	(7.227)	522.813	402.648

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

Samtryggingardeild og séreignardeildir

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	1.921.986	0	0	1.921.986	1.891.776
Íbúðalánasjóður	4.309.286	0	0	4.309.286	4.747.208
Skuldabréf sveitarfélaga	1.432.154	0	0	1.432.154	1.582.796
Skuldabréf lánastofnana	778.766	0	0	778.766	396.756
Skuldabréf fyrirtækja	2.760.477	85.364	(41.290)	2.804.551	3.093.079
Skuldabréf fagfjárfestisjóða	624.679	0	0	624.679	787.074
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	442.200	0	0	442.200	373.536
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	6.454.988	0	(375.585)	6.079.403	6.025.753
Samtals	18.724.536	85.364	(416.875)	18.393.025	18.897.978
	Gangvirðis- breyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	4.869.473	0	0	4.869.473	989.328
Íbúðalánasjóður	2.541.640	0	0	2.541.640	2.690.940
Skuldabréf lánastofnana	650.216	0	0	650.216	349.254
Skuldabréf fyrirtækja	2.273	0	0	2.273	0
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	873	0	0	873	0
Samtals	8.064.475	0	0	8.064.475	4.029.522
Samtals tekjur af skuldabréfum	26.789.011	85.364	(416.875)	26.457.500	22.927.500

6. Ýmsar fjárfestingartekjur

	2019	2018
Tekjur (gjöld) vegna fullnustueigna	(3.243)	(280)

7. Fjárfestingargjöld

	Séreignardeildir						
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaeild	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III	Samtals 2019	Samtals 2018
Bein fjárfestingargjöld							
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna innlendra fagfjárfestisjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna erlendra verðbréfasjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna annarra erlendra sjóða um sam- eiginlega fjárfestingu	0	0	0	0	0	0	0
Kaup og sölubóknanir vegna verð- bréfaviðskipta	34.138	602	287	190	181	35.398	15.949
Vörslubóknanir	59.140	1.043	0	0	0	60.183	61.305
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar	276.437	4.877	0	0	0	281.314	172.560
Önnur fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0	0
	369.715	6.522	287	190	181	376.895	249.815

Skýringar

Séignardeildir

	Samtryggingardeild	Verðbréfaeild	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III	Samtals 2019	Samtals 2018
Áætlun og reikun fjárfestingargjöld							
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	384	81	524	989	819
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	2.227	1.466	1.106	4.799	1.971
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða	328.916	5.803	1.248	1.133	0	337.100	375.148
Vegna erlendra verðbréfasjóða	715.098	12.616	234	95	0	728.043	706.085
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	771.726	13.615	0	0	0	785.341	417.296
Kaup og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta	0	0	0	0	0	0	0
Vörslubóknanir	36.511	644	0	0	0	37.155	30.821
Umsýslubóknanir vegna útvistar eignastýringar	341.456	6.024	0	0	0	347.480	162.700
Önnur áætlun og reikun fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0	0
	2.193.707	38.702	4.093	2.775	1.630	2.240.907	1.694.840
Fjárfestingargjöld samtals							
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	384	81	524	989	819
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	2.227	1.466	1.106	4.799	1.971
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða	328.916	5.803	1.248	1.133	0	337.100	375.148
Vegna erlendra verðbréfasjóða	715.098	12.616	234	95	0	728.043	706.085
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	771.726	13.615	0	0	0	785.341	417.296
Kaup og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta	34.138	602	287	190	181	35.398	15.949
Vörslubóknanir	95.651	1.687	0	0	0	97.338	92.126
Umsýslubóknanir vegna útvistar eignastýringar	617.892	10.901	0	0	0	628.793	335.261
Önnur fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0	0
	2.563.421	45.224	4.380	2.965	1.811	2.617.801	1.944.655
Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu							
Innlendir verðbréfasjóðir	0	0	76.520	50.461	274.279	401.260	259.935
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0	0	295.253	230.129	249.191	774.573	408.771
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	15.087.223	266.169	57.185	49.788	0	15.460.365	19.861.828
Erlendir verðbréfasjóðir	152.769.532	2.695.158	206.850	114.739	0	155.786.279	128.625.765
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	35.021.178	617.843	0	0	0	35.639.021	29.791.496
Önnur erlend verðbréfasöfn	84.919.301	1.498.145	0	0	0	86.417.446	50.322.363
Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	287.797.234	5.077.315	635.808	445.117	523.470	294.478.944	229.270.159
Hlutfall fjárfestingargjalda alls af meðaleign							
Innlendir verðbréfasjóðir	0,0%	0,0%	0,5%	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0,0%	0,0%	0,8%	0,6%	0,4%	0,6%	0,5%
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	2,2%	2,2%	2,2%	2,3%	0,0%	2,2%	1,9%
Erlendir verðbréfasjóðir	0,5%	0,5%	0,1%	0,1%	0,0%	0,5%	0,5%
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	2,2%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	1,4%
Önnur erlend verðbréfasöfn	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%
Samtals	0,9%	0,9%	0,7%	0,7%	0,3%	0,9%	0,8%

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

8. Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður

	2019	2018
Laun og launatengd gjöld	792.338	702.400
Sjóðfélagayfirlit og kynningarstarfsemi	30.758	37.807
Upplýsingaveitur	58.687	46.863
Aðkeypt þjónusta	87.245	64.200
Endurskoðendur og tryggingafræðingur	28.913	31.560
Fjármálaeftirlitið	37.119	35.154
Gjald til Landssamtaka lífeyrissjóða ofl.	21.694	21.600
Gjald til Umboðsmanns skuldara	7.262	5.920
Ýmiss skrifstofu- og rekstrarkostnaður	56.916	61.058
Afskriftir fasteignar, innbús og rekstrarfjármuna og rekstur húsnæðis	96.884	99.866
Samtals	1.217.816	1.106.428
Endurgreiddur kostnaður vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélag	(103.509)	(98.330)
	<u>1.114.307</u>	<u>1.008.098</u>

Stöðugildi á árinu 2019 voru 46,8 samanborið við 43,4 á árinu 2018.

Heildarlaun, hlunnindi og þóknanir til stjórnar, endurskoðunarnefndar og stjórnenda auk viðbótarframlags til lífeyrissparnaðar til stjórnenda sundurliðast þannig:

	2019	2018
Stefán Sveinbjörnsson, stjórnarformaður og f.v. meðstjórnandi í endurskoðunarnefnd	2.476	641
Guðrún Hafsteinsdóttir, varaformaður og formaður endurskoðunarnefndar	3.557	4.059
Árni Stefánsson, stjórnarmaður	2.138	2.030
Bjarni Þór Sigurðsson, stjórnarmaður	899	0
Guðný Rósa Þorvarðardóttir, stjórnarmaður	2.138	2.030
Guðrún Johnsen, stjórnarmaður	899	0
Helga Ingólfssdóttir, stjórnarmaður	899	0
Margrét Sif Hafsteinsdóttir, stjórnarmaður	1.079	85
Ólafur Reimar Gunnarsson, f.v. stjórnarformaður og f.v. formaður endurskoðunarnefndar	3.934	4.326
Auður Árnadóttir, f.v. stjórnarmaður	1.419	2.030
Benedikt K. Kristjánsson, f.v. stjórnarmaður	1.239	2.030
Ína Björk Hannesdóttir, f.v. stjórnarmaður	1.419	2.030
Magnús Ragnar Guðmundsson, f.v. stjórnarmaður	1.419	2.030
Varamenn í stjórn og fyrrverandi stjórnarmenn	0	340
Anna G. Sverrisdóttir, endurskoðunarnefnd	678	641
Framkvæmdastjóri	37.725	37.587
Forstöðumaður lögfræðisviðs og staðgengill framkvæmdastjóra	29.230	28.491
Forstöðumaður eignastýringar *	27.068	14.450
Forstöðumaður upplýsingatækni	26.645	26.194
Fjármálastjóri	24.772	24.338
	<u>169.633</u>	<u>153.332</u>

* Forstöðumaður eignastýringar hóf störf í júní 2018.

Forstöðumaður lögfræðisviðs er studdur af sjóðnum til setu í fjárfestingaráðum og þáði laun á árinu 2019 að fjárhæð 673 þús.kr. sem greidd voru af viðkomandi félagi eða sjóði og eru ekki innifalin í framangreindri fjárhæð.

Skýringar

	2019	2018
Þóknun til ytri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Endurskoðun og önnur staðfestingarvinna	16.131	14.805
Önnur þjónusta	870	620
	17.001	15.425
Þóknun til innri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Innri endurskoðun	6.436	6.324
Önnur þjónusta	496	1.605
	6.932	7.929
Þóknun til tryggingastærðfræðings sjóðsins sundurliðast þannig:		
Útreikningur á tryggingafræðilegri stöðu	2.809	2.641
Önnur þjónusta	2.172	5.565
	4.981	8.206

9. Eignarhlutir í félögum og sjóðum

	Samtrygg- ingardeild	Séreignar- deild	Samtals 2019	Samtals 2018
Skráð innlend hlutabréf	101.325.639	2.186.693	103.512.332	85.893.232
Óskráð innlend félög og hlutdeildarskírteini	22.481.727	961.451	23.443.178	12.148.744
Innlendir sjóðir með áskriftarfyrirkomulagi	12.208.726	215.386	12.424.112	13.830.419
Erlendir eignarhlutar	123.715.742	2.182.591	125.898.333	90.854.925
Hlutdeildarskírteini í skráðum hlutabréfasjóðum ..	170.291.294	3.004.276	173.295.570	124.098.046
Hlutdeildarskírteini í skráðum skuldabréfasjóðum	6.853.348	120.907	6.974.255	7.285.622
Erlendir sjóðir með áskriftarfyrirkomulagi	31.539.848	944.875	32.484.723	24.997.953
	468.416.324	9.616.179	478.032.503	359.108.941

Skráð innlend hlutabréf:	2019			2018		
	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð
Marel hf.	38.399.072	8,1%	3.782.296	25.142.996	10,0%	6.664.226
Brim hf.	8.191.754	10,7%	5.532.250	8.083.640	13,2%	6.633.318
Reitir fasteignafélag hf.	6.532.621	13,0%	5.272.871	7.526.715	14,5%	6.271.100
Síminn hf.	5.873.945	11,8%	2.373.995	4.683.137	13,5%	3.099.158
Arion banki hf.	5.750.253	3,6%	5.068.465	528.750	0,4%	562.500
Hagar hf.	5.298.653	9,9%	4.265.840	4.692.054	8,3%	3.354.430
Eimskipafélag Íslands hf.	5.273.868	14,9%	5.417.427	6.334.996	14,9%	5.408.924
Icelandair Group hf.	4.859.347	11,8%	1.714.270	6.651.981	13,9%	2.210.360
Festi hf.	4.532.642	10,6%	407.846	3.840.375	10,1%	181.397
Reginn fasteignafélag hf.	4.176.437	10,3%	1.763.715	4.867.763	12,6%	2.673.311
Eik fasteignafélag hf.	2.590.008	9,1%	1.908.878	3.069.867	10,7%	2.359.305
Hampiðjan hf.	2.296.435	9,6%	1.195.948	1.865.853	9,6%	1.195.948
TM hf.	2.275.041	8,3%	741.108	1.764.861	10,0%	835.192
Kvika banki hf.	1.857.434	8,8%	914.137	1.496.914	9,5%	909.370
Vátryggingarfélag Íslands hf.	1.725.712	8,1%	1.392.288	1.708.326	8,6%	1.514.242
Sjóvá Almennar hf.	1.539.675	5,9%	993.873	1.135.700	5,8%	988.097
Origo hf.	1.209.549	9,9%	487.644	1.169.124	9,9%	495.264
Sýn hf.	1.116.311	10,7%	824.172	1.330.180	10,7%	821.895
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur	13.577					
	103.512.334			85.893.232		

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

Óskráð innlend félög og hlutdeildarskírteini:	2019			2018		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Eyrir Invest hf.	10.504.000	11,2%	2.449.250	5.490.360	11,2%	2.449.250
Jarðvarmi slhf.	6.536.488	19,9%	4.926.576	4.193.393	19,9%	2.579.040
Blávarmi slhf.	2.868.632	19,9%	2.832.268	0		
Landsbréf-Hvatning slhf.	1.534.526	18,2%	1.534.526	0		
Fagfjárfestasjóðurinn IFIF	1.361.518	8,6%	674.999	1.020.778	10,4%	600.000
BG12 slhf.	49.180	14,9%	64.192	48.696	14,9%	64.192
Verðbréfamiðstöð Íslands hf.	14.976	3,4%	73.436	46.414	10,0%	62.731
Eign.h.fél. líf.sj. Verðbr.þing	7.466	12,9%	1.556	1.561	12,9%	1.556
Blávarmi GP hf.	798	19,9%	798	0		
Jarðvarmi GP hf.	566	14,9%	618	775	14,9%	618
BG12 GP hf.	115	15,0%	598	598	15,0%	598
VI hf.	85	10,0%	400	400	10,0%	400
Sunnuvellir slhf.	0	20,0%	800	240	20,0%	800
Aðrir verðbréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	564.824			1.345.534		
	<u>23.443.173</u>			<u>12.148.747</u>		

Innlendir sjóðir með áskriftarfyrirkomulagi **

Horn III slhf.	1.363.698	19,9%	2.025.820	1.458.180	19,9%	1.886.520
SÍA III slhf.	1.060.820	13,9%	1.020.621	797.436	13,9%	790.318
Frumtak 2 slhf.	975.793	19,9%	927.717	766.736	19,9%	740.074
FÍ fasteignafélag	839.783	19,9%	269.161	762.755	19,9%	328.858
Akur fjárfestingar slhf.	831.592	19,9%	1.236.899	1.004.422	19,9%	1.400.477
Eyrir Sprotar slhf.	820.058	18,7%	1.029.811	833.038	18,7%	1.029.811
SF VI slhf.	783.167	18,1%	1.123.485	795.930	18,1%	1.123.485
Edda slhf.	687.744	19,9%	292.089	621.447	19,9%	304.029
Framtakssjóður Íslands slhf.	574.855	19,9%	(8.436.664)	522.892	19,9%	(7.958.659)
Landsbréf ITF slhf.	546.507	14,6%	417.961	537.363	14,6%	417.961
Umbreyting slhf.	540.750	15,0%	540.895	136.645	15,0%	136.645
Brunnur vaxtarsjóður slhf.	483.320	19,9%	404.368	349.465	19,9%	314.818
105 Miðborg slhf.	478.688	11,3%	416.250	247.500	11,3%	247.500
Kjölfesta slhf.	448.265	20,0%	436.905	426.089	20,0%	436.905
Veðskuldabréfasjóður IV VIV II	405.039	20,0%	399.738	0	0,0%	0
Eldey fjárfestingafélag hf.	341.053	14,9%	411.105	319.269	14,9%	358.246
Frumtak slhf.	270.785	9,9%	360.911	171.644	9,9%	356.961
Crowberry I slhf.	223.285	18,2%	259.122	88.832	18,2%	112.285
Horn II slhf.	148.197	18,2%	(1.730.846)	1.894.842	18,2%	10.899
Veðskuldabréfasjóður IV	146.248	12,4%	100.000	134.040	12,4%	100.000
Landsbréf veðskuldabréfasjóður slhf.	120.681	19,9%	(90.664)	1.432.826	19,9%	1.338.025
FAST-1 slhf.	96.886	19,6%	(897.896)	454.094	19,6%	(327.656)
Freyja framtakssjóður slhf.	92.469	15,0%	117.150	8.175	15,0%	8.175
Veðskuld slhf.	76.184	19,9%	(139.283)	796	19,9%	(139.283)
Auður I fagfjárf.sjóður slhf.	66.083	9,4%	(23.349)	64.402	9,4%	(23.349)
Framtakssj. Íslands GP hf.	1.658	15,0%	1.086	1.086	15,0%	1.086
SÍA III GP hf.	507	13,9%	557	512	13,9%	557
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur	0			0		
	<u>12.424.115</u>			<u>13.830.416</u>		

Alls eignarhl. í innlendum félögum

og sjóðum 139.379.622

111.872.395

Skýringar

Erlendir eignarhlutar:	2019			2018		
	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Bein erlend hlutabréfaeign:						
Schroder Investment Management	56.473.599		12.055.111	43.209.264		12.055.111
MFS Meridian	30.956.803		21.487.850	23.080.293		21.487.850
Össur hf.	30.177.674	7,4%	13.615.259	18.547.271	7,8%	14.968.762
Morgan Stanley	7.988.391		4.887.020	5.772.168		4.887.020
Century Aluminium Company	165.682		134.712	118.680		134.712
Morgan Stanley New York	136.183		(200.452)	127.249		(200.452)
	<u>125.898.332</u>			<u>90.854.925</u>		

* Á ekki við, því um er að ræða sérgreind hlutabréfasöfn í eigu sjóðsins.

Hlutdeildarskírteini í skráðum erlendum hlutabréfasjóðum:

Vanguard Global Stock	57.705.435	4,1%	25.696.111	43.285.113	3,8%	25.597.777
iShares Developed World Index Fund	35.749.150	2,0%	27.743.842	24.163.650	2,1%	24.545.733
MFS Meridian – Global Concentrated	16.865.935	11,7%	10.752.950	12.354.454	11,2%	10.752.950
MFS Meridian – Global Equity Fund	16.269.012	2,8%	10.752.950	11.991.671	2,1%	10.752.950
T.Rowe Price Global Growth Equity	16.177.301	6,6%	12.672.150	9.072.033	7,5%	9.582.900
State Street North American Fund	7.471.747	7,8%	1.934.170	5.625.494	5,2%	1.934.170
JPM JF Asean Equity Fund	1.629.149	1,6%	1.189.860	1.404.654	2,1%	1.189.860
Mirae Asia Sector LD	1.334.690	3,6%	1.016.107			
AB FCP I	1.167.435	2,7%	946.435	932.045	2,1%	946.435
New Capital China Equity	889.340	12,7%	1.000.621	686.464	7,0%	1.000.621
JP Morgan Korea Equity	743.201	3,2%	587.835	652.495	1,7%	587.835
JP Morgan Taiwan Fund	552.145	3,8%	355.444	402.500	3,4%	355.444
Atlantis China Fund	0			151.963	3,3%	(859.767)
Aðrir hlutabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	<u>16.741.032</u>			<u>13.375.508</u>		
	<u>173.295.572</u>			<u>124.098.044</u>		

Hlutdeildarskírteini í skráðum erlendum skuldabréfasjóðum:

MS LQ GOV SE-PAR	6.070.813		6.010.892	6.535.314		6.831.963
Skuldabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	<u>903.442</u>			<u>750.308</u>		
	<u>6.974.255</u>			<u>7.285.622</u>		

Erlendir sjóðir með áskriftarfyrikomulagi **

PE Co-Inv. Partners	3.916.644	4,7%	2.584.642	2.957.305	4,7%	2.195.450
Morgan Stanley PMF VI	3.060.278	5,6%	2.127.628	2.844.100	2,8%	2.330.373
Global Infrastructure Solutions 3 F.	2.877.645	6,2%	2.489.848	1.815.037	6,2%	1.666.093
KKR Americas Fund XII	2.510.348	3,9%	2.203.285	1.684.904	3,9%	1.506.162
Aberdeen Asia Fund	2.052.491	15,0%	735.838	2.090.564	15,0%	967.825
Morgan Stanley GSOF	1.763.987	3,9%	924.776	2.008.540	3,9%	1.517.179
AlpInvest Secondaries Fund	1.705.248	6,7%	1.507.120	817.823	6,7%	715.353
Morgan Stanley Emerging PMF IV	1.410.973	7,1%	(50.326)	1.692.383	7,1%	218.794
Partners Group	1.407.139	3,4%	(98.484)	1.566.903	3,4%	138.769
Morgan Stanley PMF IV	1.202.434	2,6%	(434.068)	1.450.170	2,6%	(168.245)
Schroder Private Equity F III	1.137.526	7,1%	(2.607.374)	1.375.359	7,1%	(2.205.992)

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

Erlendir sjóðir með áskriftarfyrirkomlagi:

	2019			2018		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
KKR Global Infrastructure Investors	934.464	4,5%	992.263	225.145	4,5%	241.228
Morgan Stanley PMF III	859.255	5,2%	(4.041.325)	1.108.881	5,2%	(3.688.543)
Metrop. Real Estate Sec. Fund	576.740	6,3%	638.173	329.582	3,7%	345.401
Aberdeen Diamond PE III	311.946	3,6%	(182.754)	473.750	3,6%	(7.165)
Partners Group Direct Equity	307.725	8,3%	309.384	0	0,0%	0
SVG Sapphire IV	243.438	14,0%	(3.467.380)	177.214	12,8%	(3.467.380)
Black Rock ML POF	203.087	13,2%	(1.666.401)	238.407	10,6%	(1.666.401)
Schroder Private Equity F II	160.537	3,5%	(1.509.801)	215.635	3,5%	(1.449.267)
Schroder Private Equity F I	107.612	4,1%	(1.063.396)	131.306	4,1%	(1.063.396)
Scudder Venture F	5.756	2,9%	24.609	5.817	2,9%	145.314
Aðrir framtakssjóðir, eignarhlutur undir 2%	5.729.448		0	1.789.130		0
	<u>32.484.722</u>			<u>24.997.955</u>		
Alls eignarhlutir í erlendum félögum og sjóðum	338.652.881			247.236.546		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum samtals	<u>478.032.503</u>			<u>359.108.941</u>		

Kostnaðarverð í framangreindum töflum er skilgreint sem kaupverð að frádregnu söluverði í viðkomandi félagi eða sjóði. Þannig er ekki tekið tillit til arðgreiðslna sem myndu annars koma til lækkunar á kostnaðarverði.

** Í tilfelli innlendra og erlendra sjóða með áskriftarfyrirkomlagi er kostnaðarverð skilgreint sem kaupverð að frádregnu söluverði og endurgreiðslna.

Sjóðurinn á ekki eignaraðild að félagi þar sem um er að ræða ótakmarkaða ábyrgð, né þar sem um er að ræða dóttur- eða hlutdeildarfélag.

10. Skuldabréf

Samtryggingardeild	Skuldabréf haldið til gjalddaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf	28.704.802	32.287.103	60.991.905	59.375.390
Íbúðalánasjóður	56.796.245	32.034.142	88.830.387	91.391.088
Skuldabréf sveitarfélaga	21.940.599	0	21.940.599	22.308.401
Skuldabréf lánastofnana	9.829.466	11.658.412	21.487.878	13.474.390
Skuldabréf fyrirtækja	42.413.820	0	42.413.820	42.937.375
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(895.593)	0	(895.593)	(854.827)
Skuldabréf fagfjárfestasjóða	10.286.893	0	10.286.893	10.609.852
Ýmsir lánasjóðir	2.702.763	0	2.702.763	4.431.487
Samtals	<u>171.778.995</u>	<u>75.979.657</u>	<u>247.758.652</u>	<u>243.673.156</u>
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	118.579.170	0	118.579.170	92.658.681
Önnur útlán	4.480.636	0	4.480.636	3.999.577
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(1.760.962)	0	(1.760.962)	(1.391.575)
Samtals	<u>121.298.844</u>	<u>0</u>	<u>121.298.844</u>	<u>95.266.683</u>
	<u>293.077.839</u>	<u>75.979.657</u>	<u>369.057.496</u>	<u>338.939.839</u>

Skýringar

Séreignardeild	Skuldabréf haldið til gjaldþaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2019	Samtals 2018
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf.	506.410	1.358.121	1.864.531	1.061.118
Íbúðalánasjóður	1.001.998	565.146	1.567.144	1.633.281
Skuldabréf sveitarfélaga	387.076	0	387.076	398.681
Skuldabréf lánastofnana	173.411	679.741	853.152	240.805
Skuldabréf fyrirtækja.	748.264	197.800	946.064	767.348
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(15.800)	0	(15.800)	(15.277)
Skuldabréf fagfjárfestisjóða.	181.481	0	181.481	189.612
Ýmsir lánasjóðir	47.682	62.384	110.066	79.197
Samtals	3.030.522	2.863.192	5.893.714	4.354.765
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	2.091.972	0	2.091.972	1.655.935
Önnur útlán	79.047	0	79.047	71.478
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa.	(31.067)	0	(31.067)	(24.869)
Samtals	2.139.952	0	2.139.952	1.702.544
	5.170.474	2.863.192	8.033.666	6.057.309
Samtryggingardeild og séreignardeildir				
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf.	29.211.212	33.645.224	62.856.436	60.436.507
Íbúðalánasjóður	57.798.244	32.599.288	90.397.532	93.024.369
Skuldabréf sveitarfélaga	22.327.674	0	22.327.674	22.707.082
Skuldabréf lánastofnana	10.002.877	12.338.153	22.341.030	13.715.196
Skuldabréf fyrirtækja.	43.162.084	197.800	43.359.884	43.704.724
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(911.394)	0	(911.394)	(870.104)
Skuldabréf fagfjárfestisjóða.	10.468.375	0	10.468.375	10.799.464
Ýmsir lánasjóðir	2.750.445	62.384	2.812.829	4.510.683
Samtals	174.809.517	78.842.849	253.652.366	248.027.921
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	120.671.142	0	120.671.142	94.314.615
Önnur útlán	4.559.684	0	4.559.684	4.071.056
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa.	(1.792.029)	0	(1.792.029)	(1.416.444)
Samtals	123.438.797	0	123.438.797	96.969.227
	298.248.314	78.842.849	377.091.163	344.997.148

Skýringar

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í árslok 2019	Gangvirði umfram bókfært verð		
	Bókfært verð	Gangvirði	bókfært verð
Ríkisskuldabréf.	29.211.212	35.102.897	5.891.685
Íbúðalánasjóður	57.798.244	77.532.533	19.734.289
Skuldabréf sveitarfélaga	22.327.674	26.250.222	3.922.548
Skuldabréf lánastofnana	10.002.877	10.467.968	465.091
Skuldabréf fyrirtækja	42.250.691	43.795.619	1.544.928
Skuldabréf fagjárfestasjóða	10.468.374	10.475.414	7.040
Ýmsir lánasjóðir	2.750.445	2.844.593	94.148
Samtals	174.809.517	206.469.246	31.659.729
Útlán greinast þannig:			
Útlán til sjóðfélaga	118.879.113	118.879.113	0
Önnur útlán	4.559.684	4.559.684	0
Samtals	123.438.797	123.438.797	0
	298.248.314	329.908.043	31.659.729

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í árslok 2018	Gangvirði umfram bókfært verð		
	Bókfært verð	Gangvirði	bókfært verð
Ríkisskuldabréf.	29.832.557	32.680.695	2.848.138
Íbúðalánasjóður	59.659.547	77.850.020	18.190.473
Skuldabréf sveitarfélaga	22.707.082	24.431.334	1.724.252
Skuldabréf lánastofnana	7.967.535	8.195.925	228.390
Skuldabréf fyrirtækja	42.834.620	43.802.313	967.693
Skuldabréf fagjárfestasjóða	10.799.464	10.799.464	0
Ýmsir lánasjóðir	4.510.684	4.743.755	233.071
Samtals	178.311.489	202.503.506	24.192.017
Útlán greinast þannig:			
Útlán til sjóðfélaga	92.898.171	92.898.171	0
Önnur útlán	4.071.055	4.071.055	0
Samtals	96.969.226	96.969.226	0
	275.280.715	299.472.733	24.192.017

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:	2019	2018
Niðurfærsla 1.1.	2.286.548	2.153.611
Endanlega afskrifað á árinu	0	(14.300)
Breyting á niðurfærslu (sjá skýringu 5.2.)	416.875	147.236
Niðurfærsla 31.12.	2.703.423	2.286.547

11. Aðrar fjárfestingar

	2019	2018
Fullnustueignir	30.000	52.344

Í árslok 2019 nam samanlagt fasteignamat fullnustueigna í eigu sjóðsins 20.650 þús.kr. og váttryggingarverðmæti 5.944 þús.kr.

Skýringar

12. Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum

Fjárfestingar skiptast þannig niður á gjaldmiðla:	2019	2018
ISK	515.269.624	455.139.410
USD	191.505.601	136.018.938
EUR	36.395.741	26.909.008
GBP	11.705.445	11.319.431
JPY	19.713.841	13.797.364
DKK	31.439.736	19.518.236
Aðrir gjaldmiðlar	49.123.678	41.456.046
	<u>855.153.666</u>	<u>704.158.433</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:		
Eignir í íslenskum krónum	60,3%	64,6%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	39,7%	35,4%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

13. Kröfur

Kröfur á launagreiðendur:	2019	2018
Áætluð óinnheimt iðgjöld	3.872.000	3.801.000
Aðrar kröfur á launagreiðendur	137.170	124.503
	<u>4.009.170</u>	<u>3.925.503</u>
Aðrar kröfur:		
Ógreiddar skammtímakröfur vegna verðbréfa ofl.	14.468	29.179
	<u>4.023.638</u>	<u>3.954.682</u>

14. Varanlegir rekstrarfjármunir

Bókfært verð greinist þannig:	Fasteign til		Skrifstofu- og tölvu- búnaður	Samtals 2019	Samtals 2018
	eigin nota	Innréttingar			
Heildarverð í ársbyrjun	412.910	273.897	209.562	896.369	982.668
Viðbætur á árinu	0	4.204	4.832	9.036	49.876
Afskrifað í ársbyrjun	(276.072)	(114.199)	(122.762)	(513.033)	(574.080)
Afskrifað á árinu	(11.772)	(27.582)	(32.788)	(72.142)	(75.127)
Bókfært verð í árslok	<u>125.066</u>	<u>136.320</u>	<u>58.844</u>	<u>320.230</u>	<u>383.337</u>

Fasteignamat og vátryggingarverðmæti greinist þannig:

	Fasteignamat		Vátryggingarverðmæti	
	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Fasteign til eigin nota	658.900	628.000	1.005.639	968.876

15. Aðrar skuldir

	2019	2018
Ógreitt til stéttarfélaganna vegna innheimtu félagsgjalda	346.870	303.122
Ógreidd staðgreiðsla vegna lífeyrisgreiðslna og launa	344.856	307.422
Ógreitt framlag í starfsendurhæfingarsjóð	20.573	20.104
Ógreitt annað	79.829	77.096
	<u>792.128</u>	<u>707.744</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

16. Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða samtryggingardeildar sjóðsins er reiknuð í samræmi við ákvæði 39. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Útreikningurinn er gerður af tryggingastærðfræðingi sem hefur til þess tilskilda staðfestingu frá Fjármálaeftirlitinu og starfar sjálfstætt utan sjóðsins. Helstu forsendur útreikninga miðast við ákvæði IV kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða með síðari breytingum. Við mat á dánar- og lífslíkum skal nota nýjustu dánar- og eftirlifendatölur, sem útgefnar eru af ráðherra að fengnum tillögum Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga. Í reglugerðinni kemur einnig fram að við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda skuli nota 3,5% vaxtaviðmiðun umfram vísitölu neysluverðs. Útreikningur tryggingafræðilegrar stöðu í lok árs 2019 miðast eins og í árslok 2018 við sértækar lífs- og örorkulíkur fyrir sjóðinn.

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar

Eignir	2019	2018
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok	1.350.811.128	1.198.398.807
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun	1.198.398.807	1.087.632.233
Hækkun endurmetinnar eignar á árinu	152.412.321	110.766.574
Skuldbindingar		
Skuldbindingar í árslok	1.243.618.249	1.137.364.517
Skuldbindingar í ársbyrjun	1.137.364.517	1.021.921.554
Hækkun skuldbindinga á árinu	106.253.732	115.442.963
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	46.158.589	[4.676.389]

Yfirlit um breytingu á áföllum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar

	2019	2018
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	634.579.057	578.809.368
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta.	40.008.690	40.168.457
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins.	34.450.008	32.360.145
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(16.039.041)	(14.314.652)
Hækkun vegna nýrra lífslíknaflna	15.188.064	0
Lækkun vegna annarra breytinga.	(2.703.377)	(2.444.262)
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	705.483.401	634.579.056

17. Skuldbindingar utan efnahags

Sjóðurinn hefur gert samninga sem skuldbinda hann til framtíðarfjárfestinga. Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta í framtaks-, fasteigna- og innviðasjóðum fyrir ákveðna fjárhæð sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Staða skuldbindinga í árslok er sem hér greinir:

	2019	2018
Innlendar skuldbindingar	5.393.221	5.361.794
Erlendar skuldbindingar	41.216.488	34.493.017
	46.609.709	39.854.811

Skýringar

18. Fjármálagerningar

18.1. Flokkar fjármálagerninga

Fjárfestingar lífeyrissjóðsins skiptast í eftirfarandi flokka fjármálagerninga:

Fjárfestingar í árslok 2019	Gangvirði	Haldið til gjalddaga	Kostnaðarverð	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	478.032.503	0	0	478.032.503	478.032.503
Skuldabréf	78.842.849	298.248.314	0	377.091.163	408.750.892
Aðrar fjárfestingar	0	0	30.000	30.000	30.000
Fjárfestingar samtals	556.875.352	298.248.314	30.000	855.153.666	886.813.395
Fjárfestingar í árslok 2018					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	357.882.147	0	1.226.794	359.108.941	359.108.941
Skuldabréf	69.716.434	275.280.714	0	344.997.148	369.189.165
Aðrar fjárfestingar	0	0	52.344	52.344	52.344
Fjárfestingar samtals	427.598.581	275.280.714	1.279.138	704.158.433	728.350.450

18.2. Stigskipting gangvirðis

Taflan hér að neðan sýnir fjárfestingar sem færðar eru á gangvirði, flokkaðar eftir verðmatsaðferð. Matsaðferðum er skipt í þrjú stig sem endurspeglar mikilvægi þeirra forsenda sem lagðar eru til grundvallar við ákvörðun gangvirðis eignanna. Stigin eru eftirfarandi:

Stig 1: Fjármálagerningar sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði eða markaðstorgi fjármálagerninga skv. lögum nr. 108/2007. Gangvirðismatið byggir á síðustu viðskiptum viðkomandi fjármálagernings.

Stig 2: Fjármálagerningar þar sem stuðst er við gengi frá eignastýranda sem getur verið afleitt af skráðu verði undirliggjandi eigna. Hér flokkast t.d. hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum. Einnig skuldabréf þar sem stuðst er við verðlagningu skráð skuldabréfs með sambærilegan meðalbínditíma að viðbættu eðlilegu áhættuálagi.

Stig 3: Fjármálagerningar þar sem stuðst er við verðmat á undirliggjandi eignum, t.d. frá eignastýranda eða verðmat byggð á viðurkenndum verðmatsaðferðum, s.s. sjóðstreymi, innra virði eða nýlegt viðskiptaverð.

Til þessa stigs teljast m.a. innlendir og erlendir framtakssjóðir sem ekki gefa út gengi sem og innlend og erlend hlutafélag sem ekki eru skráð á markaði.

	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2019 . . .	212.669.039	283.315.977	60.890.336	556.875.352
	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2018 . . .	174.284.186	209.982.303	43.332.092	427.598.581

Breytingar sem falla undir stig 3 á árinu eru eftirfarandi:

Staða 1.1.2019	43.332.092
Keypt á árinu	17.731.532
Selt á árinu og arðgreiðslur	(6.611.446)
Flutt milli stiga	(1.315.964)
Matsbreyting	7.754.122
Staða 31.12.2019	60.890.336

19. Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring

Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er samkvæmt lögum að hafa eftirlit með starfsemi sjóðsins. Liður í því eftirliti er samþykkt og innleiðing áhættustefnu og áhættustýringarstefnu. Á grundvelli þeirra felur stjórn framkvæmdastjóra og áhættustjóra sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnanna.

Sjóðurinn leggur áherslu á það í störfum sínum að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni. Markmið stefnanna er að auka öryggi í rekstri sjóðsins og draga þannig úr líkum á því að réttindi sjóðfélaga til greiðslu lífeyris skerðist sem og að stuðla almennt að góðum og öruggum rekstri.

Áhættustefna og áhættustýringarstefna sjóðsins byggja á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, reglugerð 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða og reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar með síðari breytingum. Áhættustefnan tekur einnig mið af ISO staðli 31000 um áhættustýringu, eðli og umfangi reksturs sjóðsins og skýrslum erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, helstu áhættuþættir í rekstri sjóðsins eru skilgreindir og metnir og tilgreint er hvernig með þeim er fylgst.

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu á áhættu í ISO staðli 31000 sem áhrif óvissu á markmið, þar sem áhrifin eru frávik frá því sem búist er við, bæði jákvæð og neikvæð. Þessi skilgreining er víðari en skilgreining á hugtakinu áhætta eins og það er skilgreint í reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða. Þar er áhætta skilgreind sem hættu á fjárhagslegu tapi sem leiðir af atburði og fellur undir einn eða fleiri af þeim áhættuþáttum sem lífeyrissjóður skilgreinir.

Helstu áhættuþættir í starfsemi samtryggingardeildar sjóðsins eru fjárhagsleg áhætta, mótaðilaáhætta, lífeyristryggingaráhætta og rekstraráhætta. Hér á eftir í kafla 19 er fjallað um helstu áhættuþætti í samtryggingardeild sjóðsins. Kaflar 20-23 snúa að séreignarleiðum sjóðsins, þ.e. Verðbréfaleið, Ævileið I, Ævileið II og Ævileið III.

19.1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta felst í hættunni á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði verðbréfa. Fjárhagslegri áhættu má skipta í a) vaxta- og endurfjárfestingaráhættu, b) uppgreiðsluáhættu, c) markaðsáhættu, d) gjaldmiðlaáhættu og e) verðbólguáhættu.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Hættan á að breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferils leiði til lækkunar á virði skuldabréfa. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Hluti skuldabréfa samtryggingardeildar er færður til bókar á gangvirði og hluti á upphaflegri ávöxtunarkröfu við kaup. Sá hluti sem færður er til bókar á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Hér að neðan má sjá hvaða áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á gangvirði skuldabréfa sem færð eru til bókar á gangvirði, hreina eign og tryggingafræðilega stöðu. Annars vegar er gert ráð fyrir að ávöxtunarkrafa verðtryggðra og óverðtryggðra markaðsskuldabréfa lækki um 100 punkta og hins vegar að ávöxtunarkafan hækki um 100 punkta. 100 punkta breyting samsvarar eins prósentustigs breytingu á ávöxtunarkröfu.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019 100 punkta lækkun	31.12.2019 100 punkta hækkun	31.12.2018 100 punkta lækkun	31.12.2018 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	4.101.790	(3.965.822)	3.922.085	(3.787.121)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	1.756.106	(1.717.092)	1.545.734	(1.509.561)
Samtals gangvirðisbreyting.	<u>5.857.896</u>	<u>(5.682.914)</u>	<u>5.467.819</u>	<u>(5.296.682)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	849.610.177	849.610.177	698.641.696	698.641.696
Breyting á hreinni eign.	<u>5.857.896</u>	<u>(5.682.914)</u>	<u>5.467.819</u>	<u>(5.296.682)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>855.468.073</u>	<u>843.927.263</u>	<u>704.109.515</u>	<u>693.345.014</u>

Tryggingafræðileg staða þann 31.12.2019 er 8,6% en var 5,4% þann 31.12.2018. Í töflunni hér á eftir er sýnt hver áhrifin eru á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins ef ávöxtunarkrafar hækka eða lækkar um 100 punkta.

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2019 100 punkta lækkun	31.12.2019 100 punkta hækkun	31.12.2018 100 punkta lækkun	31.12.2018 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	0,3%	(0,3%)	0,4%	(0,4%)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	0,2%	(0,1%)	0,1%	(0,1%)
Samtals áhrif á tryggingafræðilega stöðu	<u>0,5%</u>	<u>(0,4%)</u>	<u>0,5%</u>	<u>(0,5%)</u>
Tryggingafræðileg staða	8,6%	8,6%	5,4%	5,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	<u>0,5%</u>	<u>(0,4%)</u>	<u>0,5%</u>	<u>(0,5%)</u>
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði . .	<u>9,1%</u>	<u>8,2%</u>	<u>5,9%</u>	<u>4,9%</u>

b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign samtryggingardeildar er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhættu sem felst í því að skuldabréf geta verið greidd upp fyrir lokagjalddaga og lífeyrissjóðurinn gæti þurft að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna.

Stór hluti eigna samtryggingardeildar er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Markaðsverðbréf mynda stærsta hluta þeirra eigna sem ætlað er að standa á móti lífeyrisskuldbindingu sjóðsins. Fjárfestingar samtryggingardeildar í eignarhlutum í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum, en þó er hluti af fjárfestingum einnig í óskráðum eignum.

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:				
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	134.045.662	106.043.289	15,8%	15,2%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	325.546.882	235.582.090	38,3%	33,7%
Samtals	<u>459.592.544</u>	<u>341.625.379</u>	<u>54,1%</u>	<u>48,9%</u>

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir samtryggingardeildar og tryggingafræðilega stöðu er sýnd hér að neðan. Tekið skal fram að 5% og 10% hækkun á gangvirði hefur sömu áhrif en í gagnstæða átt, þ.e. til hækkunar á hreinni eign til greiðslu lífeyris og til bætingar á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(6.702.283)	(13.404.566)	(5.302.164)	(10.604.329)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(16.277.344)	(32.554.688)	(11.779.105)	(23.558.209)
Samtals gangvirðisbreyting	(22.979.627)	(45.959.254)	(17.081.269)	(34.162.538)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	849.610.177	849.610.177	698.641.696	698.641.696
Breyting á hreinni eign	(22.979.627)	(45.959.254)	(17.081.269)	(34.162.538)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	826.630.550	803.650.923	681.560.427	664.479.158

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif vegna innlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(0,6%)	(1,2%)	(0,5%)	(0,9%)
Áhrif vegna erlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(1,3%)	(2,6%)	(1,1%)	(2,2%)
Samtals gangvirðisbreyting	(1,9%)	(3,8%)	(1,6%)	(3,1%)
Tryggingafræðileg staða	8,6%	8,6%	5,4%	5,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	(1,9%)	(3,8%)	(1,6%)	(3,1%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði . .	6,7%	4,8%	3,8%	2,3%

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta felst í hættu á að sveiflur á gengi íslensku krónunnar annars vegar og erlendra myntkrossa hins vegar geti haft neikvæð áhrif á eignastöðu. Lífeyrissjóðurinn, sem er langtímafjárfestir, er ekki með samninga um gjaldyrisvarnir og er erlend verðbréfaeign samtryggingardeildar því óvarin gagnvart gengis-sveiflum íslensku krónunnar.

Meirihluti eigna samtryggingar í árslok 2019 er í íslenskum krónum en um 39,6% er í fjáreignum, fjárfestingum og handbæru fé í erlendri mynt, sem svarar til 336,8 milljarða króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur samtryggingar. Upplýsingar um gengi og útreikning á flökki taka tillit til kaupgengis Seðlabanka Íslands.

Mynt	Árslokagengi 2019	Árslokagengi 2018	Meðalgengi 2019	Meðalgengi 2018	Ársflökt 2019
USD	120,81	116,05	122,35	108,12	8,2%
EUR	135,45	132,86	136,92	127,37	7,1%
DKK	18,13	17,79	18,34	17,09	7,1%

Skipting eigna eftir myntum:

Mynt	Fjárhæð 2019	Fjárhæð 2018	Hlutfall af eignum 2019	Hlutfall af eignum 2018
USD	189.626.268	133.917.722	22,3%	19,1%
EUR	36.485.801	26.423.945	4,3%	3,8%
DKK	31.659.652	19.174.593	3,7%	2,7%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	79.025.039	65.374.667	9,3%	9,3%
Samtals	336.796.760	244.890.927	39,6%	34,9%

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna samtryggingardeildar í erlendri mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og tryggingafræðilega stöðu miðað við stöðu eigna í viðkomandi gjaldmiðli á reikningsskiladegi. 5% og 10% veiking á gengi íslensku krónunnar hefði öfug áhrif.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
	5%	10%	5%	10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:				
USD	(9.481.313)	(18.962.627)	(6.695.886)	(13.391.772)
EUR	(1.824.290)	(3.648.580)	(1.321.197)	(2.642.395)
DKK	(1.582.983)	(3.165.965)	(958.730)	(1.917.459)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(3.951.252)	(7.902.504)	(3.268.733)	(6.537.467)
Samtals gangvirðisbreyting	(16.839.838)	(33.679.676)	(12.244.546)	(24.489.093)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	849.610.177	849.610.177	698.641.696	698.641.696
Breyting á hreinni eign.	(16.839.838)	(33.679.676)	(12.244.546)	(24.489.093)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	832.770.339	815.930.501	686.397.150	674.152.603

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
	5%	10%	5%	10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:				
USD	(0,8%)	(1,5%)	(0,6%)	(1,2%)
EUR	(0,2%)	(0,3%)	(0,1%)	(0,2%)
DKK	(0,1%)	(0,3%)	(0,1%)	(0,2%)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(0,3%)	(0,6%)	(0,3%)	(0,6%)
Samtals	(1,4%)	(2,7%)	(1,1%)	(2,2%)
Tryggingafræðileg staða	8,6%	8,6%	5,4%	5,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	(1,4%)	(2,7%)	(1,1%)	(2,2%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði ..	7,2%	5,9%	4,3%	3,2%

e) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hætta að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram raunávöxtun óverðtryggðra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í samtryggingardeild sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Verðtryggðar eignir:				
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	110.456.569	114.552.492	13,0%	16,4%
Útlán til sjóðfélaga og annarra	83.743.537	72.449.175	9,8%	10,4%
Önnur skuldabréf	86.106.315	80.898.021	10,1%	11,6%
Samtals	280.306.421	267.899.688	32,9%	38,4%

19.2. Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi ef gagnaðili fjármálagernings stendur ekki við umsamdar skuldbindingar sínar. Mótaðilaáhættu má skipta upp í útlánaáhættu, samþjöppunaráhættu, landsáhættu og atvinnugreinaáhættu.

Útlánaáhætta er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er m.a. metin á grundvelli mats á lánshæfi stærstu útgefenda ásamt því að fylgjast með þróun vanskila.

Þeir mótaðilar samtryggingardeildar sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru Ríkissjóður Íslands, Arion banki hf. Landsbankinn hf. og Íslandsbanki hf. Ríkissjóður er með einkunnina A frá Standard & Poor's þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlandri mynt. Arion banki, Landsbankinn og Íslandsbanki eru með lánshæfiseinkunnina BBB+ frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

Skýringar

Útlánaáhætta, lánsþæfismat miðast við 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Skuldabréf m. ábyrgð ríkissjóðs, lánsþæfismat A frá S&P.	160.577.534	162.473.253	18,9%	23,2%
Mótaðilar með lánsþæfismat S&P, BBB+	21.040.372	11.420.854	2,5%	1,6%
Önnur skuldabréf	72.591.813	76.409.286	8,5%	10,9%
Varúðarniðurfærsla vegna annarra skuldabréfa. (895.593) (854.827)			(0,1%)	(0,1%)
Útlán til sjóðfélaga og annarra	118.579.170	92.571.015	13,9%	13,2%
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa.	(1.760.962)	(1.391.575)	(0,2%)	(0,2%)
Samtals	370.132.334	340.628.006	43,5%	48,6%

Vanskilahlutföll samtryggingardeildar eru reiknuð með útlánaaðferð (e. facility approach), þ.e. eftirstöðvar lána eða skuldabréfa í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af eftirstöðvum allra lána eða skuldabréfa í hverjum flokki fyrir sig. Við útreikning á vanskilahlutföllum er notast við kröfuvirði lána og skuldabréfa, þ.e. ekki er tekið tillit til varúðarniðurfærslu.

Yfir 90 daga vanskilahlutföll:	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall 31.12.2019	Hlutfall 31.12.2018
Útlán til sjóðfélaga	876.559	744.279	0,7%	0,8%
Önnur útlán	19.190	286	0,9%	0,0%

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á öðrum skuldabréfum.

Varúðarniðurfærsla vegna útlána og skuldabréfa

Í árslok 2019	(2.656.556)
Í árslok 2018	(2.246.401)
Hækkun niðurfærslu	410.155

19.3. Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er hættan á því að lífeyrissjóður geti ekki staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar (greitt lífeyri) að fullu. Lífeyrstryggingaráhættu má m.a. skipta í áhættu tengdri eigna- og skuldbindingajöfnuði, lýðfræðilegri áhættu og lausafjáráhættu. Tryggingafræðileg staða sjóðsins er gott mat á lífeyristryggingaráhættu, en einnig er horft til hlutfalls lífeyris á móti iðgjöldum, aldursamsetningu sjóðfélaga og fleira.

a) Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði

Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði er hættan á að lífeyrissjóður vanmeti lífeyrisskuldbindingar sínar vegna vanmats eða óvissu tengdum lýðfræðilegum þáttum, svo sem forsendum um dánar- og örorkutíðni auk forsendna um vexti og verðbólgu.

Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf og er markmið með framkvæmd álagsprófanna að meta hversu mikil áhrif ákveðnir áhættuþættir í rekstri sjóðsins hafa á tryggingafræðilega stöðu. Þá er sérstaklega verið að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við að mismunandi áhættuþættir raungerist. Þetta er gert þar sem að í 39. gr. laga nr. 129/1997 er kveðið á um að ef heildar tryggingafræðileg staða lífeyrissjóða leiðir í ljós að meira en 10% munur er á milli eignaliða og lífeyrisskuldbindinga er skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Með sama hætti þarf að gera breytingar á samþykktum ef munurinn hefur haldist 5% eða meiri síðastliðin 5 ár.

Enginn einn þáttur í álagsprófinu setur tryggingafræðilega stöðu sjóðsins niður fyrir -10% viðmiðið.

Skýringar

	Tryggingafræðileg staða 2019	Tryggingafræðileg staða 2018	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2019	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2018
Niðurstöður álagsprófs:				
Núverandi staða	8,6%	5,4%		
Tryggingafræðileg krafa lækkuð úr 3,5% í 3%. . .	(1,7%)	(4,4%)	(10,3%)	(9,8%)
Líftöflur hliðrast um 2 ár	2,3%	(0,9%)	(6,3%)	(6,3%)
Örorkulíkur auknar um 10%	7,8%	4,5%	(0,8%)	(0,9%)
Vísitala neysluverðs hækkun ársins aukin um 0,5%	8,3%	5,2%	(0,3%)	(0,2%)
Gengisvísitala lækkar um 10%	5,9%	3,3%	(2,7%)	(2,1%)
Sjóðfélagalán lækka um 10%	7,7%	4,6%	(0,9%)	(0,8%)
Markaðsskuldabréf lækka um 10%	6,8%	3,4%	(1,8%)	(2,0%)
Erlend hlutabréf lækka um 10%.	6,0%	3,4%	(2,6%)	(2,0%)
Innlend hlutabréf lækka um 10%.	7,5%	4,5%	(1,1%)	(0,9%)

b) Lausafjánhætta

Lausafjánhætta er hættan á að lífeyrissjóður hafi ekki nægjanlegt laust fé til að mæta greiðsluskuldbindingum. Skipta má lausafjánhættu í seljanleikaáhættu og útstreymisáhættu.

Seljanleikaáhætta lýtur að því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan tiltekins tíma. Stærsti hluti eigna samtryggingardeildar eru skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs og skráð verðbréf sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2019	2018
Innlán.	1,0%	0,7%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	18,9%	23,2%
Innlend skráð hlutabréf	11,7%	11,6%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	9,5%	10,4%
Erlend skráð hlutabréf.	14,5%	12,8%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	20,7%	18,3%
Samtals	<u>76,3%</u>	<u>77,0%</u>

Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyrisskuldbindinga eða uppgjörs samninga sem sjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfavíðskipta.

Til að lágmarka útstreymisáhættu er fylgst með útstreymi greidds lífeyris og innstreymi iðgjalda og afborgana/arðgreiðslna af verðbréfum. Ef hlutfall milli lífeyris og iðgjalda er minna en 100% þýðir það að það er meira innstreymi af iðgjöldum til sjóðsins heldur en sjóðurinn greiðir út í lífeyri, þ.e. nettó innstreymi fjármagns til sjóðsins.

Hlutfall lífeyris af iðgjöldum:

	2019	2018
Lífeyrir	16.279.114	14.547.718
Iðgjöld	34.817.561	32.692.834
Lífeyrisbyrði	<u>46,8%</u>	<u>44,5%</u>

19.4. Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, kerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Skipta má rekstraráhættu í starfsmannaáhættu, áhættu vegna svika, áhættu vegna upplýsingatækni, orðsporsáhættu, skjalaáhættu, áhættu vegna útvistunar og upplýsingaáhættu.

Skýringar

Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar, verklagsreglur og vinnulýsingar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti, sem og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfsemina eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjorsreglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

20. Áhættuþættir í Verðbréfaleið, séreignardeild

Hér er fjallað um helstu áhættuþætti í starfsemi Verðbréfaleiðar, séreignardeildar. Almenna umfjöllun um hvern áhættuþátt má sjá í skýringu 19 hér að framan.

20.1. Fjárhagsleg áhætta

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Hluti skuldabréfa Verðbréfaleiðar er færður til bókar á gangvirði og hluti á upphaflegri ávöxtunarkröfu við kaup. Sá hluti sem færður er til bókar á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Hér að neðan má sjá hvaða áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á gangvirði skuldabréfa sem færð eru til bókar á gangvirði, hreina eign og tryggingafræðilega stöðu. Annars vegar er gert ráð fyrir að ávöxtunarkrafa verðtryggðra og óverðtryggðra markaðsskuldabréfa lækki um 100 punkta og hins vegar að ávöxtunarkafan hækki um 100 punkta. 100 punkta breyting samsvarar eins prósentustigs breytingu á ávöxtunarkröfu.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019 100 punkta lækkun	31.12.2019 100 punkta hækkun	31.12.2018 100 punkta lækkun	31.12.2018 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	72.364	(69.965)	70.093	(67.681)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	30.981	(30.293)	27.624	(26.978)
Samtals gangvirðisbreyting	<u>103.345</u>	<u>(100.258)</u>	<u>97.717</u>	<u>(94.659)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	14.988.811	14.988.811	12.485.658	12.485.658
Breyting á hreinni eign	103.345	(100.258)	97.717	(94.659)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>15.092.156</u>	<u>14.888.553</u>	<u>12.583.375</u>	<u>12.390.999</u>
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	0,7%	(0,7%)	0,8%	(0,8%)

b) Markaðsáhætta

Stór hluti eigna Verðbréfaleiðar er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Eignarhlutur í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum, en þó er hluti af fjárfestingum einnig í óskráðum eignum.

Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	2.364.832	1.895.135	15,8%	15,2%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	5.743.294	4.210.167	38,3%	33,7%
Samtals	<u>8.108.126</u>	<u>6.105.302</u>	<u>54,1%</u>	<u>48,9%</u>

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir Verðbréfaleiðar og áhrif sem hlutfall af hreinni eign eru sýnd hér að neðan.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(118.242)	(236.483)	(94.757)	(189.514)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(287.165)	(574.329)	(210.508)	(421.017)
Samtals gangvirðisbreyting	<u>(405.407)</u>	<u>(810.812)</u>	<u>(305.265)</u>	<u>(610.531)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	14.988.811	14.988.811	12.485.658	12.485.658
Breyting á hreinni eign.	<u>(405.407)</u>	<u>(810.812)</u>	<u>(305.265)</u>	<u>(610.531)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>14.583.404</u>	<u>14.177.999</u>	<u>12.180.393</u>	<u>11.875.127</u>
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(2,7%)	(5,4%)	(2,4%)	(4,9%)

c) Gjaldmiðlaáhætta

Meirihluti eigna Verðbréfaleiðar í árslok 2019 er í íslenskum krónum en um 39,6% er í fjáreignum, fjárfestingum og handbæru fé í erlendri mynt, sem svarar til 5,9 milljarða króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur Verðbréfaleiðar.

Skipting eigna eftir myntum:

	Fjárhæð 2019	Fjárhæð 2018	Hlutfall af eignum 2019	Hlutfall af eignum 2018
Mynt				
USD	3.345.384	2.393.289	22,3%	19,1%
EUR	643.682	472.231	4,3%	3,8%
DKK	558.539	342.676	3,7%	2,7%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	1.394.159	1.168.333	9,3%	9,3%
Samtals	<u>5.941.764</u>	<u>4.376.529</u>	<u>39,6%</u>	<u>34,9%</u>

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna Verðbréfaleiðar í erlendri mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og áhrif sem hlutfall af hreinni eign.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Styrking á gengi íslensku krónunnar:	5%	10%	5%	10%
USD	(167.269)	(334.538)	(119.664)	(239.329)
EUR	(32.184)	(64.368)	(23.612)	(47.223)
DKK	(27.927)	(55.854)	(17.134)	(34.268)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(69.708)	(139.416)	(58.417)	(116.833)
Samtals gangvirðisbreyting	<u>(297.088)</u>	<u>(594.176)</u>	<u>(218.827)</u>	<u>(437.653)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	14.988.811	14.988.811	12.485.658	12.485.658
Breyting á hreinni eign.	<u>(297.088)</u>	<u>(594.176)</u>	<u>(218.827)</u>	<u>(437.653)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>14.691.723</u>	<u>14.394.635</u>	<u>12.266.831</u>	<u>12.048.005</u>
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(2,0%)	(4,0%)	(1,8%)	(3,5%)

20.2. Mótaðilaáhætta

Þeir mótaðilar Verðbréfaleiðar sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru Ríkissjóður Íslands, Arion banki hf. Landsbankinn hf. og Íslandsbanki hf. Ríkissjóður er með einkunnina A frá Standard & Poor's þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlendri mynt. Arion banki, Landsbankinn og Íslandsbanki eru með lánshæfiseinkunnina BBB+ frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

Skýringar

Útlánaáhætta, lánsþæfismat miðast við 31.12.2019

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Skuldabréf m. ábyrgð ríkissjóðs, lánsþæfismat A frá S&P.	2.832.907	2.903.614	18,9%	23,2%
Mótaðilar með lánsþæfismat S&P, BBB+	371.194	204.106	2,5%	1,6%
Önnur skuldabréf	1.280.664	1.365.536	8,5%	10,9%
Varúðarniðurfærsla vegna annarra skuldabréfa.	(15.800)	(15.277)	(0,1%)	(0,1%)
Útlán til sjóðfélaga og annarra	2.091.972	1.654.368	13,9%	13,2%
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa.	(31.067)	(24.869)	(0,2%)	(0,2%)
Samtals	6.529.870	6.087.478	43,5%	48,6%

Vanskilahlutföll Verðbréfaleiðar eru reiknuð með útlánaaðferð (e. facility approach), þ.e. eftirstöðvar lána eða skuldabréfa í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af eftirstöðvum allra lána eða skuldabréfa í hverjum flokki fyrir sig. Við útreikning á vanskilahlutföllum er notast við kröfuvirði lána og skuldabréfa, þ.e. ekki er tekið tillit til varúðarniðurfærslu.

Yfir 90 daga vanskilahlutföll:

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall 31.12.2019	Hlutfall 31.12.2018
Útlán til sjóðfélaga	15.464	13.301	0,7%	0,8%
Önnur útlán	339	5	0,9%	0,0%

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á öðrum skuldabréfum.

Varúðarniðurfærsla vegna útlána og skuldabréfa

Í árslok 2019	(46.867)
Í árslok 2018	(40.146)
Hækkun niðurfærslu	6.721

20.3. Lausafjánhætta

Við mat á lausafjánhættu Verðbréfaleiðar er m.a. horft til eigna sem almennt teljast til seljanlegra eigna. Stærstur hluti Verðbréfaleiðar eru eignir sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2019	2018
Innlán	1,0%	0,7%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	18,9%	23,2%
Innlend skráð hlutabréf	11,7%	11,6%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	9,5%	10,4%
Erlend skráð hlutabréf.	14,5%	12,8%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	20,7%	18,3%
Samtals	76,3%	77,0%

20.4. Rekstraráhætta

Sjá umfjöllun í kafla 19.4.

Skýringar

21. Áhættuþættir í Ævileið I, séreignardeild

Hér fyrir neðan er fjallað um helstu áhættuþætti í starfsemi Ævileiðar I, séreignardeildar. Almenna umfjöllun um hvern áhættuþátt má sjá í skýringu 19 hér að framan.

21.1. Fjárhagsleg áhætta

a) Markaðsáhætta

Töluverður hluti eigna Ævileiðar I er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Eignarhlutur í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum.

Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	207.142	83.604	18,9%	18,3%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	304.683	106.543	27,8%	23,4%
Samtals	511.825	190.147	46,7%	41,7%

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir Ævileiðar I og áhrif sem hlutfall af hreinni eign eru sýnd hér að neðan.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(10.357)	(20.714)	(4.180)	(8.360)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(15.234)	(30.468)	(5.327)	(10.654)
Samtals gangvirðisbreyting	(25.591)	(51.182)	(9.507)	(19.014)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	1.095.936	1.095.936	455.761	455.761
Breyting á hreinni eign	(25.591)	(51.182)	(9.507)	(19.014)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	1.070.345	1.044.754	446.254	436.747
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(2,3%)	(4,7%)	(2,1%)	(4,2%)

b) Gjaldmiðlaáhætta

Meirihluti eigna Ævileiðar I í árslok 2019 er í íslenskum krónum en um 27,8% er í fjáreignum, fjárfestingum og handbæru fé í erlendri mynt, sem svarar til 304,9 milljóna króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur Ævileiðar I.

Skipting eigna eftir myntum:

	Fjárhæð 2019	Fjárhæð 2018	Hlutfall af eignum 2019	Hlutfall af eignum 2018
Mynt				
USD	182.249	66.659	16,6%	14,6%
EUR	32.991	11.432	3,0%	2,5%
JPY	22.334	8.864	2,0%	2,0%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	67.370	19.615	6,1%	4,3%
Samtals	304.945	106.570	27,8%	23,4%

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna Ævileiðar I í erlendri mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og áhrif sem hlutfall af hreinni eign.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019 5%	31.12.2019 10%	31.12.2018 5%	31.12.2018 10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:				
USD	(9.112)	(18.225)	(3.333)	(6.666)
EUR	(1.650)	(3.299)	(572)	(1.143)
JPY	(1.117)	(2.233)	(443)	(886)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(3.369)	(6.737)	(981)	(1.961)
Samtals gangvirðisbreyting	(15.248)	(30.494)	(5.329)	(10.656)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	1.095.936	1.095.936	455.761	455.761
Breyting á hreinni eign	(15.248)	(30.494)	(5.329)	(10.656)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	1.080.688	1.065.442	450.432	445.105
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(1,4%)	(2,8%)	(1,2%)	(2,3%)

21.2. Mótaðilaáhætta

Þeir mótaðilar Ævileiðar I sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru Ríkissjóður Íslands, Arion banki hf. og Landsbankinn hf. Ríkissjóður er með einkunnina A frá Standard & Poor's þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlendri mynt. Arion banki og Landsbankinn eru með lánshæfiseinkunnina BBB+ frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

Útlánaáhætta, lánshæfismat miðast við 31.12.2019

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Skuldabréf m. ábyrgð ríkissjóðs, lánshæfismat A frá S&P	100.558	41.349	9,2%	9,1%
Mótaðilar með lánshæfismat S&P, BBB+	114.122	0	10,4%	0,0%
Önnur skuldabréf	297.409	167.867	27,1%	36,8%
Samtals	512.089	209.216	46,7%	45,9%

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á skuldabréfum í eigu Ævileiðar I.

21.3. Lausafjánhætta

Við mat á lausafjánhættu Ævileiðar I er m.a. horft til eigna sem almennt teljast til seljanlegra eigna. Stærstur hluti Ævileiðar I eru eignir sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2019	2018
Innlán	6,6%	12,4%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	9,2%	9,1%
Innlend skráð hlutabréf	18,9%	0,0%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	32,5%	25,7%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	27,8%	23,4%
Samtals	95,0%	70,6%

21.4. Rekstraráhætta

Sjá umfjöllun í kafla 19.4.

Skýringar

22. Áhættuþættir í Ævileið II, séreignardeild

Hér fyrir neðan er fjallað um helstu áhættuþætti í starfsemi Ævileiðar II, séreignardeildar. Almenna umfjöllun um hvern áhættuþátt má sjá í skýringu 19 hér að framan.

22.1. Fjárhagsleg áhætta

a) Markaðsáhætta

Hluti eigna Ævileiðar II er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Eignarhlutur í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum.

Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	87.488	42.243	9,3%	10,6%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir	133.431	52.124	14,2%	13,0%
Samtals	220.919	94.367	23,5%	23,6%

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir Ævileiðar II og áhrif sem hlutfall af hreinni eign eru sýnd hér að neðan.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2018
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(4.374)	(8.749)	(2.112)	(4.224)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(6.672)	(13.343)	(2.606)	(5.212)
Samtals gangvirðisbreyting	(11.046)	(22.092)	(4.718)	(9.436)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	938.271	938.271	400.185	400.185
Breyting á hreinni eign	(11.046)	(22.092)	(4.718)	(9.436)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	927.225	916.179	395.467	390.749
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(1,2%)	(2,4%)	(1,2%)	(2,4%)

b) Gjaldmiðlaáhætta

Meirihluti eigna Ævileiðar II í árslok 2019 er í íslenskum krónum en um 14,3% er í fjáreignum, fjárfestingum og handbæru fé í erlendri mynt, sem svarar til 133,7 milljóna króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur Ævileiðar II.

Skipting eigna eftir myntum:

	Fjárhæð 2019	Fjárhæð 2018	Hlutfall af eignum 2019	Hlutfall af eignum 2018
Mynt				
USD	83.143	32.612	8,9%	8,1%
EUR	14.026	5.593	1,5%	1,4%
JPY	10.369	4.337	1,1%	1,1%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	26.154	9.596	2,8%	2,4%
Samtals	133.692	52.138	14,3%	13,0%

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna Ævileiðar II í erlendri mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og áhrif sem hlutfall af hreinni eign.

Skýringar

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2019 5%	31.12.2019 10%	31.12.2018 5%	31.12.2018 10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:				
USD	(4.157)	(8.314)	(1.631)	(3.261)
EUR	(701)	(1.403)	(280)	(559)
JPY.....	(518)	(1.037)	(217)	(434)
Aðrir erlendis gjaldmiðlar	(1.308)	(2.615)	(480)	(960)
Samtals gangvirðisbreyting.....	(6.684)	(13.369)	(2.608)	(5.214)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	938.271	938.271	400.185	400.185
Breyting á hreinni eign.	(6.684)	(13.369)	(2.608)	(5.214)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	931.587	924.902	397.577	394.971
Áhrif sem hlutfall af hreinni eign	(0,7%)	(1,4%)	(0,7%)	(1,3%)

22.2. Mótaðilaáhætta

Þeir mótaðilar Ævileiðar II sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru Ríkissjóður Íslands, Arion banki hf., Landsbankinn hf. og Íslandsbanki hf. Ríkissjóður er með einkunnina A frá Standard & Poor's þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlendri mynt. Arion banki, Landsbankinn og Íslandsbanki eru með lánshæfiseinkunnina BBB+ frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

Útlánaáhætta, lánshæfismat miðast við 31.12.2019

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Skuldabréf m. ábyrgð ríkissjóðs, lánshæfismat A frá S&P.	203.962	82.827	21,7%	20,7%
Mótaðilar með lánshæfismat S&P, BBB+	161.122	0	17,2%	0,0%
Önnur skuldabréf	282.145	186.449	30,1%	46,6%
Samtals	647.229	269.276	69,0%	67,3%

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á skuldabréfum í eigu Ævileiðar II.

22.3. Lausafjárahætta

Við mat á lausafjárahættu Ævileiðar II er m.a. horft til eigna sem almennt teljast til seljanlegra eigna. Stærstur hluti Ævileiðar II eru eignir sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2019	2018
Innlán.	7,5%	9,1%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	21,7%	20,7%
Innlend skráð hlutabréf	9,3%	0,0%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	42,0%	34,2%
Erlend skráð hlutdeildarskráirteini í verðbréfasjóðum	14,2%	13,0%
Samtals	94,7%	77,0%

22.4. Rekstraráhætta

Sjá umfjöllun í kafla 19.4.

Skýringar

23. Áhættuþættir í Ævileið III, séreignardeild

Hér fyrir neðan er fjallað um helstu áhættuþætti í starfsemi Ævileiðar III, séreignardeildar. Almenna umfjöllun um hvern áhættuþátt má sjá í skýringu 19 hér að framan.

23.1. Mótaðilaáhætta

Þeir mótaðilar Ævileiðar III sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru Ríkissjóður Íslands, Arion banki hf., Landsbankinn hf. og Íslandsbanki hf. Ríkissjóður er með einkunnina A frá Standard & Poor's þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlendri mynt. Arion banki, Landsbankinn og Íslandsbanki eru með lánshæfiseinkunnina BBB+ frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

Útlánaáhætta, lánshæfismat miðast við 31.12.2019

	Fjárhæð 31.12.2019	Fjárhæð 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2019	Hlutfall af eignum 31.12.2018
Skuldabréf m.ábyrgð ríkissjóðs, lánshæfismat A frá S&P.	483.993	362.781	46,7%	47,8%
Mótaðilar með lánshæfismat S&P, BBB+	198.820	0	19,2%	0,0%
Önnur skuldabréf	132.883	206.498	12,8%	27,2%
Samtals	<u>815.696</u>	<u>569.279</u>	<u>78,7%</u>	<u>75,0%</u>

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á skuldabréfum í eigu Ævileiðar III.

23.2. Lausafjáraáhætta

Við mat á lausafjáraáhattu Ævileiðar III er m.a. horft til eigna sem almennt teljast til seljanlegra eigna. Stærstur hluti Ævileiðar III eru eignir sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2019	2018
Innlán.	21,4%	25,0%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	46,7%	47,8%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	31,9%	27,2%
Samtals	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>

23.3. Rekstraráhætta

Sjá umfjöllun í kafla 19.4.

Kennitölur

24. Fimm ára yfirlit samtryggingardeildar	2019	2018	2017	2016	2015
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt samtryggingardeildar					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar	8,6%	5,4%	6,4%	4,2%	8,7%
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar	14,4%	7,3%	9,9%	9,0%	15,9%
Ávöxtun					
Hrein nafnávöxtun *	18,7%	4,3%	7,6%	0,9%	12,4%
Raunávöxtun *	15,8%	1,1%	5,9%	(1,0%)	10,3%
Hrein raunávöxtun *	15,6%	1,0%	5,7%	(1,2%)	10,2%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar:					
síðustu 5 ára	6,1%	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%
síðustu 10 ára	6,0%	4,6%	1,7%	1,2%	2,5%
síðustu 20 ára	4,1%	3,9%	4,2%	4,4%	4,9%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	48,1%	44,1%	43,9%	41,0%	41,6%
Skráð skuldabréf	28,6%	33,6%	34,5%	38,0%	39,5%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	7,8%	6,9%	6,6%	7,6%	9,1%
Óskráð skuldabréf	15,5%	15,4%	15,0%	13,4%	9,7%
Bundnar bankainnstæður	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aðrar fjárfestingar	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum	60,3%	64,6%	66,9%	73,0%	73,2%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals.	39,7%	35,4%	33,1%	27,0%	26,8%
Fjöldi					
Fjöldi virkra sjóðfélaga	36.503	36.788	36.400	35.077	33.859
Fjöldi sjóðfélaga í árslok	174.963	171.158	166.211	160.817	156.037
Fjöldi lífeyrisþega	18.452	17.083	15.820	14.672	13.639
Stöðugildi	46,8	43,4	40,8	41,0	35,1
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir	76,4%	75,5%	74,5%	73,9%	73,2%
Örorkulífeyrir	17,8%	18,4%	19,0%	19,2%	19,6%
Makalífeyrir	5,1%	5,3%	5,6%	6,0%	6,2%
Barnalífeyrir	0,7%	0,8%	0,9%	0,9%	1,0%
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði	46,0%	44,0%	45,7%	47,9%	50,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostn. alls í % af iðgjöldum	3,0%	2,9%	3,0%	3,2%	3,2%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna	17,2%	4,3%	7,4%	1,0%	10,7%
Skrifst. og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna	0,14%	0,15%	0,14%	0,14%	0,13%
Fjárhæðir á föstu verðlagi (allar deildir í milljónum króna)					
Iðgjöld alls	36.847	35.253	31.588	27.663	24.450
Lífeyrir alls	16.963	15.499	14.427	13.245	12.390
Hreinar fjárfestingartekjur alls	136.158	30.532	49.936	6.648	64.808
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls	1.114	1.035	961	889	784
Hækkun á hreinni eign	154.928	49.251	66.137	20.177	76.089

* Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eigna)

Kennitölur

25. Fimm ára yfirlit séreignardeildar	2019	2018	2017	2016	2015
Séreignardeild – verðbréfaeið					
Hrein nafnávöxtun *	18,7%	4,3%	7,6%	0,9%	12,4%
Hrein raunávöxtun *	15,6%	1,0%	5,7%	-1,2%	10,2%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar s.l. 5 ár	6,1%	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.363	1.478	1.617	1.593	1.552
Fjöldi lífeyrisþega	84	68	118	57	64
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga verðbréfaeiðar er sú sama og í samtryggingardeild					
Séreignardeild – Ævileið I					
Hrein nafnávöxtun *	12,9%	0,8%	0,6%		
Hrein raunávöxtun *	10,0%	(2,4%)	(0,1%)		
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.629	1.390	1.041		
Fjöldi lífeyrisþega	2	0	0		
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	67,8%	100,0%	91,0%		
Skráð skuldabréf	32,2%	0,0%	9,0%		
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%	0,0%		
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%	0,0%		
Eignir í íslenskum krónum	75,1%	73,8%	68,5%		
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	24,9%	26,2%	31,5%		
Séreignardeild – Ævileið II					
Hrein nafnávöxtun *	11,1%	3,8%	0,8%		
Hrein raunávöxtun *	8,2%	0,5%	0,1%		
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.146	993	762		
Fjöldi lífeyrisþega	2	1	0		
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	48,3%	100,0%	89,1%		
Skráð skuldabréf	51,7%	0,0%	10,9%		
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%	0,0%		
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%	0,0%		
Eignir í íslenskum krónum	84,7%	85,8%	80,7%		
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	15,3%	14,2%	19,3%		
Séreignardeild – Ævileið III					
Hrein nafnávöxtun *	5,8%	3,6%	1,2%		
Hrein raunávöxtun *	3,1%	0,3%	0,5%		
Fjöldi virkra sjóðfélaga	775	576	454		
Fjöldi lífeyrisþega	17	3	0		
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	24,2%	100,0%	88,9%		
Skráð skuldabréf	75,8%	0,0%	11,1%		
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%	0,0%		
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%	0,0%		
Eignir í íslenskum krónum	100,0%	100,0%	100,0%		
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	0,0%	0,0%	0,0%		

* Ævileiðir voru stofnaðar í september 2017

** Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eignar)

Deildaskiptur ársreikningur

2019

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2019

	Séreignardeildir					Samtals 2019	Samtals 2018
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaeild	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Iðgjöld							
Iðgjöld sjóðfélaga	9.362.500	413.292	85.818	27.146	98.777	9.987.533	9.824.143
Iðgjöld launagreiðenda	25.106.754	338.356	517.883	358.524	206.319	26.527.836	24.217.015
Réttindaflutningur og endur- greiðslur	(19.247)	(126.689)	(9.032)	95.803	23.528	(35.637)	(38.138)
	<u>34.450.008</u>	<u>624.958</u>	<u>594.669</u>	<u>481.473</u>	<u>328.625</u>	<u>36.479.732</u>	<u>34.003.020</u>
Sérstök aukaframlög	367.554	0	0	0	0	367.554	332.690
	<u>34.817.561</u>	<u>624.958</u>	<u>594.669</u>	<u>481.473</u>	<u>328.625</u>	<u>36.847.286</u>	<u>34.335.710</u>
Lífeyrir							
Heildarfjárhæð lífeyris	16.039.041	520.533	48.467	13.940	101.456	16.723.437	14.862.974
Framlag til starfsendurhæfingar- sjóðs	227.124	0	0	0	0	227.124	221.680
Beinn kostnaður vegna örorku- lífeyris	12.949	0	0	0	0	12.949	11.386
	<u>16.279.114</u>	<u>520.533</u>	<u>48.467</u>	<u>13.940</u>	<u>101.456</u>	<u>16.963.510</u>	<u>15.096.040</u>
Hreinar fjárfestingartekjur							
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	107.609.393	1.960.842	82.362	50.656	21.037	109.724.291	5.815.396
Hreinar tekjur af skuldabréfum ...	25.934.688	457.539	14.069	20.339	30.865	26.457.501	22.927.500
Vaxtatekjur af bundnum banka- innstæðum	0	0	0	0	0	0	506
Hreinar vaxtatekjur af handbæru fé	235.431	4.153	(1.556)	603	504	239.135	1.115.146
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum	113.756	2.007	969	504	456	117.691	129.695
Ýmsar fjárfestingartekjur	(3.187)	(56)	0	0	0	(3.243)	(280)
Fjárfestingargjöld	(369.715)	(6.523)	(287)	(190)	(181)	(376.895)	(249.815)
	<u>133.520.367</u>	<u>2.417.963</u>	<u>95.556</u>	<u>71.912</u>	<u>52.681</u>	<u>136.158.480</u>	<u>29.738.148</u>
Rekstrarkostnaður							
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	<u>1.090.333</u>	<u>19.236</u>	<u>1.583</u>	<u>1.359</u>	<u>1.796</u>	<u>1.114.308</u>	<u>1.008.099</u>
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris							
Hrein eign frá fyrra ári	150.968.482	2.503.153	640.175	538.086	278.054	154.927.948	47.969.719
Hrein eign frá fyrra ári	698.641.696	12.485.658	455.761	400.185	758.967	712.742.267	664.772.548
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok	<u>849.610.177</u>	<u>14.988.811</u>	<u>1.095.936</u>	<u>938.271</u>	<u>1.037.020</u>	<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Deildaskiptur efnahagsreikningur

31. desember 2019

Eignir	Séreignardeildir					Samtals 2019	Samtals 2018
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Fjárfestingar							
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	468.416.321	8.263.795	695.160	420.414	236.812	478.032.503	359.108.941
Skuldabréf.	369.057.496	6.510.906	330.106	450.738	741.916	377.091.163	344.997.148
Aðrar fjárfestingar	29.480	520	0	0	0	30.000	52.344
	<u>837.503.297</u>	<u>14.775.221</u>	<u>1.025.266</u>	<u>871.152</u>	<u>978.728</u>	<u>855.153.666</u>	<u>704.158.433</u>
Kröfur							
Kröfur á launagreiðendur	3.939.667	69.504	0	0	0	4.009.170	3.925.503
Aðrar kröfur	14.217	251	0	0	0	14.468	29.179
	<u>3.953.884</u>	<u>69.755</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4.023.638</u>	<u>3.954.682</u>
Ýmsar eignir							
Varanlegir rekstrarfjármunir	314.678	5.552	0	0	0	320.230	383.337
Handbært fé	8.681.228	153.154	70.846	67.270	58.463	9.030.962	5.016.174
Eignir samtals	<u>850.453.087</u>	<u>15.003.682</u>	<u>1.096.112</u>	<u>938.422</u>	<u>1.037.191</u>	<u>868.528.496</u>	<u>713.512.627</u>
Skuldir							
Viðskiptaskuldir							
Áfallinn kostnaður og fyrirfram- innheimtar tekjur	65.007	1.147	0	0	0	66.153	62.615
Aðrar skuldir.	777.904	13.724	177	152	171	792.128	707.744
	<u>842.911</u>	<u>14.871</u>	<u>177</u>	<u>152</u>	<u>171</u>	<u>858.281</u>	<u>770.359</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	<u>849.610.177</u>	<u>14.988.811</u>	<u>1.095.936</u>	<u>938.271</u>	<u>1.037.020</u>	<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>

Deildaskipt sjóðstreymi árið 2019

	Séreignardeildir					Samtals 2019	Samtals 2018
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Inngreiðslur							
Iðgjöld	34.746.561	624.958	594.669	481.473	328.625	36.776.286	33.674.210
Innborgaðar vaxtatekjur af hand- bæru fé og kröfum	325.778	5.747	1.466	949	960	334.902	286.988
Aðrar inngreiðslur	185.529	3.273	177	152	171	189.302	711.474
	<u>35.257.868</u>	<u>633.978</u>	<u>596.312</u>	<u>482.574</u>	<u>329.756</u>	<u>37.300.490</u>	<u>34.672.672</u>
Útgreiðslur							
Lífeyrir	16.279.114	520.533	48.467	13.940	101.456	16.963.510	15.096.040
Rekstrarkostnaður	1.015.964	17.924	1.583	1.359	1.796	1.038.627	937.446
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	8.879	157	0	0	0	9.036	49.876
Aðrar útgreiðslur	88.009	1.553	73	64	123	89.822	663.681
	<u>17.391.966</u>	<u>540.167</u>	<u>50.123</u>	<u>15.363</u>	<u>103.375</u>	<u>18.100.995</u>	<u>16.747.043</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>17.865.902</u>	<u>93.811</u>	<u>546.189</u>	<u>467.211</u>	<u>226.381</u>	<u>19.199.495</u>	<u>17.925.629</u>
Fjárfestingarhreyfingar							
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	7.537.110	14.504	1.689	1.234	1.450	7.555.987	9.452.077
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(27.784.519)	(53.467)	(707.325)	(350.978)	(143.760)	(29.040.049)	(36.481.075)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	10.386.143	19.987	499.224	346.429	657.609	11.909.392	5.133.302
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	53.812.432	103.554	7.910	14.449	26.993	53.965.337	43.473.008
Keypt skuldabréf	(63.529.149)	(122.253)	(364.377)	(444.950)	(760.378)	(65.221.106)	(42.053.223)
Seld skuldabréf	5.541.349	10.664	40.350	0	22.153	5.614.515	1.141.070
Ný bundin innlán	0	0	0	0	0	0	(506)
Endurgreidd bundin innlán	0	0	0	0	0	0	110.139
Keyptar aðrar fjárfestingar	0	0	0	0	0	0	0
Seldar aðrar fjárfestingar	22.301	43	0	0	0	22.344	0
	<u>(14.014.333)</u>	<u>(26.968)</u>	<u>(522.529)</u>	<u>(433.816)</u>	<u>(195.933)</u>	<u>(15.193.580)</u>	<u>(19.225.208)</u>
Hækkun á handbæru fé	<u>3.851.569</u>	<u>66.843</u>	<u>23.660</u>	<u>33.395</u>	<u>30.448</u>	<u>4.005.915</u>	<u>(1.299.579)</u>
Gengismunur af handbæru fé	<u>10.583</u>	<u>187</u>	<u>(2.054)</u>	<u>158</u>	<u>0</u>	<u>8.873</u>	<u>926.626</u>
Handbært fé í upphafi árs	<u>4.819.077</u>	<u>86.123</u>	<u>49.241</u>	<u>33.718</u>	<u>28.016</u>	<u>5.016.174</u>	<u>5.389.127</u>
Handbært fé í lok árs	<u>8.681.229</u>	<u>153.153</u>	<u>70.847</u>	<u>67.271</u>	<u>58.464</u>	<u>9.030.962</u>	<u>5.016.174</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Annual Report

2019

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Report of the Board of Directors 2019

Fund's purpose

The Pension Fund of Commerce operates under a license from the Minister of Finance, as provided for in Act No. 129/1997, on Mandatory Insurance of Pension Rights and Operation of Pension Funds, as subsequently amended, and in accordance with the Fund's Articles of Association.

Its Articles of Association state that the Fund operates on the basis of the collective agreement between the Icelandic Confederation of Labour (ASÍ) and the Confederation of Icelandic Enterprise (SA) of 12 December 1995, cf. the Agreement between the Store and Worker's Union (VR), SA and the Icelandic Federation of Trade (FA) of 23 April 2018. The role of the Fund is to ensure pensions for its members and their surviving spouses and children, in accordance with the Fund's Articles of Association and having regard to the Act on Mandatory Insurance of Pension Rights and Operation of Pension Funds.

The Pension Fund operates a common pension fund, as well as four private pension savings schemes, i.e. a Securities division and three age-linked divisions: Ævileið I, Ævileið II and Ævileið III. The Securities division is invested in parallel with the Fund's common division. Each of the Ævileið divisions is based on a portfolio of assets that can be expected to have varying return and risk. The objective in investing in different portfolios of assets is to meet the different needs of fund members depending upon their age and risk tolerance.

Number of fund members, employers and premiums received

The Fund has two divisions, a common pension fund and a private pension fund. A total of 50,605 members paid premiums to the Fund during 2019. The Fund had 36,503 members who pay regular premiums each month. A total of 8,954 employers paid premiums during the year on behalf of their employees. Premiums amounted to ISK 36,847 million, which is an increase of 7.3% from the previous year.

Number of pensioners and pension payments

Pension payments to 18,452 pensioners in the common division amounted to ISK 16,039 million. Pension payments increased by 12.0% from the previous year, and the number of pensioners increased by 8.0%. Contribution to the Rehabilitation Fund amounted to ISK 227 million. Pension payments from the private pension fund amounted to ISK 684 million. Pensions as percentage of premiums was 46.0% compared with 44.0% the year before.

Investment income and operating expenses

Net investment income was ISK 136,158 million, compared with ISK 29,738 million the previous year. Operating expenses was ISK 1,114 million in 2019 but ISK 1,008 million the year before. Operating expenses as percentage of average asset position was 0.14% compared with 0.15% the year before. Staff position numbered 46.8 compared to 43.4 positions the previous year. Salaries totalled ISK 630.4 million and salary-related expenses ISK 161.9 million.

Net assets for pension payments

Net assets for pension payments for the common pension fund was ISK 849,610 million, compared with ISK 698,642 million at the end of 2018. Private pension savings amounted to ISK 18,060 million, compared with ISK 14,100 million at the end of 2018. Total assets for the common and the private pension fund amounted to ISK 867,670 million, compared with ISK 712,742 million at the end of 2018.

Return on investment

Return on investment was 18.9%, which is equivalent to 15.8% rate of return in real terms. Net real return was 15.6%, i.e. return, after deducting operating expenses from net investment earnings. The five-year average real return is 6.1% p.a., the ten-year average real return is 6.0% p.a. and the twenty-year average real return is 4.1% p.a.

Actuarial assessment

An actuarial assessment was undertaken on the Fund's assets and liabilities as of year-end 2019. Assets compared with total liabilities are positive by 8.6%. The premise of the assessment is that the Fund's return on assets over the coming decades will be 3.5% above the rise in the Consumer Price Index. Further information can be found in the Fund's statement of actuarial position.

Statement on corporate governance and risk management

The Pension Fund emphasises good corporate governance in formulating policy and in the everyday management of the Fund. The Fund's values are responsibility, concern and performance. Directors and employers must take decisions in accordance with their convictions, current Acts and Rules, and in the manner which best serves the interests of Fund members and supports the Fund's purpose and activities. Its statement on corporate governance provides Fund members, premiums payers, public bodies, employees and other stakeholders with information on how the Pension Fund is governed. The statement is furthermore intended to support good management practices by the Fund and ensure its sound operation. The statement is based on those Acts and Rules which apply at the time the Fund's Annual Financial Statements are endorsed by the Board of Directors and Managing Director. In this connection regard is had specifically for the provisions of Act No. 129/1997 which apply to the management practices of pension funds, the Fund's Articles of Association, Financial Supervisory Authority of Iceland Rules, including Rules No. 335/2015, on the Annual Financial Statements of Pension Funds, and the 5th edition of Guidelines on Corporate Governance issued by the Iceland Chamber of Commerce, NASDAQ Iceland and the Confederation of Icelandic Employers.

The Board of Directors has adopted a risk policy for the Fund with the aim of increasing the security of its operations. This policy is based on statutory requirements, Financial Supervisory Authority of Iceland guidelines and the Fund's formulated policy. The risk policy is based on defining risk management, which involves setting up a surveillance system enabling the Fund to analyse, measure, monitor and manage the risk in its operation wherever possible. The Board of Directors emphasises making the risk policy an active part of the Fund's activities. It is discussed each year by the Board and, as appropriate, reviewed in part or in full. Emphasis is placed on ensuring the Board and management have good insight into the Fund's principal risk factors and that the Fund's employees are knowledgeable of their role in the process of risk management and supervision and take an active part in it. It is important that the Board of Directors, management and other employees assess risk and relevant risk factors in taking decisions as appropriate in each instance.

Publicity

At the beginning of each year, the fund publishes a report in the press on its activities during the previous year. Every six months, in March and September each year, the Fund sends its members a statement of their premiums payments, together with a calculation of their accrued pension rights. The summary in March is also accompanied by a letter to Fund members and pensioners, containing information on activities over last year. At the annual general meeting last year, the board of director's report, annual accounts, investment policy and actuarial valuation was presented. Information about the Fund and details of its activities, investments, asset allocation and liabilities, premiums, pension rights and loan rules can be found on its website.

The Fund's future development and prospects

In coming years the Pension Fund's primary objective will continue to be to invest its assets within its statutory framework and following its investment strategy, with the objective of fulfilling its pension obligations and maximising members' entitlement.

Non-financial information disclosure

The pension fund now includes for the first time a special section on corporate social responsibility (CSR) as part of its annual report.

This is based on the ESG (environmental, social and governance) Reporting Guide 2 of NASDAQ, published in May 2019, with references in an appendix to the UN Sustainable Development Goals. The Fund's business model is explained and information provided on key indicators concerning environmental, social and human resource issues. Furthermore, an account is given of emphases with regard to human rights and how the Fund combats corruption and bribery.

The presentation of non-financial information in this way provides detailed additional information on non-financial aspects of the Fund's operations and satisfies the requirements of Art. 66 d of the Act on Annual Financial Statements. The section on CSR is endorsed by an independent specialist in the field of sustainable development in organisational operations.

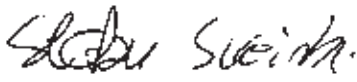
Events after the conclusion of the financial statements

Since the conclusion of the financial year and until the date of endorsement of the statements, no events have occurred of major significance for the Fund's financial position.

In the estimation of the Fund's Board of Directors all the information necessary to obtain a clear picture of its position at year-end, performance during the year and financial development is provided in the annual financial statements. The Fund's Board of Directors confirms the Annual Report with its signature.

Reykjavík February 20, 2020

Board of Directors

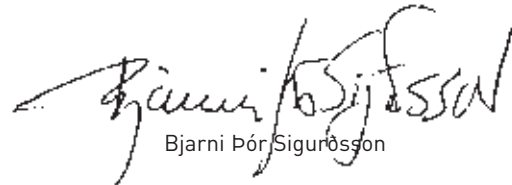
Stefán Sveinbjörnsson
Chairman of the Board

Guðrún Hafsteinsdóttir
Vice-Chairman

Ánni Stefánsson

Bjarni Þór Sigurðsson

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

Guðrún Johnsen

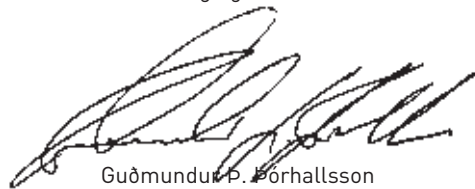

Helga Ingólfssdóttir

Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Managing Director

Guðmundur Þ. Þórhallsson

Independent Auditor's Report

To the Board of Directors and Members of the Pension Fund of Commerce

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of the Pension Fund of Commerce, which comprise the directors report, statement of financial position at December 31, 2019 and the statement of changes in net assets for pension payments, statement of cash flows and statement of actuarial position and financial indicators for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion, the accompanying financial statements give a true and fair view of the financial and actuarial position of the Fund as at December 31, 2019 and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Icelandic law on annual accounts and adopted accounting rules and that the directors report includes applicable information in accordance with Icelandic law on annual accounts if not presented elsewhere in the financial statements.

Basis for opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Fund in accordance with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Iceland, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with the Icelandic law on annual accounts and adopted accounting rules, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Fund's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Fund or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Fund's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Fund's internal control.

Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Fund's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Fund to cease to continue as a going concern.

Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Reykjavík February 20, 2020

PricewaterhouseCoopers ehf.

Kristinn Freyr Kristinsson

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2019

	2019	2018
Premiums		
Members	9,987,533	9,824,143
Employers	26,527,836	24,217,016
Transfer of rights and repayments	(35,637)	(38,138)
	<u>36,479,732</u>	<u>34,003,021</u>
Special supplementary contributions	367,554	332,690
	<u>36,847,286</u>	<u>34,335,711</u>
Pensions		
Total amount of pensions	16,723,437	14,862,974
Contribution to Rehabilitation Fund	227,124	221,680
Direct expenses from disability pensions	12,949	11,386
	<u>16,963,510</u>	<u>15,096,040</u>
Net investment income		
Net income from holdings in companies and funds	109,724,291	5,815,396
Net income from bonds	26,457,501	22,927,500
Interest income from bank deposits	0	506
Interest income from cash equivalents	239,135	1,115,146
Interest income from premiums and other claims	117,691	129,695
Other investment income	(3,243)	(280)
Investment expenses	(376,895)	(249,815)
	<u>136,158,480</u>	<u>29,738,148</u>
Operating expenses		
Office and management expenses	1,114,308	1,008,099
Increase in net assets		
Net assets from previous year-end	154,927,948	47,969,719
	<u>712,742,267</u>	<u>664,772,548</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>867,670,215</u>	<u>712,742,267</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Balance Sheet as of December 31, 2019

	2019	2018
Investments		
Holdings in companies and funds	478,032,503	359,108,941
Bonds	377,091,163	344,997,148
Other investments	30,000	52,344
	<u>855,153,666</u>	<u>704,158,433</u>
Claims		
Claims on employers	4,009,170	3,925,503
Other claims	14,468	29,179
	<u>4,023,638</u>	<u>3,954,682</u>
Other assets		
Fixed assets	320.230	383.337
Cash equivalents	9.030.962	5.016.174
Total assets	<u>868.528.496</u>	<u>713.512.626</u>
Liabilities		
Short-term liabilities		
Cost incurred and income collected in advance	66.153	62.615
Other liabilities	792.128	707.744
	<u>858.281</u>	<u>770.359</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>
Division of net assets for pension payments		
Common pension fund	849.610.177	698.641.696
Private pension fund – Securities division	14.988.811	12.485.658
Private pension fund – Other division	3.071.227	1.614.913
	<u>867.670.215</u>	<u>712.742.267</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Cash Flows 2019

	2019	2018
Inflow		
Premiums	36,776,286	33,674,210
Paid interest income on cash equivalents and claims	334,902	286,988
Other inflow	189,302	711,474
	<u>37,300,490</u>	<u>34,672,672</u>
Outflow		
Pensions	16,963,510	15,096,040
Operating expenses	1,038,627	937,446
Investment in operating assets	9,036	49,876
Other outflow	89,822	663,681
	<u>18,100,995</u>	<u>16,747,043</u>
New disposable resources for investments	<u>19,199,495</u>	<u>17,925,629</u>
Investment transactions		
Received income from holdings in companies and funds	7,555,987	9,452,077
Investments in holdings in companies and funds	(29,040,049)	(36,481,075)
Sold holdings in companies and funds	11,909,392	5,133,302
Installments on bond principals and interest	53,965,337	43,473,008
Purchased bonds	(65,221,106)	(42,053,223)
Sold bonds	5,614,515	1,141,070
New bank deposits	0	(506)
Repaid bank deposits	0	110,139
Sold other investments	22,344	0
	<u>(15,193,580)</u>	<u>(19,225,208)</u>
Increase (decrease) in cash equivalents	4,005,915	(1,299,579)
Exchange rate difference on cash equivalents	8,873	926,626
Cash equivalents at beginning of year	5,016,174	5,389,127
Cash equivalents at year-end	<u>9,030,962</u>	<u>5,016,174</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Actuarial Position

	2019		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	849,610,177	0	849,610,177
Difference in book value and net present value of bonds	(8,638,277)	0	(8,638,277)
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies	(15,540,866)	0	(15,540,866)
Net present value of future investment expenses	(14,005,063)	0	(14,005,063)
Net present value of future operating expenses	(4,517,739)	(6,973,757)	(11,491,496)
Net present value of future premiums	0	550,876,653	550,876,653
Total net assets	806,908,232	543,902,896	1,350,811,128
Liabilities			
Old age pension	622,574,414	464,320,983	1,086,895,397
Disability pension	52,719,658	51,571,978	104,291,636
Spouse's pension	29,678,287	18,533,070	48,211,357
Children's allowance	511,042	3,708,817	4,219,859
Total liabilities	705,483,401	538,134,848	1,243,618,249
Net assets in excess of liabilities	101,424,831	5,768,048	107,192,879
Ratio of net assets to liabilities at year-end	14.4%	1.1%	8.6%
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	7.3%	3.0%	5.4%
	2018		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	698,641,696	0	698,641,696
Difference in book value and net present value of bonds	1,755,404	0	1,755,404
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies	(3,119,839)	0	(3,119,839)
Net present value of future investment expenses	(12,745,582)	0	(12,745,582)
Net present value of future operating expenses	(3,944,770)	(6,384,083)	(10,328,853)
Net present value of future premiums	0	524,195,981	524,195,981
Total net assets	680,586,909	517,811,898	1,198,398,807
Liabilities			
Old age pension	556,266,900	431,062,888	987,329,788
Disability pension	48,416,144	49,656,344	98,072,488
Spouse's pension	29,435,315	18,294,567	47,729,882
Children's allowance	460,697	3,771,662	4,232,359
Total liabilities	634,579,056	502,785,461	1,137,364,517
Net assets in excess of liabilities	46,007,853	15,026,437	61,034,290
Ratio of net assets to liabilities at year-end	7.3%	3.0%	5.4%
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	9.9%	1.9%	6.4%

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Financial Indicators

Common Pension Fund	2019	2018	2017	2016	2015
Financial position based on actuarial valuation					
Net assets in excess of total liabilities	8.6%	5.4%	6.4%	4.2%	8.7%
Net assets in excess of accrued liabilities	14.4%	7.3%	9.9%	9.0%	15.9%
Return on investment					
Net nominal return on investment *	18.7%	4.3%	7.6%	0.9%	12.4%
Real return on investment *	15.8%	1.1%	5.9%	(1.0%)	10.3%
Net real return on investment *	15.6%	1.0%	5.7%	(1.2%)	10.2%
Net real return (five-year average)	6.1%	4.8%	5.9%	6.4%	7.3%
Net real return (ten-year average)	6.0%	4.6%	1.7%	1.2%	2.5%
Net real return (twenty-year average)	4.1%	3.9%	4.2%	4.4%	4.9%
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	48.1%	44.1%	43.9%	41.0%	41.6%
Listed bonds	28.6%	33.6%	34.5%	38.0%	39.5%
Unlisted holdings in companies and funds	7.8%	6.9%	6.6%	7.6%	9.1%
Unlisted bonds	15.5%	15.4%	15.0%	13.4%	9.7%
Bank deposits	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Other investments	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.1%
Investment securities by currencies					
Securities in Icelandic króna	60.3%	64.6%	66.9%	73.0%	73.2%
Securities in other currencies	39.7%	35.4%	33.1%	27.0%	26.8%
Number of					
Number of active fund members	36,503	36,788	36,400	35,077	33,859
Number of total fund members at year-end	174,963	171,158	166,211	160,817	156,037
Number of pensioners	18,452	17,083	15,820	14,672	13,639
Staff (full-time equivalent position)	46.8	43.4	40.8	41.0	35.1
Pension payments					
Old age pension	76.4%	75.5%	74.5%	73.9%	73.2%
Disability pension	17.8%	18.4%	19.0%	19.2%	19.6%
Spouse's pension	5.1%	5.3%	5.6%	6.0%	6.2%
Children's allowance	0.7%	0.8%	0.9%	0.9%	1.0%
Other financial indicators					
Pensions as percentage of premiums	46.0%	44.0%	45.7%	47.9%	50.7%
Operating expenses as percentage of premiums	3.0%	2.9%	3.0%	3.2%	3.2%
Net investment income as % of average asset position	17.2%	4.3%	7.4%	1.0%	10.7%
Operating expenses as % of average asset position	0.14%	0.15%	0.14%	0.14%	0.13%
Amounts at fixed prices (in millions of Icelandic króna)					
Total premiums	36,847	35,253	31,588	27,663	24,450
Total pensions	16,963	15,499	14,427	13,245	12,390
Total net investment income	136,158	30,532	49,936	6,648	64,808
Total operating expenses	1,114	1,035	961	889	784
Increase in net assets for pension payments	154,928	49,251	66,137	20,177	76,089

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

Financial Indicators

Private Pension Funds	2019	2018	2017	2016	2015
Private pension fund – Securities division					
Net nominal return on investment *	18.7%	4.3%	7.6%	0.9%	12.4%
Net real return on investment *	15.6%	1.0%	5.7%	(1.2%)	10.2%
Net real return (five-year average)	6.1%	4.8%	5.9%	6.4%	7.3%
Number of active fund members	1,363	1,478	1,617	1,593	1,552
Number of pensioners	84	68	118	57	64
Securities division has the same investment strategy as the Common Division					
Private pension fund – Ævileið I division					
Net nominal return on investment *	12.9%	0.8%	0.6%		
Net real return on investment *	10.0%	(2.4%)	(0.1%)		
Number of active fund members	1,629	1,390	1,041		
Number of pensioners	2	0	0		
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	67.8%	100.0%	91.0%		
Listed bonds	32.2%	0.0%	9.0%		
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%	0.0%		
Unlisted bonds	0.0%	0.0%	0.0%		
Securities in Icelandic króna	75.1%	73.8%	68.5%		
Securities in other currencies	24.9%	26.2%	31.5%		
Private pension fund – Ævileið II division					
Net nominal return on investment *	11.1%	3.8%	0.8%		
Net real return on investment *	8.2%	0.5%	0.1%		
Number of active fund members	1,146	993	762		
Number of pensioners	2	1	0		
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	48.3%	100.0%	89.1%		
Listed bonds	51.7%	0.0%	10.9%		
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%	0.0%		
Unlisted bonds	0.0%	0.0%	0.0%		
Securities in Icelandic króna	84.7%	85.8%	80.7%		
Securities in other currencies	15.3%	14.2%	19.3%		
Private pension fund – Ævileið III division					
Net nominal return on investment *	5.8%	3.6%	1.2%		
Net real return on investment *	3.1%	0.3%	0.5%		
Number of active fund members	775	576	454		
Number of pensioners	17	3	0		
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	24.2%	100.0%	88.9%		
Listed bonds	75.8%	0.0%	11.1%		
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%	0.0%		
Unlisted bonds	0.0%	0.0%	0.0%		
Securities in Icelandic króna	100.0%	100.0%	100.0%		
Securities in other currencies	0.0%	0.0%	0.0%		

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

**Lífeyrissjóður
verzlunarmanna**

Húsi verslunarinnar
Kringlunni 7, 103 Reykjavík
Sími: 580 4000
Netfang: skrifstofa@live.is
Heimasíða: www.live.is